

TAMPEREEN YLIOPISTO

Sanna Jokila

SODAN NÄYTEIKKUNAT

Afganistanin sodan kehystäminen ja oikeuttaminen
Helsingin Sanomissa 2001–2014

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kesäkuu 2016

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

JOKILA, SANNA: Sodan näyteikkunat. Afganistanin sodan kehystäminen ja oikeuttaminen Helsingin Sanomissa 2001–2014

Pro gradu -tutkielma, 88 s., 7 liites.

Journalistiikka

Kesäkuu 2016

Analysoin pro gradu -tutkielmassani Afganistanin sodan uutisointia Helsingin Sanomissa sodan keston ajalla eli aikavälillä 2001–2014. Selvitän empiirisen tapaustutkimuksen avulla, miten Suomen suurimmassa sanomalehdessä rakennettiin kuvaa Afganistanin sodasta sodan eri vaiheiden aikana.

Tutkimukseni keskeisimpiä käsitteitä ovat kehys ja kehystäminen. Nojaudun työssäni aikaisempaan journalististen kehysten ja sotajournalismin tutkimukseen. Tutkin, miten kulttuurin ja vallan ristipaineessa muotoutuvat kehykset jäsentävät Helsingin Sanomien sotauutisointia.

Keskityn analyysissäni sotauutisoinnissa esiintyvien kehysten tunnistamiseen. Lisäksi tarkastelen kehyksissä tapahtuneita muutoksia kymmenellä aineiston otantajaksolla. Erityisen huomion kohteena analyysissäni ovat tavat, joilla uutiset joko oikeuttavat sotatoimia tai kyseenalaistavat niiden tarpeellisuuden.

Tutkimusaineistoni koostuu 111:sta Afganistanin sotaa käsittelevästä Helsingin Sanomien jutusta. Erittelin aineistoa ennalta luomaani luokitusrunkoa hyödyntäen sekä määrällisesti että laadullisesti.

Aiemman tutkimuksen tuloksia vahvistaen analyysissäni nousi esiin, että Helsingin Sanomien uutiset rakensivat kuvaa Afganistanin sodasta muutaman toistuvan kehyksen avulla. Samalla, kun kehykset mukailivat sotatilanteen muutoksia, ne toistivat stereotyyppisiä kaavoittumia hyvästä ja pahasta sekä pönkittivät vallitsevia valtarakenteita sotatoimia oikeuttamalla.

Tutkimukseni perusteella ulkomaantoimitusten tulisi kiinnittää nykyistä tarkempaa huomiota muun muassa sanavalintoihin, lähteiden käyttöön ja kerrontatapoihin, jotta sotauutisointi voisi olla tasapuolisempaa ja moniäänisempää. Lisää tutkimusta tarvitaan sekä kehysten päätyemisestä mediateksteihin, niiden tavoista jäsentää teksteissä esitettyä että niiden vaikutuksista ihmisten käsityksiin.

Asiasanat: sotajournalismi, kehystäminen, kehys, propaganda, valta, Afganistan, Yhdysvallat, ulkomaanuutiset, Helsingin Sanomat

1. Johdanto	1
1.1 Aiempaa tutkimusta.....	2
1.2 Tutkimusasetelma	4
1.3 Työn rakenne.....	5
2. Sota, uutisjournalismi ja demokratia	7
2.1 Kamppailu yleisestä mielipiteestä.....	9
2.2 Ulkomaan uutiset saapuvat lännestä.....	11
2.3 Sotajournalismin tantereilla	14
2.3.1 Köyden veto median ja päättäjien välillä.....	15
2.3.2 Sodan epätodellinen todellisuus	17
3. Kehys(täminen), kulttuuri ja valta	21
3.1 Journalistiset kehykset.....	22
3.2 Kehysten valikoima.....	26
3.3 Vallan vaikutus.....	28
3.4 Kehysten tulkinta	30
4. Afganistanin sodan kehykset	33
4.1 Afganistanin sota.....	33
4.1.1 Terrori-iskut.....	34
4.1.2 Median uutisointi	35
4.2 Näyteikkunoiden äärellä.....	36
4.3 Kriisin kehystämisen kierto	39
5. Tutkimusasetelma	42
5.1 Aineisto ja sen koostaminen	42
5.2 Kehysanalyysi erittelymetodina.....	44
5.3 Analyysin toteuttaminen	47
6. Analyysi.....	50
6.1 Kirjoittelun yleispiirteet	50
6.2 Ääneen päässeet.....	53
6.3 Aktiiviset toimijat	55
6.4 Rinnastukset ja viittaukset	57
6.5 Metaforat ja yksityiskohdat.....	59
6.6 Sodan syyt ja seuraukset	63
6.7 Sodan oikeutus.....	65
7. Helsingin Sanomat Afganistanin sotaa kehystämässä.....	69
8. Lopuksi	80
Lähteet	82
Liitteet.....	89

1. JOHDANTO

Lokakuun 7. päivänä vuonna 2001 Yhdysvaltain, Ison-Britannian, Australian ja Afganistanin opposition liittouma pudotti Kabulin, Kandaharin ja Jalalabadin kaupunkeihin 30 Tomahawk-ohjusta. Sotilaskohteita ja viestintäyhteyksiä vastaan suunnatuilla pommituksilla liittouma haki nopeaa voittoa Afganistanista hallitsevasta Taleban-liikkeestä ja terroristiryhmä Al-Qaidasta, jota talebanit viranomaislähteiden mukaan tukivat. Tosiasiassa iskut aloittivat maata vuosikausia repivän sodan, joka päättyi virallisesti vasta kolmetoista vuotta myöhemmin. Jaloillaan Afganistan ei ole edelleenkään. Tämän työn valmistuessa alkukesästä 2016 Afganistanissa on sekä yhdysvaltalaisia että suomalaisia sotilaita osana Nato-johtoista Resolute Support -operaatiota.

Sodat ja muut katastrofit synnyttävät lähes aina pohjatonta tiedonjanoa. Kun ihmisten epävarmuus on suurinta, uutiskulutuskin on huipussaan. (Uskali 2007, 9.) Myös Afganistanin sotaa seurattiin sen alusta lähtien tiiviisti Suomessa. Esimerkiksi nuorten mediankäyttöä selvittävässä tutkimuksessa havaittiin syksyllä 2001, että Yhdysvaltain terrori-iskut ja niiden jälkimainingit olivat nostaneet nuorten mielenkiintoa ulkomaan uutisia kohtaan 12 prosenttiyksikköä edelliseen vuoteen verrattuna (Tulonen 2002). Toisaalta Helsingin Sanomien tekemissä haastatteluissa kävi ilmi, että osa nuorista koki Afganistan-juttuja tulevan ”silmät ja suu täyteen” ja että jatkuva Afganistan-uutisointi sai pistämään lehdet ja television kokonaan ”karanteeniin” (Korva 2002). Sotatermejä lainaten voisi väittää, että suomalainen yleisö altistui – kuten usein laajaa kansainvälistä huomiota saavien kriisien aikaan – uutisten pommitukselle Afganistanin sodasta.

Uutisten suuri määrä ei silti korreloi suoraviivaisesti aiheiden kattavuuden ja monipuolisuuden kanssa. Journalismintutkija Turo Uskalin (2007, 17) mukaan suomalaisen ulkomaan uutisoinnin tutkimus on 1960-luvulta lähtien osoittanut, että vain harvoilla ja valituilla toimijoilla on pääsy tšekäläisiin ulkomaan uutisiin. Lisäksi koveneva kilpailu medioiden välillä pikemminkin samankaltaistaa sisältöjä kuin lisää näkökulmien kirjoa (Kunelius 2003, 92). Arkijärkeilylläkin ymmärtää, että mediassa esillä olleet uutiset eivät voi kuvata sodan koko todellisuutta. Kuten kriittinen uutissosiologi Herbert Gans (1979, 5) totesi jo yli kolme vuosikymmentä sitten, valmiit uutiset ovat vain tiivistelmiä, pääkohtien pääkohtia. Mediassa julkaistujen juttujen perusteella maailma typistyy pieneen joukkoon hyväksytyjä tulkintoja, joiden oikeellisuus jää mahdottomaksi arvioida (ks. esim. Gitlin 1980).

Myös oma kokemukseni Afganistanin sotauutisoinnista on kuvaton suuntainen. Uutiset nostivat toistuvasti esiin samoja faktoja, jotka ajan kuluessa alkoivat tuntua itsestään selviltä. Samalla uutiset kokosivat yhteen tapahtumaketjuja ja rakensivat syy–seuraussuhteita niiden välille.

Mielikuvani Afganistanin sodasta ja sen syistä ja seurauksista rakentui näiden palikoiden varaan puoliksi huomaamattani. Lisätietoa olisi varmasti ollut saatavilla, mutta uutispommituksen edessä en kokenut sitä kaipaavani tai tarvitsevani. Vasta jälkikäteen havaitsemani uutisriippuvuus sai minut pohtimaan myös vastaanottamani tiedon luotettavuutta.

Näiden kokemusten innoittamana erittelen pro gradu -tutkimuksessani Afganistanin sodasta suomalaisessa valtamediassa välittynyttä kuvaa kehysanalyysin avulla. Tutkin Helsingin Sanomissa ilmestyneitä Afganistanin sotaa käsitteleviä uutisia koko sodan keston ajalta eli vuosina 2001–2014. Analysoin aineistossani erottuvia näkökulmia kehyksinä, jotka rajaavat kerrotusta aiheesta aina vain uutiseen mahtuvan osan ja jättävät samalla jotain muuta tekstin ulkopuolelle.

Vaikka internetistä ja verkon sosiaalisesta mediasta on tullut 2010-luvulla yhä tärkeämpiä myös sotauutisten välittymisen kannalta¹, keskityn tässä työssä Helsingin Sanomien lehtiuutisiin. Tarkastelemani ajanjakson alussa ei ollut vielä perustettu esimerkiksi YouTubea, Facebookia tai Twitteriä, joiden kautta silminnäkijäkertomukset, kuvat ja videot sotatantereilta tänä päivänä leviävät. Kun tutkimuksessani puhun ”mediasta”, viittaan tällä perusteella pelkästään perinteisiin joukkoviestimiin.

1.1 Aiempaa tutkimusta

Keskeisimpiä tutkimusaloja työni kannalta ovat sotajournalismin ja kehystämisen tutkimusperinteet. Kumpaakin tutkimusta on tehty runsaasti, ja koko teoreettisen kentän kartoittaminen on yhden gradun puitteissa mahdotonta. Olen kuitenkin pyrkinyt hahmottelemaan kyseisten tutkimusalojen kokonaiskuvaa ja tuomaan näkyviin niiden keskeisimpiä debatteja. Lisäksi nostan aikaisemmasta tutkimuksesta esiin havaintoja, jotka ovat ohjanneet omia valintojani.

Kun tutkimuskirjallisuudessa puhutaan kehyksestä ja kehystämisestä, tarkoitetaan yleensä sitä, että (media)esityksessä korostetaan asioiden yksiä puolia toisten puolien kustannuksella (esim. Entman 1993). Tässä työssä tarkoitan kehyksellä esimerkiksi uutistekstistä tunnistettavaa ja eriteltävää tapaa

¹ <https://www.journalism.co.uk/news/how-social-media-is-changing-dynamics-in-conflict-reporting/s2/a563036/>

järjestää tekstin sisältöä. Kehystäminen on puolestaan se dynaaminen prosessi, jonka kautta kehykset teksteihin ja esityksiin päätyvät. Kehyksiä tunnistetaan teksteistä kehysanalyysin avulla, kun taas kehystämisen tutkimus (englanninkieliseltä vastineeltaan framing research) keskittyy nähdäkseni kuvaamaan kehystämisen prosessia kokonaisuudessaan sekä teoreettisesti että empiirisesti.

Erkki Karvonen (2000, 82) esittää, että kehystäminen on valikoivaa kontekstualisointia, mutta mielestäni kehykset rakentuvat ja rakennetaan myös tekstuaalisten elementtien pohjalta. Esimerkiksi Entmanin (1991, 6–7) mukaan kehysten elementtejä ovat metaforat ja yksityiskohtaiset kuvailut. Kehyksillä on seurauksia sille, miten yleisön jäsenet tulkitsevat uutisen esittämää. Vaikka kehystämällä ei voida määrätä uutisen vastaanottajan lukutapaa, kehykset saattavat muokata hänen mielikuvaansa uutisessa kuvatusta aiheesta (Tuchman 1978, 109). Sama ilmiö on läsnä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Journalististen kehysten tutkimuksen juuret juontuvatkin muun muassa mikrososiologi Erving Goffmanin (1974) ajatuksiin sosiaalisten tilanteiden tapauskohtaisesta tulkinnasta (Karvonen 2000).

Kehystämistä, median ja mainonnan vaikutuksia sekä yleisen mielipiteen muodostumista tutkineen Jörg Matthesin (2009, 351) mukaan kehystämisen tutkimuksen vahvuus perustuu siihen, että se pystyy yhdistämään viestintäprosessin eri vaiheet ja analysoimaan niiden kytköksiä ja vaikutusta toisiinsa. Kehystämisen tutkimusperinteessä on eritelty sekä kehysten syntyä kulttuurin ja vallan ristivaikutuksessa että journalistien rutiinien merkitystä kehysten päätyemisessä mediateksteihin, kehysten ilmenemismuotoja ja niiden aikaansaamaa muutosta ihmisten mielipiteissä. Aikaisemman tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että prosessiin vaikuttavat useat vastakkaisetkin tekijät, ja syy- ja seuraussuhteet ovat kaikkea muuta kuin selvät. Toisaalta juuri tämä tekee kehystämisen tutkimisesta hyvin mielenkiintoista.

Sodan tapauksessa mediaesityksiä jäsentävien kehysten ja niiden yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi on erityisen tärkeää. Demokraattisten valtiomuotojen ottaessa voiton muista yhteiskuntamalleista myös julkisen keskustelun ja yleisen mielipiteen merkitys korostui poliittisen päätöksenteon osana (McNair 2009, 247). Muun muassa mielipidekyselyissä näkyvän hahmon saavan yleisen mielipiteen on siis tuettava sotaa, ja tämän saavuttamiseksi sota on perusteltava uskottavasti kotirintamalla (Tumber 2009, 388). Koska viestinten rooli yleisen mielipiteen

muotoutumisessa on niin keskeinen, minkä tahansa demokraattisen valtion poliittisella ja sotilaallisella johdolla on intresseissä vaikuttaa median representaatioihin sodasta.

Median todellinen vaikutus sodan kulkuun tai tulevien sotien syntyyn on tosin hyvin kiistelty aihe sotajournalismin tutkimuksessa. Tutkijat ovat väitelleet jo vuosikymmeniä esimerkiksi siitä, mikä rooli negatiivisella uutisoinnilla oli Vietnamin sodan päättymiseen. Mediatutkija Daniel C. Hallinin (1986, 3) mukaan välittömästi sodan jälkeen tappion katsottiin johtuneen yksinomaan kotirintaman taistelumielialan murentumisesta uutisoinnin seurauksena. Muun muassa David E. Morrison ja Howard Tumber (1988, 346) ovat kuitenkin esittäneet, että historiallisesti mikään ei todista siitä, että sotauutisointi olisi kyennyt estämään tulevia sotia tai nopeuttamaan niiden loppumista.

Sotajournalismin tutkimusta on tärkeää jäsentää ja eriyttää tutkimuksen eri lähestymistapoja median ja vallan suhteen kannalta. Mediatutkijat Daya Kishan Thussu ja Des Freedman (2003) erottelevat tutkimuksia sen perusteella, käsitetäänkö media niissä konfliktien kriittiseksi tarkkailijaksi, valtaapitävien äänitorveksi vai itsessään taistelulentäksi, jolla sota käydään. Omaa tutkimustani lähimpänä on käsitys mediasta valtaapitävien äänitorvena. Uskon, että kehystämismallinnoillaan uutiset päätyvät tukemaan vallalla olevaa *status quota*.

1.2 Tutkimusasetelma

Hahmottelen seuraavaksi hieman tarkemmin tutkimukseni ydinproblematiikkaa, joka sijoittuu edellä kuvailemiini kulttuurin ja vallan sekä median, päättäjien ja yleisön liitoskohtiin. Tutkimukseni lähtökohtana on, että media vaikuttaa politiikkaan ja politiikka vaikuttaa mediaan. Vaikka median toimintaperiaatteisiin on perinteisesti kuulunut objektiivisuuden pyrkiminen (Pietilä 1997, 292), lähdän kulttuuritutkija Stuart Hallia (1992) mukaillen siitä, että neutraaliutta tavoittelevan raportoinnin lisäksi uutiset myös muokkaavat maailmaa. Hall nostaa esimerkiksi televisiouutiset, jotka ovat muovautuneet ruudusta seurattavaan muotoonsa television tuotantorakenteiden seurauksena. Samaan aikaan televisiouutiset kuitenkin ammentavat aiheita, asialistoja, näkökulmia, haastateltavia ja mielikuvia niin yleisöstä kuin muistakin lähteistä. Uutiset ovat siten osa laajaa sosiokulttuurista ja poliittista rakennetta. (Emt., 135.)

Valitsin työni empiiriseksi lähestymistavaksi kehysanalyysin siitä syystä, että siinä erittelyn kohteena eivät ole journalistisissa jutuissa esitetyt suorat argumentit esimerkiksi sodan puolesta tai

sitä vastaan, vaan kiinnostus kohdistuu niihin kielellisiin tai tekstin rakenteeseen ja näkökulman valintaan liittyviin keinoihin, joiden kautta mielikuvia sodasta rakennetaan ikään kuin uutisen rivien väleissä. Nimenomaan tällaiset ei-ilmeiset tekstuaaliset ja kontekstuaaliset merkitykset toimivat tehokkaasti uskomusten ja ajatusmallien siirtäjinä ja saattavat siten vaikuttaa vahvasti tapaamme käsittää maailma (Nieminen & Pantti 2009, 119). Kehysanalyysin käyttöä puoltaa lisäksi mainitsemani Afganistanin sotauutisten suuri määrä. Kehystämisen teorian yhtenä lähtökohtana on, että juuri kehysten toistuvuus muokkaa vastaanottajien mielikuvia tehokkaasti. Kuten journalismintutkija Risto Kunelius (2003, 144) tiivistää, yleisön jatkuva pommittaminen tietystä yhdenmukaisesta näkökulmasta kerrotuilla jutuilla voi johtaa siihen, että tavanmukaiset assosiaatiot alkavat automatisoitua.

Mediaesitysten tällaisesta poliittisesta luonteesta huolimatta en silti usko, että sanomalehdissä yritettäisiin tietoisesti manipuloida ihmisiä sodan kannalle (tai sitä vastaan) tai että päättäjät sanelisivat, mitä viestimet milloinkin kirjoittavat. Sen sijaan väitän, että median on mahdotonta kokonaan irrottautua sitä ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista. Siihen eivät toisaalta pysty päättäjätäkään: Yhteiskunnan normit ja luonnollisina ja luonnottomina näyttäytyvät tapahtumat rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan kehystää politiikkaa (Entman, Matthes & Pellicano 2009, 176). Yhteiskunnan kollektiivisesta menneisyydestä ammentavat kehykset luovat merkitystä nykyisyydelle ja tulevalle, ja siksi niitä käytetään oikeuttamaan nykyiset toimet (Tuchman 1978, 195).

Erityisen kiinnostunut olen tässä työssä siitä, miten uutisia jäsentävät kehykset joko *oikeuttavat* tai *kyseenalaistavat* sotaa. Oikeuttamisen termillä viitataan sen englanninkieliseen vastineeseen *justification*. Suomeksi sana tarkoittaa myös perustetta, mutta oikeutus on työni yhteydessä näistä kahdesta osuvampi käänös. Perustelu herättää terminä mielikuvan tietoisesta argumentoinnista jonkin asian puolesta. Uutisia jäsentävät kehykset kuitenkin toimivat useimmiten huomaamatta, mistä johtuen niitä on myös vaikeampi vastustaa kuin avoimesti esitettyjä argumentteja.

1.3 Työn rakenne

Työni rakentuu siten, että luvussa 2 tarkastelen aluksi objektiivisuuden käsitettä ja pohdin ongelmia, joita sisältyy objektiivisuuden ideaaliin pyrkimiseen. Objektiivisuuden käsite on olennainen siksi, että se luo pohjan tutkimusongelmalleni. Mikäli toimittajat kykenisivät

tasapuoliseen uutisointiin ja uutisten ilmiuoto vastaisi todellisuutta ja siirtyisi viestin vastaanottajille sellaisenaan, koko tutkimukseni olisi täysin tarpeeton.

Lisäksi luvussa 2 pohjustan tutkimukseni yhteiskunnallisia oletuksia tarkastelemalla demokratian ja journalismin vuorovaikutusta sekä kamppailua yleisen mielipiteen hallinnasta. Tämän jälkeen esittelen ulkomaan- ja sotauutisoinnin aiempaa tutkimusta etenkin uutisointiin kytkeytyvien valta-asetelmien näkökulmasta.

Luvussa 3 perehdyn kehyksen ja kehystämisen käsitteisiin ja niiden hyödyntämiseen aiemmassa journalismitutkimuksessa. Lisäksi määrittelen, miten itse ymmärrän kehyksen käsitteen ja käytän sitä tutkimuksessani. Tämän jälkeen pohdin kehysten muotoutumista sekä niiden kytkeytymistä kulttuuriin ja valtaan. Esittelen myös kehysten toimintaa mediateksteissä ja pohdin kehystämisen mahdollisia vaikutuksia ihmisiin.

Luvussa 4 keskityn Afganistanin sodan erityispiirteisiin ja esittelen Afganistanin sodan kehyksistä tehtyä tutkimusta.

Luvussa 5 täsmennän työni empiiriset tutkimuskysymykset, kerron aineistostani ja esittelen yksityiskohtaisesti sen erittelyssä käyttämäni metodin.

Luvuissa 6 ja 7 puran analyysini keskeiset havainnot. Päätösluvussa 8 arvioin työni onnistumista ja pohdin mahdollisia jatkotutkimuksen suuntia.

2. SOTA, UUTISJOURNALISMI JA DEMOKRATIA

Objektiivisuuden ideaali on yksi journalismin kulmakivistä (Lichtenberg 2000, 238) ja hyvin keskeinen käsite myös tämän tutkimuksen kannalta. Journalismintutkija Everette E. Dennisin (Dennis & Merrill 1991, 116) mukaan objektiivisuus merkitsee faktojen erottamista mielipiteistä, uutisten esittämistä emotionaalisesti neutraalilla tavalla ja tasapuoliseen ja reiluun uutisointiin pyrkimistä. Objektiivisuus ohjaa kenties ylimpänä periaatteena jokapäiväistä toimitustyötä, ja se on kirjoitettu myös suomalaisten toimittajien eettiseen normistoon, Journalistin ohjeisiin². Esa Reunasen ja Kari Koljosen (2014, 90) tuoreen tutkimuksen mukaan objektiivisuus on suomalaisten toimittajien keskuudessa edelleen tärkeä ammatillinen ihanne, josta ei tule luopua.

Väitän kaikille toimittajan työtä tehneille olevan kuitenkin selvää, että käytännössä uutistyö on luonteeltaan valikoivaa. Jo lähes sata vuotta sitten Walter Lippmann (1922, 214) totesi osuvasti, että vaikka kaikki maailman toimittajat tekisivät töitä vuorokauden jokaisena tuntina, he eivät voisi raportoida kaikkia maailman tapahtumia. Toimittajia ei ole tarpeeksi monta, eikä kenelläkään heistä ole kykyä olla kahdessa paikassa yhtä aikaa. Fyysisten rajoitteiden lisäksi toimittajien kyky kohdata ja raportoida tapahtumat ”sellaisenaan” on kyseenalainen. Kaikkia faktoja ei välttämättä jutun tekohetkellä ole tiedossa, sosiaaliset lähtökohdat saattavat vaikuttaa itsestään selviltä tai merkittäviä yksityiskohtia voi jäädä pois, koska toimittaja ei pysty havaitsemaan faktojen merkityksellisyyttä (Tuchman 1978, 7–8). Harvey Molotch ja Marilyn Lester (1974) puolestaan esittivät 1970-luvulla, että uutisia pitäisi tarkastella toimittajien ja uutisorganisaatioiden tekemänä tuotteena ennemmin kuin heijastuksena epämääräisestä ”todellisuudesta”. Lähes 20 vuotta myöhemmin John Merrill (Dennis & Merrill 1991, 115) tiivisti, että objektiivisuus on toki arvokas tavoite, mutta sen toteuttaminen käytännössä on epärealistista. Journalistit eivät voi irrottautua raportoimistaan asioista, vaan heidän pitää valita, järjestää ja muokata faktoja. Vaikka toimittajat pyrkivät kovasti olemaan puolueettomia, kukaan heistä ei lopulta pysty tekemään työtään ilman, että heidän arvonsa tavalla tai toisella ovat mukana prosessissa (Gans 1979, 39; Berkowitz 1997, xii).

Viestinnän poliittisen taloustieteen tutkijoiden Edward S. Hermanin ja Noam Chomskyn (1988) klassikkoteoksessa *Manufacturing Consent* objektiivisuuden ideaali näyttäytyy jopa petoksena, joka peittää taakseen kulttuuriset, kapitalistiset tai kansalliset puolueellisuudet. Usko objektiivisuuteen on historiallisesti tarkastellen järjestelmä, joka sekä ylläpitää valtarakenteita että piilottaa ne

² http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/

näkyvistä. Ajattelu henkii marxilaista kritiikkiä, jonka mukaan media on rakenteellisesti puolueellinen, eikä kykene siksi tuottamaan ”objektiivista” uutisointia mistään aiheesta, joka uhkaa kapitalistista järjestelmää (McNair 2009, 240). Siksi kriittisen tutkimuksen tehtävänä tuoda esiin objektiivisuuden mahdottomuus ja tehdä näkyviksi seikat, jotka tätä mahdottomuutta selittävät. Keskeinen kysymys tällöin on, minkälaista ja kenen totuutta puolueettomuuteen ja kantaaottamattomuuteen pyrkivät uutiset kertovat. Tämä kysymys ja siihen vastaaminen on osa kriittisen kulttuurisen joukkoviestinnän tutkimuskenttää. Sen sateenvarjon alle myös oma graduni sijoittuu.

Sotajournalismin genressä objektiivisuuden saavuttaminen on lajityypin ominaisuuksiin liittyvien seikkojen vuoksi erityisen vaikeaa. Kuten pitkäaikainen BBC:n ulkomaankirjeenvaihtaja Kate Adie (1998) on todennut, kun toimittajat joutuvat kohtaamaan konfliktin kaamean todellisuuden, kaikki usko siihen, että toimittajat voisivat pysyä etäisinä tai kantaaottamattomina ”lentää nopeasti ulos ikkunasta” (ks. Allan & Zelizer 2004, 3). Sodan raaka todellisuus herättää ammattimaisemmassakin toimittajassa tunteita, jotka vaikuttavat siihen, miten hän tapahtumista kirjoittaa. Lisäksi sodan todellisuus on usein kaoottinen, eivätkä edes asiantuntijat ole aina yksimielisiä siitä, mitä oikeastaan tapahtuu. Tiedonsaanti on hajanaista ja tiedon luotettavuus kyseenalaista, mikä tekee hyvin vaikeaksi arvioida, ovatko taistelut rauhoittumassa vai kiihtymässä ja mitkä suurimmat ongelmat tilanteessa ovat. Siksi ei olekaan ihme, että nykypäivän sotien kuvaaminen mediassa on ajoittain sekavaa tai jopa harhaanjohtavaa. (Allen 1999, 11.)

Edellä mainittujen havaintojen perusteella on nähdäkseni perusteltua olettaa, että Afganistanin sodan uutisointi ei ole ollut objektiivista. Muiden uutisten tavoin Afganistan-uutisointi perustuu valikointiin, joka on ajoittain epätarkkaa ja tekijöidensä arvomaailman ja tunteiden värittämää. Tämän ymmärtäminen ja tutkiminen on tärkeää siksi, että ihmiset ovat etenkin ulkomaanuutisten osalta hyvin riippuvaisia median heille välittämästä tiedosta, joka toki pyrkii objektiivisuuteen, mutta käytännössä saattaa jäädä kauas siitä (Roach 1993, 5). Koska kriisit tapahtuvat pääsääntöisesti ihmisten oman elinpiirin ulkopuolella, median esitykset voivat olla erityisen vaikutusvaltaisia mielipiteen muodostamisessa ja sen muokkaamisessa, millaisina konfliktin vastapuolet ja heille tarjotut vaihtoehdot näyttäytyvät (Greenberg & Gantz 1993, 3–4). Arvovärittynäisyyden ja subjektiivisuuden tunnistamisen ja tunnustamisen sijaan objektiivisuuden ideaalin pönkittäminen rakentaa perustetonta luottamusta ihmisistä riippumattomaan totuuteen (Maras 2013, 1).

2.1 Kamppailu yleisestä mielipiteestä

Yleisesti ajatellaan, että demokratian toimivuus valtiomuotona perustuu luotettavaan ja tarkkaan tiedonkulkuun sekä kansalaisten tekemiin perusteltuihin ja rationaalsiin valintoihin (Chambers & Costain 2000). Tämän demokratian normatiivisen ideaalin mukaan poliittisella journalismilla on merkittävä rooli tiedostettujen valintojen tekemisessä. Ajatus on, että toimittajat tarjoavat kansalaisille tiedon, jonka varassa he voivat arvioida kilpailevia näkemyksiä. (McNair 2009, 238.)

Länsimaisen demokratian opinkappaleisiin kuuluu myös se, että päätöksenteon valta on politiikan edustuksellisuuden kautta viime kädessä kansalla. Siksi demokratiassa valtion hallinnon – eli kansan edustajien – on haettava toimilleen kansan hyväksyntä (Kuypers 2006, 3). Demokratian oloissa sotakin on toimi, johon ryhtymisen taakse kansalaiset on saatava. Jotta valtio voi voittaa sodan taistelukentillä, sen täytyy voittaa puolelleen myös omien kansalaistensa tuki (Hiebert 1993, 36).

Mitä suuremmat sodan rahalliset ja inhimilliset kustannukset ovat, sitä tärkeämpää ja myös vaikeampaa kansan tuen saaminen sodalle on, sillä tavalliset ihmiset ovat perusluonteeltaan rauhanhaluisia (Roach 1993, 24–25). Onkin loogista, että valtiot käyttävät tuen keräämisessä hyödyksi kaikkia keksimiään keinoja ja vaikutuskanavia. Ray Eldon Hiebertin (1993, 36) mukaan mediasta on tullut nykypäivänä yhtä suuri osa kriisien hallintaa kuin luodeista ja pommeista. Koska medialla on vaikutusvaltaa ihmisiin etenkin näiden elinpiirin ulkopuolella tapahtuvissa asioissa, hallinto pyrkii sodan tuen saadakseen vaikuttamaan mediaan, jonka kautta enemmistö ihmisistä mielikuvansa sodasta muodostaa (Cottle 2006, 74).

Tutkituin ja kiistellyin tapaus median vaikutuksesta kansan mielipiteeseen ja sitä kautta sodan kulkuun on Vietnamin sota 1960- ja 1970-luvuilla. Tutkijoiden mukaan raa’at ja sensuroimattomat kuvat amerikkalaisten miestappioista söivät sodan julkista kannatusta, mikä lopulta johti Yhdysvaltain vetäytymiseen sodasta, käytännössä sen tappioon. (Thussu & Freedman 2003, 5; Tumber 2009, 390.) Daniel C. Hallinin (1986, 3) mukaan julkisen kannatuksen romahtaminen herätti kysymyksen siitä, voiko Yhdysvallat enää koskaan sotia ilman kotirintaman yksimielisyyttä ja ymmärrystä sodan tarpeellisuudesta. Vietnamin sodan seurauksena armeijan komentajat ja poliitikot alkoivat kehittää entistä tehokkaampia keinoja ohjata mediaa tiedonvälityksen hallitsemiseksi (Tumber 2009, 390).

Median roolista Vietnamin sodan loppumisessa on toisenlaisiakin tulkintoja. David E. Morrisonin ja Howard Tumberin (1988, 346) mukaan historiallisesti tarkastellen mikään ei todista, että sodan kauhujen näyttäminen jarruttaisi sodan etenemistä tai tekisi tulevista sodista yhtään epätodennäköisempiä. Myös Hallin (1986) toteaa, että sensuurin puuttuminen Vietnamin sodan aikana ei tarkoittanut sitä että tieto olisi kulkenut vapaasti. Hallinin mukaan journalistisen työn rutiinit sekä journalistien ja viranomaisten jakamat ennakko-oletukset kyllä ”pitivät uutisoinnin ruodussa”. (Emt., 133–134.)

Riippumatta siitä, vaikuttaako media lopulta sodan kulkuun vai ei, usko sotajournalismin vaikutusvaltaan huolestuttaa väistämättä jokaista hallitusta, joka pyrkii ratkaisemaan poliittiset ongelmat aseellisella toiminnalla (Morrison & Tumber 1988, 346). Tältä kannalta Vietnamin sodan vaikutusta sotilaalliseen ajatteluun ja tulevien sotien kontrollointiin ei voi kieltää (Cottle 2006, 75).

Kamppailu yleisestä mielipiteestä ja sen hallinnasta on entisestään mutkistunut internetin ja verkon sosiaalisen median alustojen aikakaudella. Koskaan aiemmin yksittäisellä (länsimaisella) kuluttajalla ei ole ollut käytössään verkon kaltaista maailmanlaajuisesti tavoitettavaa viestintävälinettä, jonka avulla etsiä tietoa itsenäisesti ja kyseenalaistaa valtionjohdon esittämät näkemykset. (Uskali 2007, 12.) Tästä huolimatta muun muassa Sharon Meraz (2009) toteaa, että perinteisen median valta-asema on edelleen hallitseva. Vaikka laajalevikkiset sanomalehdet ja tv-uutiset eivät ole enää ainoita yleistä mielipidettä määrittäviä tietolähteitä, niiden vaikutus vähintäänkin suuntaa julkista keskustelua ja luo päiväjärjestyksestä esimerkiksi blogeissa käsiteltäville asioille (emt., 701). Etenkin konfliktien käsittelyssä perinteinen journalismi on pysynyt ensisijaisena tietojen, kuvien, diskurssien ja keskustelun välittäjänä (Cottle 2006, 3).

Toisaalta tiedonvälityksen uudet digitaaliset alustat mahdollistavat myös väärin tietojen entistä nopeamman läpimenon ja hallitsemattoman leviämisen (Uskali 2007, 38–39). Tilanteissa, joiden kulku on vaikeasti hahmotettavissa ja joissa tietoja on saatavilla vain vähän, journalismin tulkinnat saavat helposti kritiikittömän totuuden leiman. Median yksipuoliset ja usein väärätkin tulkinnat voivat nykyään levitä kulovalkean tavoin totuuksina maailmalle. (Emt., 9.) Tässä on yksi peruste sille, että ns. perinteisen median representaatiota on edelleen tärkeää tutkia.

Huomiot uutisten viime kädessä arvosidonnaisesta luonteesta ja toisaalta uutisen journalistisen lajityypin yhä keskeisestä roolista yhteiskunnallisessa päätöksenteossa luovat teoreettisen pohjan tutkimukselleni. Seuraavissa alaluvuissa esittelen tutkimusongelmani kannalta keskeistä aiempaa tutkimusta ensin ulkomaanjournalismin ja sen jälkeen sotajournalismin tutkimusperinteitä peraten.

2.2 Ulkomaanuutiset saapuvat lännestä

Perinteisten viestinten ja erityisesti uutisjournalismin rooli demokratian mahdollistajana ja takaajana on motivoinut (monien muiden tutkimusalojen ohella) myös ulkomaanuutisten tutkimusta. Ulkomaanuutisista on haluttu journalismintutkija Jukka Pietiläisen (1998a, 15) mukaan tehdä ”todenmukaisempia, maailman moninaisuutta paremmin kuvaavia ja käyttäjiensä (todellisia tai oletettuja) tarpeita paremmin vastaavia”. Oletuksena on, että todenmukaiset uutiset toimisivat todennäköisesti myös oikeudenmukaisen ja toimivan demokratian rakennuspalikoina. Sisältöjen lisäksi ulkomaanuutisten tutkimuksessa on pyritty hahmottamaan uutisoinnin kansainvälisiä ja kansallisia mekanismeja. Kuten Turo Uskali (2007, 10) huomauttaa, kriittistä kansalaiskeskustelua voi syntyä vain niistä aiheista, jotka maailman uutismedian päivälställe pääsevät. Pohjimmiltaan myös oma graduni jakaa edellä mainitut tavoitteet monipuolisemmasta ja todellisuutta sävykkäämmiin kuvaavasta ulkomaanuutisoinnista.

Ulkomaanuutisten tutkimuksen kokonaisuutta auttaa hahmottamaan mediatutkija Stig Hjarvardin (2002, 92) esittämä nelikenttä (Kuvio 1). Hjarvardin (emt.) mukaan ulkomaanuutisten tutkimusta on tehty joko makro- tai mikrotasolla, käsitteellistäen uutisprosesseja joko rakenteiden tai valinnan näkökulmista:

	rakennennäkökulma	valintanäkökulma
mikrotaso	sisällön ideologiakritiikki, organisaatiohistoria/analyysi	portinvartija-analyysi
makrotaso	mediaimperialismi, joukkoviestinnän taloustiede	uutisvirta-analyysi

Kuvio 1. Ulkomaanuutisten tutkimuksen nelikenttä (Hjarvard 2002).

Valintanäkökulmaa koskeva tutkimus käsittää Hjarvardin (2002) mukaan uutisvälityksen tavarankuljetuksena. Tarkastelun kohteena on se, miten uutisia valitaan, eritellään, toimitetaan ja välitetään edelleen. Portinvartija-analyysissä ollaan kiinnostuneita erityisesti uutisten syntymisestä

journalistisen työn tuloksena, lähteiden käytöstä ja uutistoimistoaineiston valintaprosesseista. Tärkein kansainvälisten uutisten analyysimuoto on ollut uutisvirta-analyysi, jossa tarkastellaan sitä, miten uutiset kulkevat maasta toiseen ja mistä maista jonkin maan ulkomaan uutiset kertovat. (Emt., 92–93.) Esittelen lyhyesti tämän tutkimussuunnan relevantteja havaintoja Suomen näkökulmasta alempana.

Hjarvardin nelikentän *rakennenäkökulma* korostaa sitä, että uutiset ovat sosiaalisten instituutioiden tuottamia. Organisatoriset, ideologiset, taloudelliset ja poliittiset puitteet tuottavat uutisille tietynlaisen rakenteen. Yhteiskunnalliset prosessit ovat se tekijä, joka luo uutiset tai tekee tapahtumista uutismielessä tärkeitä. Kun valintänäkökulmassa tarkastellaan tapahtumia riippumattomana muuttujana, rakennenäkökulmasta itse uutisinstituutio on riippumaton muuttuja. Makrotasolla uutisten muotoutumista on tarkasteltu rakenteiden näkökulmasta esimerkiksi kansantaloustieteen keinoin. Mikrotason ideologiakriittisissä sisällönanalyysissä puolestaan tutkitaan sitä, miten valtiolliset tai läntiset valtapoliittiset intressit ovat heijastuneet konkreettisiin uutisvalintoihin. Organisaatioanalyysissä taas tarkastellaan kansainvälisten uutistoimistojen kehitystä ja rakennetta. (Emt., 92–93.)

Oma tutkimukseni sijoittuu ulkomaan uutistutkimuksen nelikentässä rakennenäkökulman mikrotasolle eli sisällön ideologiakritiikkiin, vaikkakaan en täysin allekirjoita sitä, että uutiset olisivat pelkkää valtapoliittisten intressien heijastumaa. Uskon, että myös kulttuurisilla tekijöillä on vaikutuksensa siihen, miten esimerkiksi Afganistanin sodasta on Helsingin Sanomissa uutisoitu. Kehystämisen tutkimus, johon paneudun seuraavassa luvussa, antaa tukea tällaiselle tulkinnalle.

Aiemman ulkomaan uutistutkimuksen kentällä on tehty olennaisia havaintoja oman tutkimukseni kannalta. Ensimmäinen niistä on ulkomaan uutisten *länsisuuntautuneisuus*. Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että länsimaat (esim. Yhdysvallat) ja naapurimaat (esim. Ruotsi), ovat suomalaisen ulkomaan uutisoinnin kohteena muita maita useammin (Uskali 2007, 18–19). Lisäksi suomalaiset viestimet huomioivat länsimedioiden tuottamat uutiset muita maita todennäköisemmin. Jo ensimmäisessä laajasti suomalaisia ulkomaan uutisia käsittelevässä tutkimuksessa vuonna 1964 huomattiin, että suomalaisten lehtien ulkomaan aineisto oli huomattavalta osin länsisuuntautunutta. Myös varhaisimmat uutisvirtatutkimukset osoittivat Yhdysvaltain ja Länsi-Euroopan keskeisen aseman ulkomaan uutisissa. Myöhempien tutkimusten tärkeimpiä tuloksia on se, että uutisvirrat ovat yksisuuntaisia eli muutaman “uutisten supervallan” lähettämät viestit saavuttavat lähes kaikki maat

ja angloamerikkalaisella aineistolla on ylivalta joukkoviestinnässä. (Pietiläinen 1998a, 28–29.) Nämä uutisvirrat ovat pysyneet Uskalin (2007, 17–18) mukaan pitkälti muuttumattomina 2000-luvulle saakka.

Toinen tutkimukseni kannalta relevantti havainto uutisvirtatutkimuksen perinteestä on *eliittilähteiden painottuminen* uutisissa *uutistoiminnan ja lähteiden valinnan rutinoitumisen* kautta (Pietiläinen 1998a, 29; eliittilähteiden korostumisesta ks. myös jo Galtung & Ruge 1965). Muun muassa Ullamaija Kivikurun ja Jukka Pietiläisen (1998, 205) mukaan ulkomaanuutisointi on muihin journalismin osa-alueisiin verrattuna hieman rutinoituneempaa lähteiden käytöltään ja toimintaperiaatteiltaan. Tilannetta ei paranna se, että ulkomaantoimitusten resurssit ovat viime vuosina pienentyneet entisestään (Uskali 2007, 13). Utisten supervaltojen ja eliittilähteiden ylivallalla on puolestaan suoria vaikutuksia uutisten laatuun. Muun muassa Jacques Kayserin (1953, 93–94) mukaan samojen uutisten leviäminen kansainvälisesti tuottaa valmiita johtopäätöksiä. Rutinoituneiden eliittilähteiden käyttämisen vuoksi uutisvälityksen vaarana on ajattelun enenevä yhdenmukaistuminen.

Olisi silti virheellistä olettaa, että uutiset toistuisivat täsmälleen samanlaisina ympäri maailmaa tai että ne vaikuttaisivat yleisöihinsä samankaltaisesti eri maissa. Kansainvälisissä vertailututkimuksissa on havaittu, että niin samojen tapahtumien uutisointi kuin niiden tulkinta vaihtelee kansallisten mediajärjestelmien ja eri medioiden välillä. Vaikka joidenkin medioiden tuottamat uutiset päätyisivät globaaliin jakeluun, niiden vastaanotto on paikallista, ja sitä muokkaavat kunkin yleisön kulttuuriset, kielelliset ja ideologiset ennakkoehdot. (Cohen, Levy, Roeh & Curevitch 1996.) Tähän liittyy esimerkiksi se, että tšekäläisissä ulkomaanuutisissa useimmin esiintyvä maa on Suomi, ja tapahtuman uutisarvoa lisää oman maan kansalaisten osallisuus tai tapahtuman merkitys meille suomalaisina. (Galtung & Ruge 1965, 67; Pietiläinen 1998b, 86.)

Sen sijaan Suomeen liittymättömille, vaikeille ja etäisille aihepiireille suomalaiset ulkomaanuutiset etsivät Kivikurun ja Pietiläisen (1998, 210) mukaan kotikutoiset kehykset, jotka eivät asian itsensä kannalta ole likikään aina kohtuulliset. Lisäksi ilmiöiden tulkinnassa turvaudutaan stereotyyppeihin eli vahvoihin yksinkertaistuksiin ja arvioihin täysin riippumatta siitä, onko aineisto alun perin suomalaistuottoista tai ulkomailta tuotua. Myös ulkomailta tuotu aineisto puretaan ja koodataan uudelleen vastaamaan niitä kansallisia ja kulttuurisia koodeja, jotka uutisointia tukevat (Nohrstedt & Ottosen 2001, 206). Ilmiö on samankaltainen muissakin maissa. Persianlahden sodan raportointia

Ruotsissa tutkinut Stig Hadenius (1992) huomasi, että ruotsalaiset journalistit ”ruotsinsivat” tapahtumien kulkua, mutta eivät niin tehdessään onnistuneet tekemään tapahtumia käsitettävämmiksi. Sen sijaan toimittajat mässäilivät lapsiuhreilla, terrorismipelolla ja ruotsalaisten osuudella täysin triviaaleissa sotaan liittyvissä tapahtumissa. Lisäksi toimittajat turvautuivat stereotyyppeihin – mutta angloamerikkalaisten kaavoittumien sijaan he käyttivät ruotsalaisia vastineita. (Emt.)

Edellä hahmotellulta pohjalta oletukseni onkin, että löydän myös Helsingin Sanomien ulkomaan uutisista toistuvasti samoja, pääosin länsimaisia lähteitä. Tästä johtuen uutisia jäsentävät kehyksetkin ovat todennäköisesti usein samoja. Toisaalta oletan, että uutisoinnissa tuodaan esiin mahdollisuuksien mukaan myös suomalaista näkökulmaa. Tämä ei tokikaan tarkoita, että suomalaisille yleisöille muokatut uutiset kuvasivat todellisuutta paremmin kuin yhdysvaltalaiset vastineensa.

2.3 Sotajournalismin tantereilla

Graduni keskeisin teoreettinen konteksti löytyy sotajournalismin tutkimuksesta. Tätä tutkimusta on tehty runsaasti erityisesti silloin, kun sotajournalismiakin on tuotettu paljon – toisin sanoen merkittävien konfliktien yhteydessä ja jälkeen. Kaikki käydyt sodat eivät kuitenkaan nouse tasavertaisesti mediahuomion ja yleisön kiinnostuksen kohteiksi. Itse asiassa monet pitkäjänteisimmistä ja väkivaltaisimmista konflikteista ovat jääneet ”vaietuiksi”, eli niistä on kirjoitettu sekä mediassa että viestinnän tutkimuksessa vain vähän. Vakiintunut käytäntö on, että maailman median huomio suuntautuu yleensä Yhdysvaltain intressien mukaan. Kaikissa viime vuosikymmenten eniten julkisuutta saaneissa sodissa on ollut mukana Yhdysvaltain johtamia joukkoja – näin esimerkiksi Persianlahdella 1991, Kosovossa 1999, Afganistanissa 2001 ja Irakissa 2003. (Uskali 2007, 37.)

Historiallisesti sotajournalismin tutkimuksen ydintä on ollut propagandan tutkimus, koska koko nykyaikainen joukkoviestinnän tutkimus syntyi aikanaan ensimmäisen maailmansodan propagandan tutkimuksen ympärille. Aiheiden ja esimerkkien kirjo alan tutkimuksessa on laaja, sillä propaganda ja disinformaatio, väärän tiedon levittäminen, ovat kuuluneet erottamattomasti kaikkiin nykyaikaisiin sotiin. (Uskali 2007, 185.) Kun Intelsat-niminen organisaatio perustettiin elokuussa 1964, ulkomaan uutisoinnissa ja sen myötä myös sotajournalismin tutkimuksessa alkoi uusi aika. Vaikka maiden kansalliset rajat olivat toki rikkoutuneet ulkomaan uutisoinnissa jo radioaaltojen

avulla, nyt myös kuvansiirto onnistui satelliittien mahdollistamana entistä nopeammin ja helpommin. (Uskali 2007, 125.) 1960-luvulla käydystä Vietnamin sodasta tuli ensimmäinen television välittämä sota, kun taas Persianlahden sota välitettiin 1990-luvulla satelliitin kautta suoraan ihmisten koteihin, joskus jopa värillisenä ja reaaliaikaisesti (Greenberg & Gantz 1993, 1). Tämän seurauksena myös sotajournalismin tutkijoiden huomio alkoi keskittyä kuvavirtojen kontrolloinnin erittelyyn.

Sotajournalismin tutkimuskenttää voi jaotella monella eri tavalla, mutta koin oman tutkimukseni kannalta hedelmällisimmäksi Daya Kishan Thussun ja Des Freedmanin (2003) mallin. Sen mukaan tutkijat voivat ajatella sotajournalismin roolin kolmella eri tavalla: Media voi toimia joko a) konfliktin kriittisenä tarkkailijana, b) valtaapitävien äänitorvena tai c) itse taistelukenttänä, jolla sotaa kuvitetaan ja käydään (emt., 4–5). Thussun ja Freedmanin kolmijäsennys on minusta hyödyllinen, koska sen keskiössä on median kyky – tai kyvyttömyys – raportoida asioista puolueettomasti. Jäsennyksen keskeisin lähestymistapa eli median tarkastelu valtaapitävien äänitorvena tulee lähimmäksi omaa tutkimusasetelmaani tässä työssä. Valotan Thussun ja Freedmanin jäsennystä tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

2.3.1 Köyden veto median ja päättäjien välillä

Thussun ja Freedmanin hahmottelemista tutkimussuunnista ensimmäinen pohjautuu hyvin idealistiseen käsitykseen sotajournalismin roolista. Tutkimusta ohjaavan taustaoletuksen mukaan sotajournalistit ovat sekä halukkaita että kykeneväisiä irtautumaan heitä hallitsemaan pyrkivistä ideologisista ja organisaatioiden sisäisistä rajoitteista ja seuraamaan sodan kulkua kriittisesti. Implikaatio on, että toimittajat pystyvät – niin halutessaan – kyseenalaistamaan valtionhallinnon ja armeijan lausunnot jopa silloin, kun valtio on sotatilassa. (Thussu & Freedman 2003, 5.) Tutkimuksen päähuomio onkin keskittynyt toimittajien itsensä sijaan heidän vastapuoleensa eli armeijaan ja poliittisiin päättäjiin. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa olleet armeijan tiedotuskäytännöt, toimittajien liikkumisen rajoittaminen sota-alueella, kuvavirtojen kontrolloiminen ja muut julkisuuden hallinnan keinot.

Oman tutkimukseni lähtökohdat ovat erilaiset. Kuten olen jo tuonut esiin, katson, että toimittajien on mahdotonta irtaantua täysin heitä ympäröivästä maailmasta ja omista arvoistaan, mistä johtuen objektiivisuuden saavuttaminen on epärealistista. Tätä käsitystä vastaa paremmin Thussun ja Freedmanin jaottelun toinen tutkimussuunta. Sen lähtökohta on sama kuin idealistisessa mallissa:

valtion intresseissä on julkisuuden hallinta sodan oikeuttamisen keinona, kun taas median tehtävänä on tarjota riippumatonta ja totuudenmukaista tiedonvälitystä. Toinen tutkimussuunta on kuitenkin ensimmäistä selvästi kriittisempi sen arvioinnissa, kuinka hyvin media on tässä tehtävässään onnistunut. (Thussu & Freedman 2003, 5–6.) Sotauutisointia ja propagandaa tutkineen toimittajan Philip Knightleyn (1975) mukaan media on muuttunut vallan vahtikoirasta itse asiassa vallan äänitorveksi, joka sotien syiden kyseenalaistamisen sijaan vain pönkittää vallitsevaa valtarakennetta. Idealistisesta mallista poiketen toisen mallin mukaisessa tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota propagandan lähettäjien eli sotilaallisen ja poliittisen johdon lisäksi toimittajiin itseensä ja samalla myös kulttuuriin, joka toimii näiden osapuolten välisenä linkkinä.

Osuvimமாகsi esimerkiksi median äänitorven roolista on sotajournalismin tutkimuksessa ehdotettu Persianlahden sotaa. Muun muassa pitkän tutkijanuran tehnyt sosiologi ja viestintätieteilijä Elihu Katz (1992) esittää dramatisoiden, että Persianlahden sota oli samalla journalismin loppu. Ammattikunnan uskottavuus haihtui Katzin mukaan ilmaan, kun journalistit eri puolilla maailmaa tyytyivät seuraamaan – ja jopa ihastelemaan – “reaaliaikaista” CNN-ihanteiden mukaista sotaraportointia, jossa paikan päällä olevien journalistien tehtävät rajoittuivat portinvartijatehtävien minimiin. Journalistit avasivat portit, kun oli aika. Seuraavaksi kenraalit kertoivat, mitä uutta sodassa oli tapahtunut. Lopuksi journalistit sulkiivat portin, kun aika oli täynnä. (Emt., 11.)

Vaikka sotauutisoinnin tekniset raja-aidat ovat kaatuneet ja mediaesitysten muodot muuttuneet ajan kuluessa, median voidaan väittää asemoivan itsensä valtionjohdon poliittisten linjausten mukaisesti myös tänä päivänä (Cottle 2006, 80). Sotajournalismin historiaa tutkinut Susan Carruthers (2000, 272–273) onkin todennut, että “media on palvellut armeijaa hyvin”. Kriisien ja median suhdetta tutkineen Simon Cottlen (2006, 80) mukaan tutkimuskirjallisuudesta ilmiölle löytyy kuusi selitystä, joita tarkastelen seuraavaksi hieman lähemmin.

Cottle (2006, 80) viittaa ensimmäisenä Hermanin ja Chomskyn (1988) propagandamallin mukaisesti median asemaan markkinoilla. Esimerkiksi Yhdysvalloissa suuri osa uutiskanavista on kansainvälisten viihdejättien omistamia. Kriitikoiden mukaan viihdeyritysten ja uutiskanavien yhdistyminen on johtanut viihteellisyyden korostumiseen uutiskriteerien noudattamisen kustannuksella, kun kansainväliset mediayhtiöt jahtaavat yhä suurempia yleisöjä, katsojalukuja ja tuloja (ks. Thussu 2003).

Cottlen (2006) mukaan toinen syy median myötäsukaiselle suhteelle on median riippuvuus eliittilähteistä, kolmas syy suora sensuuri ja neljäs syy epäsuora sensuuri. Kuten jo ulkomaanuutisten tutkimusta käsittelevässä alaluvussa 2.2 totesin, toimittajilla on tapana turvautua toistuvasti samoihin, tärkeiksi arvioituihin uutislähteisiin, jotka usein edustavat (ja lausunnoissaan puolustavat) vallitsevaa järjestelmää. Mikäli mediarutiinit eivät riitä pitämään sotauutisointia valtionjohdon intressejä palvelevien rajojen sisäpuolella, valtion on mahdollista rajoittaa tiedonkulkua esimerkiksi kansalliseen turvallisuuteen vetoavan lainsäädännön nimissä (suora sensuuri) tai kontrolloimalla toimittajien liikkumista sota-alueella (epäsuora sensuuri). (Emt., 83–84.)

Cottlen listauksen viides ja kuudes kohta nostavat esiin toimittajiin yksilöinä liittyvät tekijät, jotka vaikuttavat rakenteellisten tekijöiden ohella valtion ja median suhteeseen. Cottle toteaa, että toimittajat eivät ole immuuneja nationalistisille ja patrioottisille tunteille, joita sotatilassa olevan valtion kansalaiset helposti kokevat. Patrioottisuus ja nationalistisuus perustuvat kunkin kulttuurin omiin myytteihin ja uusintavat niitä nykytilanteeseen sopivalla tavalla. Kulttuurin merkitykseen uutistuotannossa palaan seuraavassa luvussa. Lopuksi Cottle huomauttaa, että toimittajat sensuroivat itse itseään myös hyvän maun ja inhimillisyyden nimissä. (Cottle 2006, 84–85.)

Edellä mainittujen syiden perusteella on helppo todeta median ja vallan suhteiden olevan niin monisyiset, että niistä irrottautuminen on toimittajille käytännössä ylivoimaista. Kaikki Cottlen listaamat tekijät ovat nähdäkseni vaikuttaneet myös Afganistanin sodan uutisointiin.

2.3.2 Sodan epätodellinen todellisuus

Thussun ja Freedmanin (2003) luokittelun kolmatta sotajournalismin tutkimussuuntausta on hyvä tarkastella omassa alaluvussa, sillä sen lähtökohdat eroavat kahdesta ensimmäisestä suuntauksesta selvästi. Kolmannen tutkimussuuntauksen mukaan media ja armeija ovat kietoutuneet yhteen niin tiukasti, että niitä on käytännössä mahdotonta erottaa toisistaan. Mediaa lähestytään tapahtumien ulkopuolisen raportioijan sijasta itsessään tilana, jossa sotaa käydään ja jonka kautta ihmiset median yleisönä sodan kokevat. Tutkimusten aiheena ei siis ole se, tukeeko vai vastustaako media jotakin tiettyä konfliktia, vaan kiinnostus kohdistuu mediaan diskursiivisena julkisuustilana, jossa sodat tulevat näkyviksi ja seurattaviksi. (Emt., 7.)

Vaikka tässä tutkimussuuntauksessa mennään pidemmälle postmodernin todellisuuden kritiikkiin kuin tämän gradun kannalta on tarkoituksenmukaista, sen piirissä tehdyistä havainnoista löytyy mielenkiintoisia näkemyksiä sotauutisoinnin erittelyyn. Esimerkiksi Hannu Nieminen (1991) avaa artikkelissaan *'Persianlahden sotako simulaatiota?'* Jean Baudrillardin ajatuksia Persianlahden sodasta. Baudrillardin mukaan televisiosta päivittäin seurattu sota ”ei ole todellista”, sillä televisio näennäistää todellisuuden muuttamalla sen ohikiitäviksi silmänräpäyskuviksi. Ajatus television speaktaakkelimaisuudesta on sovellettavissa mediaan yleensä. Kun uutiset muokkautuvat toistossa kaksikulotteisiksi kuviksi ja sanoiksi, niiden referenssisuhde todellisuuteen katoaa. Toisaalta sota itsessäänkin on näennäinen, sillä pitkälle viety elektronisoituminen on saanut myös sotilaat irtautumaan sodan kokemuksesta: vihollinen on muuttunut persoonasta täpläksi tutkassa tai tähtäimessä. (Emt., 14)

Samansuuntaisesti argumentoi Niemisen (1991) mukaan suomalainen mediatutkija Hannu Eerikäinen, jonka ajatukset hän suhteuttaa artikkelissaan Baudrillardiin. Niemisen tulkinnessa Eerikäinen pitää sotaa postmodernilla ajalla tärkeänä ihmisille lähinnä sen takia, että se voi paljastaa heille jotain heistä itsestään. Sodan käänneet, sen tapahtumapaikka ja sen koskettamat ihmiset ovat Eerikäisestä epäolennaisia. Merkityksellistä on, mitä sota kertoo länsimaisen yhteiskunnan muutoksista. Nieminen kutsuu tällaista näkemystä kartesiolaiseksi reflektioksi: maailmaa tarkastellaan subjektiivisesti, länsimaisesta minä-perspektiivistä käsin. (Emt., 20–21.)

Oman työni kannalta olennaista on se, miten speaktaakkelia ja sotauutisoinnin vieraantumista todellisuudesta voidaan hyödyntää mediajulkisuuden hallitsemisessa ja sen kautta sodan oikeuttamisessa. Joidenkin tutkijoiden mukaan sotaa on oikeutettu speaktaakkelin avulla jo viime vuosikymmeninä käytyjen sotien uutisoinnissa. Muun muassa Deborah Jaramillo (2009) on tutkinut sotauutisointia siitä näkökulmasta, miten sotaa esitetään ja selitetään Hollywoodin mallin mukaisesti. Viattomia nuoria näyttävät, tunteisiin vetoavat kuvat, patriootiset laulut ja tarinat tuhon tielle joutuneista sankareista ovat tärkeitä osasia sodan viihteellistämisen kaavassa. Kaava hyödyntää vanhakantaista Yhdysvaltain sotapropagandaa, ja sitä on toistettu säännöllisesti suurille yleisöille markkinoiduissa hittielokuvissa. (Emt., 1.)

Esimerkiksi Yhdysvaltain Irakin-invaasion yhteydessä vuonna 2003 tuotettiin Jaramillon (2009, 1–2) mielestä narratiivi, joka perustui sekä aikaisempaan propagandaan että huipputeknologian ympärille rakentuvaan multimediaspektaakkeliin sodan oikeuttamisessa. Katzin (1992) mukaan

samaa teknopropagandistista eksotiikkaa myi jo Persianlahden sota, jonka aikana katsojat altistettiin valtavalle määrälle kuvia teknologiasta. Kuvissa lentokoneet ampaisivat ilmaan, tankit kiihdyttivät aavikon poikki ja pysähtyivät ainoastaan ampumaan etäisiä kohteita. Mikäli katsojat eivät vielä kuvallisten vihjeiden perusteella asiaa ymmärtäneet, uutisinserttien kertojat vakuuttivat heille, että räjähteet olivat “älykkäitä” ja iskut “kirurgisen tarkkoja”. (Emt., 8.) Katsojille tarjottu tulkinta toisin sanoen oli, että sota oli etäinen, irrallinen ja erillinen heidän jokapäiväisestä elämästään.

Materiaalisesta todellisuudesta irtautumisen merkittävänä seurauksena on se, että yleisön silmissä koko sota alkaa vaikuttaa triviaalilta tapahtumaketjulta (Kivikuru & Pietiläinen 1998, 206).

Kosovon sotaa sen viihteellisyyden tai teatraalisuuden kannalta analysoinut Will Barton Catmur (2000) jopa toteaa, että sotatoimilla on lopulta merkitystä vain niille ihmisille, joiden kodit, elämät ja kuolemat toimivat television kautta välitetyn viihdetuotannon raakamateriaalina. Muille kyse on pelkästä mediaspektaakkelista (emt., 67).

Vaikka sodan uutisoinnin ja eletyn todellisuuden suhteet ovat kaikkea muuta kuin yksinkertaiset, Pertti Hemánuksen (1991) mukaan akateemisen tutkimuksen ei silti pitäisi kaihtaa niiden erittelyä. Koska todellisuuden ja siitä kerrottujen tarinoiden muotoutumisen prosessi on mutkikas, Hémanus pitää välttämättömänä “tarkastella kerta kerralta erikseen journalismin ulkopuolisen maailman ja journalismin välisiä yhteyksiä” (emt., 23–24). Vaikka totuuden käsitteestä voi olla monta mieltä, ihmisen on miltei mahdotonta paeta taipumustaan sen hahmottamiseen. Jopa mediaa kriittisesti lukevat muodostavat aina jonkinlaisen "totuuden" sen esittämistä tapahtumista. Totuuden todellinen luonne tai mahdollisuudet sen saavuttamiseen ovat tämän tarkastelutavan mukaan epäolennaisia. Merkityksellistä on, että ajatus totuudesta muodostuu ihmisten päässä ja että se pystyy vaikuttamaan heidän toimintaansa. (Emt., 25–27.) Tämä Hemánuksen lopputulema motivoi osaltaan myös oman tutkimukseni tekemistä.

Tässä luvussa olen käynyt läpi graduni teoreettisia lähtökohtia ja esitellyt tutkimukseni ydinproblematiikkaa koskettavaa aiempaa tutkimusta niin ulkomaanjournalismin kuin sen alalajin sotajournalismin osalta. Esiin on noussut muutamia työni kannalta erityisen relevantteja havaintoja. Ensinnäkin tutkijat ovat lähes yksimielisiä siitä, että toimittajien pyrkimys objektiivisuuteen on tavoitteen arvokkuudesta huolimatta utopistinen. Koska medialla ja sen välittämällä tiedolla silti on demokraattisissa yhteiskunnissa kiistatonta yhteiskunnallista merkitystä ja valtaa, median representaatioiden tutkiminen on tärkeää.

Toiseksi tutkimuskenttää peratessa on käynyt selväksi, että niin ulkomaan- kuin sotajournalismia muokkaavat vahvasti länsimainen kulttuuri, elitistiset valtarakenteet sekä mediaorganisaatioiden ja yksittäisten toimittajien rutiinit. Näiden kolmen tekijän yhteisvaikutusta valotan lisää seuraavassa luvussa, jossa siirryn käsittelemään kehystämistä ja kehysanalyysin hyödyntämistä sodan representaatioiden tarkastelussa.

3. KEHYS(TÄMINEN), KULTTUURI JA VALTA

Journalististen kehysten tutkimus viestintätutkimuksen alahaarana on laajentunut viime vuosikymmenien aikana voimakkaasti (Entman 1993; D'Angelo 2002; Reese 2007), ja Jörg Matthesin (2009, 349) mukaan siitä on tullut yksi joukkoviestintätutkimuksen hedelmällisimmistä tutkimusalueista. Varsinkin Yhdysvalloissa valtaosa viimeaikaisesta journalistisesta tekstintutkimuksesta on saanut kipinän kehystämisestä (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009, 8).

Suosioista huolimatta – tai oikeastaan juuri siitä johtuen – tutkimusta vaivaa hahmottomuus. Muun muassa teoreettisten ja operationaalisten lähtökohtien kirjo on valtava (Matthes 2009, 349). Kehyksen ja kehystämisen käsitteet määritellään tutkimuksissa paikoin epämääräisesti, ja käytetyt metodit eivät ole olleet aina yleistettävissä tai toistettavissa (Scheufele 1999, 103). Suuri osa tutkimuksesta on keskittynyt kehysten löytämiseen ja kuvailemiseen uutisissa, ja etenkin näiden tutkimusten osalta useat tutkijat ovat olleet huolissaan kehysanalyysin luotettavuudesta ja pätevyydestä (Gandy 2001, 360–361; Hertog & McLeod 2001, 153; Scheufele 1999, 104; Tankard 2001, 104).

Kun otetaan huomioon tutkimuskentän laajuus ja lähestymistapojen runsaus, ei ihmetytä, että kehystämistä koskevan teorian purkaminen ymmärrettävään ja selkeään muotoon on hankalaa. Asetelmaa on pohtinut esimerkiksi poliittisen viestinnän tutkija Paul D'Angelo (2002), jonka mukaan kehystäminen on yhdenmukaisen paradigman sijaan ennemminkin monitahoinen tutkimusala, joka yhdistää filosofisilta lähtökohdiltaan hyvin erilaisia tutkimusperinteitä. Siksi kehystämisen teoriaa kartoitettaessa on turha etsiä tutkimuksen ydintä tai keskipistettä, jonka löytämisen jälkeen koko muu tutkimuskenttä keriytyisi auki. Kehystäminen on prosessi, ja samalla tavalla kehystämisen tutkijat keskittyvät tuon prosessin eri osiin kukin omasta näkökulmastaan.

Koska jonkinlainen järjestys tutkimusten massasta on silti hahmotettava, tukeudun tässä työssä tutkimusperinteen grand old manin Robert Entmanin ajatuksiin. Entmanin (1993, 52) mukaan kehystämisen prosessia voi hahmottaa sen perusteella, mihin eri inhimillisen kommunikaation vaiheisiin kehykset voivat tallentua. Tällaisia paikkoja on ainakin neljä: Viestin lähettäjän lisäksi kehyksiä on tunnistettavissa teksteistä, viestien vastaanottajista ja viestijöitä ympäröivästä kulttuurista.

Viestijät tekevät tietoisia tai tiedostamattomia kehystämismen valintoja päättäessään mitä sanovat, ja näitä valintoja ohjaavat heidän arvomaailmaansa perustuvat kehykset. *Teksteihin* tallentuu kehyksiä, jotka siirtyvät vastaanottajalle avainsanojen ja lauseiden, stereotyyppisten kuvien ja tietolähteiden läsnä- tai poissaolon kautta. *Vastaanottajan* ajattelua ja johtopäätöksiä ohjaavat kehykset eivät kuitenkaan välttämättä ole samoja kuin tekstin tai tekstin tekijän. *Kulttuuri* puolestaan voidaan hahmottaa varastoksi kehyksiä, jotka nousevat kommunikaatiossa toistuvasti esiin. Nämä kehykset vaikuttavat siihen, miten kulloisessakin kulttuuripiirissä asuvat viestijät arvomaailmansa rakentavat. Kehystämällä esimerkiksi toimittajat valitsevat ja korostavat joitakin elementtejä ja käyttävät niitä rakentaakseen selityksen ongelmasta, sen syistä ja mahdollisista ratkaisuista. (Entman 1993, 52–53.)

D’Angelon (2002) mukaan myös kehystämisen tutkimusta voi hahmottaa sen perusteella, mikä osa kehystämisen prosessista nousee tutkimuksessa keskeiseksi. Tutkimuksessa voidaan hänestä (emt., 873–874) keskittyä a) kehyksiä tuottavien rakenteiden analysointiin, b) kehysten tunnistamiseen, c) kehysten aktivoitumisen ja vastaanottajan mielipiteisiin vaikuttamisen tutkimukseen ja d) kehysten yhteiskunnallisen roolin erittelyyn, kuten niiden vaikutuksista yleiseen mielipiteeseen ja poliittiseen keskusteluun. Hyödynnän D’Angelon jaottelua myös tässä luvussa esitellessäni kehystämisen ja sen tutkimuksen eri puolia.

Aiempien tutkimusten käsitteelliset epämääräisyydet tiedostaen pyrin tässä luvussa esittämään mahdollisimman tarkan määritelmän siitä, miten itse ymmärrän kehyksen ja kehystämisen. Kehyksen määrittelyn ja sen juurien tutkailun jälkeen siirryn käsittelemään kehystämisen prosessia. Aloitan kehysten muotoutumisesta: kehykset eivät ole olemassa itsestään, vaan ne ovat aina enemmän tai vähemmän sidottuja kulttuuriin ja yhteiskunnan valtarakenteisiin. Seuraavaksi kartoitan kehysten rakentumista journalistisissa rutiineissa ja niiden toimintaa teksteissä. Lopuksi käyn läpi kehysten vaikutuksista tehtyä tutkimusta.

3.1 Journalistiset kehykset

Yksi syy kehyksen käsitteen teoreettiseen epämääräisyyteen saattaa olla sen monialaisissa juurissa. Käsitettä on käytetty niin sosiologian alalla (Gamson & Modigliani 1989; Goffman 1974), psykologiassa (Kahneman & Tversky 1979) kuin kielentutkimuksessakin (Lakoff & Johnson 1980). Viestintätutkija Erkki Karvonen (2000, 83) luettelee frame-käsitteen taustavaikuttajiksi

fenomenologian, hahmopsykologian, kognitiivisen psykologian, symbolisen interaktionismin, sosiaalisen kognition tutkimuksen ja retoriikan tutkimuksen.

Angloamerikkalaisessa journalismintutkimuksessa kehyksen idea ja sitä soveltava analyysi alkoivat saada jalansijaa 1970-luvulla, kun sosiologian ja antropologian vaikutus alaan vahvistui. Journalismin tutkimus alkoi keskittyä entistä enemmän journalismin konventioiden ja rutiinien kriittiseen tarkasteluun, ammatillisten kulttuureiden ja ideologioiden arviointiin ja populaarin kasvavaan merkitykseen uutistuotannossa. Laadulliset metodit nousivat keskeisiksi tutkimustavoiksi ja toivat mukanaan muun muassa tarinan, narratiivin, diskurssianalyysin ja kehyksen käsitteet. (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009, 6.)

Kehysten tutkimista motivoivien ajatusten juuret ulottuvat toki tutkimuksessa vuosikymmeniä varhaisempaan aikaan. Walter Lippmann (1922) totesi jo 1920-luvulla teoksessaan *Public Opinion* ihmisten tiedonsaannin olevan pitkälti mediasta riippuvaista. ”Se maailma, jonka kanssa ihmisten täytyy toimia poliittisesti, on heidän ulottumattomissaan, näkymättömissä ja pois mielestä”, Lippmann (emt., 18) kirjoitti. Koska media on pääväline symbolisessa yhteydenpidossa kansan ja poliittisten toimijoiden välillä, sillä on merkittävää valtaa kansalaisten havaintoihin, mielipiteisiin ja käytökseen (Entman ym. 2009, 179).

Käsitys kehyksistä ihmisten ajattelun muokkaajina on lähtöisin ennen muuta kahdelta tutkijalta: Gregory Batesonilta ja Erving Goffmanilta (Entman ym. 2009, 179). Bateson oli ensimmäinen teoreetikko, joka hyödynsi kehyksen käsitettä kielellistä vuorovaikutusta käsittelevässä artikkelissaan *’A Theory of Play and Fantasy’* (Bateson 1972), joka julkaistiin alun perin vuonna 1954. Bateson havaitsi apinoita tarkkailemalla, että mikään verbaalinen tai non-verbaalinen viestintä ei voi tulla ymmärretyksi ilman viittausta viestin kehykseen eli metaviestiin. Hän huomasi, että apinoiden leikki oli mahdollista vain leikin kehyksessä. Ilman sitä toinen apina ei olisi kyennyt ymmärtämään ensimmäisen tekemiä, vihamielisiltä vaikuttavia liikkeitä leikkinä. Metaviestin avulla kummatkin apinat tulkitsivat tilanteen oikealla tavalla. (Emt., 179.)

Erving Goffman (1974) sovelsi samaa ajattelua 1970-luvulla arkielämän vuorovaikutustilanteiden tutkimiseen teoksessaan *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Goffman kuvaa kehystämistä kokemuksen virran mielekkääksi järjestämiseksi ja jäsentämiseksi. Karvosen (2000, 79) sanoin sosiaalisissa tilanteissa joudumme aina uudestaan vastaamaan kysymykseen: mitä

tässä on meneillään? Tilanteen tulkitsijan päässä oleva ensisijainen kehys muuttaa merkityksettömän kohtauksen merkitseväksi. Tulkitsija on Goffmanin mukaan todennäköisesti tietämätön kehyksen toiminnasta, eikä kykene sitä kysyttäessä edes kuvailemaan. Tästä huolimatta hän pystyy hyödyntämään kehystä vaivattomasti. (Goffman 1974, 21.) Toisaalta kehysten virta on jatkuva, ja kukin tilanne sisältää tyypillisesti useita eri kehystämisen mahdollisuuksia. Tilanteen saama määritelmä saattaa muuttua hetkessä, mikäli jokin yksityiskohta muuttuu tai lisäinformaatiota paljastuu. (Emt., 25.)

Ilmiö on sama sekä arkisissa tilanteissa että julkisen yhteiskunnallisen keskustelun areenoilla. Koska maailma on monimutkainen, ihmiset joutuvat monesti turvautumaan tilanteiden määrittelyssä asiantuntijoiden apuun. Mediasta saadussa tiedossa on aukkoja, ja uutisten välittämät vihjeet ovat ristiriitaisia ja sopivat siten moniin eri tietorakenteisiin. Yhteiskunnan asioista keskusteltaessa samalle tilanteelle voidaan esittää useita perusteltuja määritelmiä. Tietäminen ei olekaan stabiilia, vaan uuden ymmärtäminen vaatii usein vanhan kokemuksen tulkintaa uudelleen ja sen muokkaamista uutta tilannetta vastaavaksi. (Karvonen 2000, 81.)

Journalismin tutkimuksessa hyödynnetyn kehys-käsitteen määrittelyt voi Robert Entmanin, Jörg Matthesin ja Lynn Pellicanon (2009, 175–176) mukaan jakaa väljästi ottaen kahteen kategoriaan. Ensimmäinen niistä seuraa William A. Gamsonin ja Andre Modiglianin (1989, 3) usein käytettyä määritelmää, jonka mukaan kehys on ”keskeinen organisoiva idea tai narratiivi, joka tarjoaa merkityksen purkautuvalle tapahtumien ketjulle”. Tämän määritelmän pohjalta faktat saavat merkityksensä sen perusteella, millaiseen kehykseen tai narratiiviin ne kytetään. Entmanin ja kumppaneiden (emt., 175–176) mielestä kehyksen ymmärtäminen keskeiseksi ideaksi tai narratiiviksi kuitenkin tarjoaa riittämättömän pohjan yhdenmukaisen teorian luomiselle tai kehysten tunnistamiselle. He suosivatkin toista, Entmanin itsensä tiivistämää määrittelytapaa, joka keskittyy kehysten toimintaan. Entmanin (1993, 52) mukaan kehysten avulla määritellään ongelmia, diagnosoidaan niiden syitä, tehdään moraalisia päätelmiä ja ehdotetaan ratkaisuja. Tämä on mahdollista valitsemalla joitakin puolia havaitusta todellisuudesta ja nostamalla ne muita näkyvämmiksi. Kehyksen funktioiden korostaminen on Entmanin ja kumppaneiden (emt., 176) mielestä tärkeää siitä syystä, että tutkijat voivat siten tehdä selvempiä erontekoja muihin käsitteisiin, kuten teemoihin, argumentteihin, väitteisiin ja niin edelleen. Tässä tutkimuksessa nojaudun Entmanin määritelmään, johon pohjautuvan metodini esittelen luvussa 5.

Entmanin määritelmän operationaalisuudesta huolimatta eronteko eräisiin muihin mediaesitysten erittelyssä hyödynnettäviin käsitteisiin on ajoittain hankalaa. Karvosen (2000, 83) mukaan esimerkiksi diskurssin ja kehyksen käsitteet ovat molemmat konstruktivistisia ja ulottuneet kattamaan suunnilleen saman alueen. Lisäksi kehys-termi muistuttaa kognitiotieteen skeeman (tietorakenteen) ja skriptin (käsikirjoitus, juoni) käsitteitä (Entman 1993, 53).

Gamsonin ja kumppaneiden (1992) mukaan kehys toimii mediatekstien analysoinnissa samalla tavalla kuin kognitiivisessa psykologiassa hyödynnettävä skeema. Kumpikin termi viittaa keskeiseen organisoivaan tekijään, joka sitoo yhteen ja antaa merkitystä erilaisille symboleille (emt., 384). Skeema ja frame -käsitteiden erona on Karvosen (2000, 81) mukaan kuitenkin se, että skeema on jokaisen ihmisen henkilökohtaiseen tietoisuuteen liittyvä jäsentävä tekijä, kun taas kehys on sosiaalisesti jaettu.

Terminologisten hankaluuksien lisäksi huomiota kannattaa kiinnittää frame-termin suomenkieliseen käännökseen. Vaikka kehys-sanan käyttö on vakiintunut alan tutkimuksessa, se ei ole täysin ongelmaton. Kuten Karvonen (2000) kirjoittaa, ”kehys” vie ajatukset usein maalauksen kehyksiin. Maalauksen ilmaisuvoiman kannalta kehys ei ole olennainen tekijä, mutta journalismin tutkimuksen käyttämän kehys-käsitteen idea on lähes päinvastainen. Suomen kielessä paremmin käsitettä kuvaisivatkin Karvosen mukaan esimerkiksi sanat kehikko, runko tai ranka. Talonrakennuksessa kehikko muodostaa talon rakenteen, jonka varaan kaikki muu rakentuu. Se ei kuitenkaan näy talosta ulospäin, vaan on piilevä, aivan kuten tekstin tulkintaa järjestävät lähtöoletuksetkin yleensä ovat. (Emt., 78.) Käytän tässä gradussa alalla vakiintunutta kehys-käsitettä, mutta pyrin Karvosen kritiikin mielessä pitäen nostamaan esiin niin teorian esittelyssä kuin sen soveltamisessa kehyksen dynaamista luonnetta tekstiä järjestävänä tekijänä.

Toinen tärkeä seikka kehyksen määrittelyssä liittyy käsitteen käytön ontologisiin oletuksiin. Vaikka kehyksen käsite rakentuu konstruktionistiselle ajattelulle, kehystämisen tutkimus ei tue äärikonstruktivistista ja -relativistista näkemystä sosiaalisten tilanteiden ainutkertaisuudesta ja jokaisen sosiaalisen tilanteen uudelleen rakentumisesta. Sen sijaan sosiaaliset tilanteet rakentuvat jossakin määrin rajalliselle määrälle tapahtumia, ja niitä voidaan tarvittaessa luokitella yhteisten piirteiden mukaan (Alasuutari 2007).

3.2 Kehysten valikoima

Vaikka keskityn omassa analyysissäni mediateksteissä esiintyviin ja niitä jäsentäviin kehyksiin, koko prosessin ymmärtämiseksi on tärkeää selvittää myös sitä, miten kehykset mediateksteihin 'päätyvät'. Ensimmäinen vaihe tässä prosessissa on kehysten muotoutuminen, jota erittelen tässä ja seuraavassa alaluvussa. Väitän, että kulttuuri on kehysten muotoutumisessa määräävin yksittäinen tekijä, jonka vaikutusta kukaan sen piirissä elävä ei voi välttää.

Kulttuuria voinee käsitteellistää monella eri tavalla. Yksi näistä tavoista kytkee kulttuurin ja kehyksen käsitteet tiukasti toisiinsa. Entmanin ja kumppaneiden (2009) mukaan kulttuuri on valikoima kehyksiä, jotka ovat tallentuneet kulttuurin jakavien ihmisten mieliin sekä sen toistamiin viesteihin, kuten kirjallisuuteen, viihteeseen, uutisiin, keskusteluihin ja poliittiseen diskurssiin. Mitkä tahansa kulttuurin sisällä välitetyt viestit eivät silti lukeudu kollektiiviseen kehysten kokoelmaan. Kehysten olennainen elementti on niiden esittäytyminen luonnollisina. Tämä on mahdollista vain siten, että kehys toistuu uudelleen ja uudelleen muuttuen ajan kuluessa vähitellen yleisesti hyväksytyksi ja annettuna otetuksi normiksi. (Emt., 176.) Näin kehykset nivoutuvat jokaisen kulttuurin historiaan. Kollektiivinen menneisyys luo merkitystä nykyisyydelle ja tulevalle sekä perustelee nykyhetken valintoja (Tuchman 1978, 195).

Kulttuurin välittämät kehykset vaikuttavat uutistyon tekijöihin ja työn tekemiseen kahdella tavalla. Ensinnäkin yhteiskunta ja kulttuuri määrittävät sen, mikä on tärkeää ja kiinnostavaa. Koska toimittajat ovat sosialisoituneet samoihin yhteiskunnan sääntöihin kuin kaikki muutkin, he valitsevat ja kirjoittavat tarinoita niistä aiheista, jotka on huomattu joko kiinnostaviksi tai tärkeiksi. (Tuchman 1978, 183.) Toiseksi journalisteilla on tapana käyttää yksittäisten juttujen jäsentämisessä apuna kehyksiä, jotka ammentavat juuri näistä läpikäytyistä kulttuurisista arvoista, myyteistä ja ideologioista (Entman ym. 2009, 179–180). Niiden kyseenalaistaminen on hyvin epätodennäköistä, koska toimittajat eivät välttämättä edes itse huomaa kehysten läsnäoloa. Kehykset, jotka sisällyttävät itseensä syvimpään juurtuneet kulttuuriset itsestäänselvydet, vaikuttavat todellisuuden "luonnollisilta" kuvauksilta tai järkipärisiltä selityksiltä, enemmän kuin rakennetuilta ja tulkinnanvaraisilta kehikoilta (Gitlin 1980, 6). Uutissosiologi Gaye Tuchman (1978, 5) vertaa uutisia satuun: molemmat ovat viime kädessä tarinoita, jotka syntyvät aina osana ja osaksi kulttuurista ja sosiaalista kontekstia. Samaan tapaan kuin sadut aasialaisissa ja läntisissä kulttuureissa ovat erilaisia, uutisetkin ilmentävät syntymämaansa kulttuuria. Poikkeamat

uutisoinnissa eivät muuta itse normeja, vaan pikemminkin vahvistavat rajanvetoa sen välillä, mikä on poikkeavaa, mikä tavallista ja mikä epänormaalia. (Emt., 184.)

Miksi sitten jotkut normit, käyttäytymismallit ja tarinat ovat muodostuneet hallitseviksi ja toiset taas eivät? Tähän kysymykseen voi hakea vastausta esimerkiksi funktionalistisen yhteiskuntateorian piiristä. Funktionalistisen sosiologian klassikon Talcott Parsonsin (1991) mukaan yhteiskunnallisen kiinteyden ylläpitäminen ja jatkuvuuden säilyttäminen sekä jännitystilojen laukaiseminen ovat yhteiskunnan funktionaalisia välttämättömyyksiä resurssien keräämisen ja koordinoinnin sekä päämäärien saavuttamisen ja niitä koskevan päätöksenteon ohella. Kulttuuria heijastamalla ja toistamalla uutiset täyttävät siis funktionaalista tehtävänsä yhteiskunnan jatkuvuuden ylläpitäjänä.

Graduni tutkimuksenasettelun kannalta ei ole tarkoituksenmukaista harhautua funktionalismin tutkimusperinteeseen pintaa pidemmälle, mutta yksi tutkimukseni kannalta hyvin olennainen huomio siitä kumpuaa. Yhteiskunnan kiinteyden ylläpitämisessä uutisten nähdään osallistuvan yhteiskunnan jäsenten identiteettien rakentamiseen. Oman ryhmän ilmentämisen lisäksi identiteettityön toinen tärkeä muoto on ”niistä” erottuminen, sillä identiteetit syntyvät aina yhtä aikaa samastumisesta ja eronteosta. Tähän joukkoviestintä tarjoaa meille rutiininomaisesti sopivaa materiaalia. (Kunelius 2003, 186.)

Robert L. Ivien (1980) mukaan Yhdysvalloissa on pitkä perinne – jo kylmän sodan ja sitä edeltävältä ajalta – retoriikasta, joka maalaa kuvan vihollisesta ja hyvästä Amerikasta. Vihollinen esitetään raakalaisena, jota ajaa irrationaalinen valloitus halu ja joka pyrkii alistamaan toiset aseellisella voimalla. Sitä vastoin Yhdysvallat itse näyttäytyy sivilisaation edustajana, joka on rationaalinen, suvaitsevainen ja rauhanomainen. Tätä vihollinen vastaan me -asetelmaa on käytetty Ivien mukaan kautta Yhdysvaltain historian sotatoimien oikeuttamisessa. (Emt., 279.)

Thussun ja Freedmanin (2003) mukaan muutokset Yhdysvaltain poliittisessa tilanteessa ovat heijastuneet myös uutisoinnin viholliskuviin. Kylmän sodan päätyttyä kommunistinen uhka on Yhdysvalloissa korvautunut ääri-islamismien uhalla (emt., 2). Toistamalla näitä poliittisen ja sotilaallisen johdon luomia vastakkainasetteluja media osallistuu propagandaan sen kyseenalaistamisen sijaan (Herman & Chomsky 1988) ja päättyy samalla oikeuttamaan sotaa poliittisen ja sotilasjohdon intressien mukaisesti.

Toisin kuin edellisessä luvussa esittelemässäni ulkomaanuutisten ideologisessa kritiikissä usein ajatellaan, kehystämisen kulttuurisidonnaisesta näkökulmasta eliiteillä ei ole rajatonta autonomiaa kehysten rakentamisessa. Eliittitoimijatkin joutuvat valitsemaan kehyksensä kulttuurisesta valikoimasta, johon on tallentunut jäänteitä aiemmista kehystämistä. (Entman ym. 2009, 176.) Eliiteillä on silti selvä etulyöntiasema yhteiskunnan hierarkiaa ilmentävien ja sitä uusintavien uutisten maailmassa. Koska uutisten virta ylläpitää yhteiskunnan jatkuvuutta, se samalla vahvistaa toiminnallaan vallitsevaa *status quota*. (Kunelius 2003, 191–192.) Kiteyttäen kyse on yhteiskunnallisesta vallasta.

3.3 Vallan vaikutus

Vaikka eliitit eivät pystyisi luomaan ja muokkaamaan yhteiskunnassa hallitsevia kehyksiä mielensä mukaan, heillä on silti eittämättä erityistä valtaa niiden valikoinnin ja vahvistumisen kannalta. Tämä näkökanta ei ole kehysten kulttuurisidonnaisuuden kanssa ristiriidassa, vaan näkemykset pikemminkin täydentävät toisiaan. Kehysten ja kehystämisen tarkastelu vallan näkökulmasta linkittyy muun muassa strategisen suhdetoiminnan sekä sotapropagandan tutkimiseen.

Tässä vaiheessa on tarpeellista pysähtyä hetkeksi ideologian käsitteen äärelle. Sen merkitys kapeakatseisen poliittisen ajattelun kuvaajana kehittyi etenkin Karl Marxin teorian tulkinnoista. Yksi tapa ymmärtää ideologia on määritellä se “ajatuksiksi, jotka esitetään tai piilotetaan totuuksina”. Näin ymmärretyn ideologian käsitteen ydin on se, että kehysten tapaan ideologian välittämät ajatukset vaikuttavat kantajilleen luonnollisilta ja kyseenalaistamattomilta. (Long & Wall 2012, 351–353.). Ortodoksimarxismin henkeä mukailevan määritelmän mukaan valtaviestinten levittämä maailmankatsomus on todellisuudessa porvariston luokkaideologiaa, jolla estetään työväestön luokkatietoisuuden kehittyminen (Pietilä 1997, 256).

Veikko Pietilä (1997) huomauttaa, että tämä ei kuitenkaan ole ainut tapa ymmärtää ideologia. Esimerkiksi frankfurtilaisen koulukunnan mukaan ideologiassa on ennemminkin kyse tahattomasti syntyvästä väärästä tietoisuudesta kuin luokkaideologiasta. Ranskalainen marxisti Louis Althusser on puolestaan kehittänyt ajatusta ideologiasta toimintana, joka ilmenee kaikissa yhteiskunnan kanssakäymisissä ja johon ihmiset tiedostamattaan vapaaehtoisesti alistuvat. Yhtä kaikki, joukkoviestinnällä on kaikissa näissä käsityksissä roolinsa joko luokkaideologian, väärän tietoisuuden tai ideologisten toimintamuotojen rakentajana ja levittäjänä. (Emt., 256–260.)

John R. Zallerin (1992) mukaan kehystäminen on keskeinen voima levitettäessä ideologiaa uutisten välityksellä. Kehystämisen avulla poliittiset eliitit pystyvät kontrolloimaan tapoja, joilla yhteiskunnalliset kysymykset määritellään. Oikeanlaisella kehystämällä myös yleistä mielipidettä voidaan manipuloida haluttuun suuntaan. Kyse on samasta dynamiikasta, jota käsittelin luvussa 2 demokratian ja journalismin suhteita pohtiessani. Valtakriittisestä näkökulmasta uutiset ovat kuitenkin silkkaa ideologiaa, joka viime kädessä estää valistusajan ihanteiden mukaisen vapaan puheoikeuden ja kansanvallan toteutumisen rajoittamalla ihmisten pääsyä ideoiden äärelle (Tuchman 1978, 180).

Toimittajilla on valtanäkökulmasta tarkasteltuna vain vähän aseita taistella ideologiapyrkimyksiä vastaan. Aiemmin mainittu riippuvaisuus eliittilähteistä näyttäytyy siten entistäkin suurempana ongelmana. Jo näiden henkilöiden ja organisaatioiden tekemisistä ja sanomisista uutisoimalla media antaa niille arvon ja samalla vahvistaa yhteiskunnan rakenteita (Östgaard 1965, 55).

Kriittisen kulttuuritutkijan Stuart Hallin (1977; 1992) mukaan valtarakenteita mukaileva kehystäminen piiloutuu toimittajien ammatillisten rutiinien ja normien taakse. Neutraalin raportoinnin ihanne etäännyttää toimittajat heidän käsittelemänsä materiaalin ideologisesta sisällöstä. Toimittajat saattavat seurata ”objektiivisen” raportoinnin sääntöjä ja siitä huolimatta – tai Hallin mukaan itse asiassa juuri siksi – välittää dominoivan kehyksen, joka estää suurinta osaa yleisöstä arvioimaan tilannetta tasapainoisesti. (Hall 1977, 345; 1992, 145–146.)

Olisi perusteetonta väittää, että joukkoviestintä ei koskaan kuvaa erimielisyyttä tai kiistoja eliittien välillä tai kyseenalaista eliittitoimijoiden lausuntoja. Sitä vastoin joukkoviestintä rajoittaa niitä kehyksiä, joiden sisällä julkisista asioista väitellään. Vaikka kehysten sisällä voidaan esittää myös eriäviä mielipiteitä, pääosin media tukee ja osaltaan edesauttaa mielipiteiden yhtenäistymistä ja erimielisyyksistä pidättäytymistä esittämällä konsensuksen ulkopuolelle jäävät uutiset lähinnä uteliaisuutta herättävinä vääraoppisuuksina tai kohtelemalla eriäviä mielipiteitä epäolennaisina erikoisuuksina, jotka vakavassa keskustelussa voidaan jättää huomiotta ilman seuraamuksia. (Hall 1992, 145–146; Miliband 1969, 238.)

Jos toimittajia koulutettaisiin ymmärtämään ero vastakkaisten hajanaisten faktojen esittämisen ja todellisen määräävän kehyksen kyseenalaistamisen välillä, he voisivat olla paremmin

varustautuneita tuottamaan uutisia, jotka tarjoavat tasapuolisesti näkyviä ja tasapuolisesti informatiivisia tulkintoja rajallisesti sivistyneen ja hieman välinpitämättömän keskivertokansalaisen käyttöön. Tämä tehtävä vaatisi toimittajilta paljon nykyistä aktiivisempaa ja sivistyneempää roolia. Sen omaksuminen mahdollistaisi monipuolisemman journalismin kuin mitä kaavamainen objektiivisuuden normi tuottaa. (Entman 1993, 56–57.) Toisaalta tämä ei silti poistaisi rakenteellista asetelmaa median ja vallan yhteen kietoutumisen takana.

3.4 Kehysten tulkinta

Kahdessa edellisessä alaluvussa olen käsitellyt kehysten muotoutumista kulttuurin ja vallan puristuksessa. Oma roolinsa mediatekstejä jäsentävien kehysten rakentumisessa on myös journalistisilla konventioilla. Ne ovat kuitenkin alisteisia kulttuurille ja vallan rakenteille, sillä sekä kulttuuri että valta ovat ohjanneet toimittajien toimintatapojen muotoutumista ajan saatossa.

Yksittäisten toimittajien toimintaa ohjaavaan journalistiseen kulttuuriin sisältyvät ammatilliset normit, sosiaaliset toimintasäännöt sekä tavat valikoida ja muokata erilaisia asioita ja tapahtumia ja sisällyttää ne journalistisiin esityksiin. Samalla journalistinen kulttuuri luo omia kehyksiään asioiden ja tapahtumien esittämiseksi. (Väliaverron 1996, 108.) Journalistisen kulttuurin tekemiseen kiinnittyvät tulkintakehikot ovat välttämättömiä informaation prosessoinnin välineitä uutisorganisaatiossa, sillä ne mahdollistavat suurten tietomäärien käsittelyn tehokkaasti ja rutiininomaisesti (Gitlin 1980, 250; ks. myös Tuchman 1978). Niiden avulla toimittajat tunnistavat tiedon uutisarvoiseksi ja luokittelevat ja pakkaavat sen tiiviiseen ja helposti käsiteltävään muotoon. Enimmäkseen tulkintakehikot ovat ns. hiljaista tietoa (tacit knowledge). Kehikot ovat tuttuja sekä viestin lähettäjille että niiden vastaanottajille, mutta he eivät välttämättä ole niistä tietoisia. Tällainen hiljainen tieto ohjaa toimittajan työtä päivittäin, vaikka sitä on vaikeaa edes pyydettäessä sanallistaa. (Karvonen 2000, 80.)

Uutisjutun tekijää saattaa ohjata vaikkapa käsitys vaaleista hevoskilpailuna. Rutiinit tuntevalla toimittajalla on siis jo jutunteon alkuvaiheessa mielessään tietty rakenne, jota hän täydentää kunkin uutistapahtuman toimijoilla ja paikannimillä. (Karvonen 2000, 81.) Journalismissa on myös tavanomaista kuvata yhteiskunnallisia kysymyksiä kiistoina. Kehystämällä tuotetaan puolesta–vastaan-asetelma, johon käsiteltävän tapahtuman osapuolet sijoitetaan (Väliaverron 1996, 109.)

Samalla tavalla mediatalot käsittelevät ”sotauutisia” aina ”sotauutisina”. Luokittelu vaikuttaa esimerkiksi siihen, mihin lähteisiin toimittajat ottavat yhteyttä. (Tuchman 1978, 103.)

Koska kehykset ovat kulttuurisesti jaettuja, sekä toimittaja että yleisö tunnistavat käytetyn tulkintapaketin kaavan. Tekstin täytyy vain aktivoida kullakin kerralla käytetty tulkintakehikko yleisön mielessä. Aktivointi tapahtuu esimerkiksi tekstiin sijoitettujen avainsanojen, metaforien, symbolien ja stereotyyppisten kuvallisten elementtien avulla. Tekstin viestin tiivistävä avainfraasi laukaisee yleisön mielessä kaikki ne konnotaatiot, jotka symboliin yleisesti liitetään. (Karvonen 2000, 81–82.)

Kehyksen toistuminen lisää sen herättämien reaktioiden toistumisen todennäköisyyttä myös uudessa tilanteessa. Samalla vähenee todennäköisyys huomata muita oleellisia asioita tai piirteitä. Kun kehys on toistunut niin pitkään, että se on tallentunut kansalaisten jaettuun kehysvalikoimaan, sitä ei ole edes tarpeellista toistaa jatkuvasti tai kokonaisuudessaan. Kehykseen liittyvät assosiaatiot palaavat ihmisten mieleen jopa vuosia myöhemmin jo yhden kehykseen olennaisesti liittyvän osan perusteella. Tällaisia osia ovat esimerkiksi sanat 9/11 ja Berliinin muuri. (Entman ym. 2009, 177.)

Mediatekstejä jäsentävät kehykset ja vastaanottajan mieleen tallentuvat kehykset eivät välttämättä ole identtisiä. James Druckman (2001) erottaa nämä kaksi toisistaan termeillä ”viestien kehykset” ja ”ajatusten kehykset”. Viestien kehykset vaikuttavat toki merkittävästi ajatusten kehyksiin, mutta ne eivät siirry muuttumattomina lähettäjältä vastaanottajalle. Jokainen vastaanottaja tulkitsee lukemaansa aina omien kokemustensa ja arvojensa värittämästä näkökulmasta. Entmanin (1993, 56–58) mukaan tekstiin tuotettu dominoiva merkitys tosin määrää varsin pitkälle sen, miten ihmiset tekstin lukevat. Tai kuten Karvonen (2000, 83) tiivistää: ”Jos tekstikehys korostaa useilla toisiaan tukevilla tavoilla, että lasi on puoliksi täynnä, niin vain suhteellisen harvat tulevat tulkitsemaan sen puolityhjäksi.”

Entmanin teoriaa tukevat esimerkiksi lukuisat tutkimukset voiton ja tappion kehysten vaikutuksista yksilötason reaktioihin (Eibach & Purdie-Vaughns 2011; McDermott 2004; Miller & Krosnick 2004). Tutkimusten mukaan voiton kehyksessä esitetty ongelma saa hyväksymään siihen liittyvät riskit todennäköisemmin, kuin jos sama tilanne esitetään mahdollisen tappion näkökulmasta. Vaihtoehtojen kehystäminen uhiksi tai mahdollisuuksiksi voi vaikuttaa siihen, mihin suuntaan kansallista tai kansainvälistä politiikkaa lähdetään viemään. Esimerkiksi Andreas Schuckin ja Claes

De Vreesen (2006) mukaan Euroopan Unionin laajentumisen tai EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomisen esittäminen uhkana tuotti huomattavasti vähäisemmän tuen projekteille vastaanottajien joukossa kuin silloin, jos tapahtumat kuvattiin mahdollisuutena.

Käytännössä kehystämisen vaikutukset ovat kaikkea muuta kuin yksioikoiset. Nykypäivän mediaympäristössä ihmiset altistuvat monenlaisille, eri tavoin rakennetuille kehyksille, joista osa toistuu toisia säännöllisemmin. Kilpailevien kehysten vaikutusta mielipiteen muodostumiseen on huomattavasti vaikeampi arvioida kuin yksittäisen kehyksen. (Entman ym. 2009, 186.) Tästä huolimatta kehystämisen mahdollista poliittista vaikutusta ei voi vähätellä. Poliitikot tekevät jatkuvasti arvioita poliittisesta toimintaympäristöstään ja sen uhista ja mahdollisuuksista median esittämän pohjalta. Kehysten välittämät viestit ja poliitikkojen tulkinnat niiden vaikutuksesta yleiseen mielipiteeseen voivat hyvinkin muokata viime mainittujen retoriikkaa ja jopa vaikuttaa päätöksenteon prosessiin. (Emt., 186–187.)

4. AFGANISTANIN SODAN KEHYKSET

Sotajournalismin tutkimuksen ja kehyksen käsitteen tarkastelun jälkeen on aika yhdistää nämä kaksi tutkimuskenttää ja tuoda keitokseen mukaan sen kolmas ainesosa – Afganistan. Ennen kuin etenen käsittelemään kehysanalyttisestä näkökulmasta tehtyä Afganistanin sodan tutkimusta, on tarpeen taustoittaa lyhyesti sodan lähtökohtia ja kulkua. Tämä on tärkeää siksi, että samaan aikaan kun jokainen sota on omanlaisensa, se on myös oman aikansa, muiden sotien sekä taloudellisten ja kulttuuristen olosuhteiden tuote.

Asian laajuuteen nähden sitä käsittelevä alaluku on erittäin lyhyt. Tutkielman koko sivumääräkään ei riittäisi Afganistanin sodan lähtökohtien ja vaiheiden kattavaan kuvaamiseen. Tilanpuutteen takia keskityn nostamaan esiin historiallisia tapahtumia sekä sodan ja sen uutisoinnin käännekohtia, jotka ovat tarpeellisia aineistossani esiintyvien viittausten ymmärtämiseksi.

4.1 Afganistanin sota

Lienee perusteltua olettaa, että nykypäivän Suomessa sanapari ”Afganistanin sota” nostaa ensimmäiseksi ihmisten mieleen vuonna 2001 käynnistyneen konfliktin. Jo tuoreinta yhteenottoa ennen Afganistanissa kuitenkin ehdittiin sotia monta sotaa. Maa pysyi puolueettomana molemmissa maailmansodissa, mutta muuten nykyisen Afganistanin alueen historia on täynnä väkivaltaisuuksia. (Barfield 2010, 1.)

Maailmanpoliittisesti merkittäviksi sisäiset taistelut muuttuivat vuonna 1978, kun kommunistinen vallankumous päätti 230 vuotta Afganistania hallinneen dynastian. Valtaan noussut Afganistanin kansandemokraattinen puolue (PDPA) ei saanut kuriin sisäisiä kiistojaan saati koko maata hallintaansa, minkä seurauksena Neuvostoliiton panssarivaunut vyöryivät Afganistaniin joulukuussa 1979. (Barfield 2010, 171.) Viimeistään Neuvostoliiton invaasion seurauksena Afganistanista tuli keskeinen näyttämö suurvaltojen kylmässä sodassa. Yhdysvallat halusi ulkopoliittisen doktriininsa mukaisesti tukea Neuvostoliittoa vastustavia mujahediin-joukkoja, mutta samalla avustusta päätyivät saamaan Osama bin Laden ja useat muut Talebania myöhemmin tukevat joukot. (Seddon 2003, 191.) Myös Neuvostoliiton kannalta sotaretki osoittautui tuhoisaksi. Kymmenien tuhansien sotilaiden kaaduttua Neuvostoliitto taipui keväällä 1988 aloittamaan joukkojensa vetämisen Afganistanista.

Neuvostoliiton vetäytymistä voidaan pitää sosialismin romahduksen alkuna sekä Keski-Aasiassa ja Afganistanissa leviämään lähteneen islamismin pontimena (Seddon 2003, 192). Afganistanissa valta vaihtui Neuvostoliiton vetäytymisen jälkeen useaan kertaan, kunnes vuonna 1996 Pakistanin tukema Taleban sai lähes koko maan hallintaansa. Talebanit alkoivat harjoittaa Afganistanissa tiukan islamistista politiikkaa. Koulutettujen naisten määrä esimerkiksi opettajina, lääkäreinä ja virkamiehinä romahti. (Emt., 193.) Taleban-hallinnon aikaan maassa alkoi lisäksi laajamittainen terroristien koulutus, jota johti saudiarabialainen miljardööri Osama bin Laden (Barfield 2010, 171).

4.1.1 Terrori-iskut

Syyskuun 11. päivänä vuonna 2001 Osama Bin Ladenin johtama terroristiverkosto Al-Qaida toteutti laajamittaisen hyökkäyksen Yhdysvaltain maaperällä New Yorkissa, Arlingtonissa ja Shanksvillessä. Iskujen näkyvimmat kohteet olivat World Trade Centerin kaksoistornit, joihin törmäsi kaksi kaapattua matkustajalentokonetta 18 minuutin välein. Iskuissa kuoli noin 3000 ihmistä, joista suurin osa työskenteli kaksoistorneissa. (Nacos 2007, 33.)

Saman päivän iltana pitämässään puheessa³ Yhdysvaltain presidentti George W. Bush lupasi järkyttyneille kansalaisilleen, että iskujen valmisteluun osallistuneet henkilöt etsittäisiin ja tuotaisiin oikeuden eteen. Bushin mukaan viranomaiset eivät tekisi eroa iskuihin osallistuneiden ja niiden tekijöitä suojelleiden tahojen välillä.

Jo iskua seuranneena päivänä uutiskanava CNN uutisoi, että Yhdysvaltain tiedustelupalvelu uskoi Osama bin Ladenin osallistuneen iskuihin. Myös sotilaallisesta vastaiskusta alettiin puhua mediassa muutaman päivän sisällä iskun tapahtumisesta. Syyskuun 21. päivänä Brysseliin kokoontuneet EU-maiden johtajat antoivat julkilausumassa tukensa Yhdysvaltain sotatoimille terrorihyökkäykseen syyllistyneitä vastaan, ja vastaiskut käynnistyivät lopulta 7. lokakuuta 2001. (Uskali 2001, 164–166.)

Yhdysvaltain sotilaallinen ylivoima tuotti nopeasti tulosta. Suurin osa Afganistanista ja pääkaupunki Kabul vallattiin talebaneilta takaisin marraskuussa 2001 (Uskali 2001, 169). Samalla

³ https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/bushrecord/documents/Selected_Speeches_George_W_Bush.pdf

Afganistanissa käynnistyi kansainvälisesti organisoitu jälleenrakennusohjelma. Joulukuussa järjestetyssä Bonnin konferenssissa neuvoteltiin uuden hallituksen muodostamisesta ja päätettiin perustaa kansainvälinen sotilaallinen ryhmittymä, International Security Assistance Force eli ISAF. Joukkojen tarkoitukseksi määriteltiin Afganistanin siirtymäajan hallituksen auttaminen demokraattisen valtion luomisessa, Kabulin rauhan turvaaminen ja maan uudelleenrakennuksen tukeminen.⁴ Myös Suomi päätti tammikuussa 2002 osallistua ISAF-joukkojen toimintaan (Ollikainen 2002).

4.1.2 Median uutisointi

Terrori-iskut Yhdysvalloissa ja niiden jälkinäytöksenä seurannut sota olivat median ykköspuheenaihe ympäri maailmaa koko alkusyksyn 2001. Viimeistään Irakin sodan syttyminen vuonna 2003 alkoi kuitenkin laimentaa median mielenkiintoa Afganistanin sotaan kohtaan. Irakin sotaan ympäröivät ristiriidat veivät etenkin Yhdysvalloissa kansallisen median huomion, ja talouskriisin alkaessa vuonna 2008 mediakeskustelu maassa kääntyi lähes täysin sisäpoliittisiin kysymyksiin. Presidentti Barack Obaman virkaanastujaisiin mennessä Afganistanin sota oli ollut Yhdysvalloissa pääosin unohduksissa kuusi vuotta. (King 2014, 77.)

Pew Research Centerin Project for Excellence in Journalism (PEJ) -projektin⁵ mukaan Afganistanin sodasta kertovat uutiset muodostivat vuonna 2008 vain yhden prosentin kaikesta uutistarjonnasta, vaikka vuosi oli yhdysvaltalaisjoukoille tuhoisin sodan alkamisen jälkeen. Sodan saama huomio alkoi kuitenkin kasvaa uudelleen, kun presidentti Obama julisti Afganistan-strategian uudistamisen olevan hänen merkittävin kansainvälisen politiikan aloitteensa. Obaman julkistaessa uuden strategiansa Afganistan nousi yhdeksi viidestä merkittävimmästä uutisesta yhdysvaltalaismediassa ensimmäistä kertaa Irakin sodan alkamisen jälkeen. (King 2014, 78.)

Sodan kannatusluvut Yhdysvalloissa seurailivat mediahuomion kaarta. Hyökkäyksen alkaessa syksyllä 2001 yhdysvaltalaiset seisoivat mielipidemittausten mukaan lähes yksimielisesti kostoiskujen takana. Kannatus alkoi kuitenkin laskea tasaisesti George W. Bushin toisen presidenttikauden aikana. Vaikka Afganistanin sota ei missään vaiheessa kärsinyt samanlaisesta oikeutuksen puutteesta kuin Irak, julkisuudessa oli paljon epävarmuutta siitä, mikä oli paras tapa edetä sodassa. (King 2014, 79.) Kiistojen seurauksena sodan kannatus yhdysvaltalaisen

⁴ <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/afghan-agree.htm>

⁵ <http://www.journalism.org/2009/10/13/pej-news-coverage-index-october-511-2009/>

keskuudessa putosi alle 50 prosenttiin ensimmäistä kertaa elokuussa 2009 (Holsti 2011, 68). Lisäksi jälleenrakennusohjelman eteneminen ja turvallisuustilanteen parantaminen Afganistanissa eivät edenneet toivotusti. Vaikka ohjelma toi mukanaan myös myönteistä kehitystä, se ei pitkällä aikavälillä riittänyt täyttämään afganistanilaisten tai ulkomaisten lahjoittajamaiden odotuksia. (Maley 2013, 255.)

ISAF-operaatio – ja samalla Afganistanin sota – päättyi virallisesti joulukuussa 2014. Ulkomaiset joukot eivät kuitenkaan ole kokonaan poistuneet maasta. Naton johtama Resolute Support -operaatio toimii kirjoitushetkellä edelleen Afganistanissa, ja sen joukkojen osana on myös noin 40 suomalaissotilasta.⁶

4.2 Näyteikkunoiden äärellä

Edellisissä luvuissa olen aikaisempaan tutkimukseen nojautuen esittänyt, että nykypäivän demokraattisissa valtioissa poliittisella ja sotilaallisella johdolla on tarve saada kansalaisten hyväksyntä sodalle. Sodan oikeuttamisessa johto pyrkii hyödyntämään mediaa, ja yhtenä keinona oikeuttamisessa toimii kehystäminen. Median tehtävänä olisi vastustaa johdon kehystämisyriityksiä, mutta se onnistuu tehtävässään vähintäänkin vaihtelevasti.

Tässä työssä haluan selvittää, minkälaisia kehyksiä ja kehystämällä tehtäviä oikeutuksia Afganistanin sodan uutisoinnista on tunnistettavissa sodan eri vaiheissa. Suomessa vastaavanlaista tutkimusta sotauutisoinnin kehyksistä ja oikeutuksesta ei ole tehty, mutta Yhdysvalloissa tilanne on toisenlainen. Sekä syyskuun 11. päivän iskujen että Afganistanin sodan uutisointia on tutkittu runsaasti ja osin myös kehysanalyysin avulla sodan oikeuttamisen näkökulmasta. Suomalaisen ulkomaan uutisoinnin länsisuuntautuneisuus, riippuvaisuus eliittilähteistä ja taipumus hyödyntää stereotypioita saavat minut olettamaan, että tällainen uutisointi Afganistanin sodasta saa jossain määrin vaikutteita yhdysvaltalaisesta uutisoinnista. Tässä alaluvussa esittelenkin edellä mainittujen yhdysvaltaistutkimusten tuloksia.

Muun muassa poliittisen viestinnän tutkija Jim Kuypers (2006) on tutkinut George W. Bushin retoriikkaa terrori-iskujen jälkeen ja tuon retoriikan toistumista yhdysvaltalaisessa lehdistössä. Kuypers (emt., 3) toteaa, että Yhdysvalloissa on jo pitkään viljelty narratiivia, jossa maalataan

⁶ http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_03/20160317_2016-03-rsm-placemat.pdf

kuvaa hyvästä Amerikasta ja pahasta vihollisesta. Kylmän sodan aikana pahaa vihollista edustivat esimerkiksi eri maiden laillista johtoa vastaan taistelevat kommunistikapinalliset, joiden voittamiseksi Yhdysvaltain piti tukea kunkin konfliktin toista osapuolta (Entman 1993, 52). Esimerkkinä voidaan mainita Neuvostoliiton Afganistanin-miehitys, johon viittasin tämän luvun alkupuolella. Tähän historiaan oli Kuypersin (2006, 3) mukaan helppo tukeutua, kun Bushin hallinto lähti rakentamaan uutta narratiivia terrorisminvastaisesta sodasta. Vastapuolella olivat kommunistien sijaan kansainväliset terroristiryhmät ja ääri-islamistit (Thussu & Freedman 2003, 2).

Vaikka mikään suvereeni valtio ei ollut hyökännyt Yhdysvaltoihin tai julistanut sotaa maata vastaan, syyskuun 11. päivän tapahtumat esitettiin Kuypersin (2006) mukaan silti sodanjulistuksena. Sotaretoriikan alkuhetkistä lähtien Bushin hallinto loi tapahtumille tunnistettavan kehyksen puhumalla ”uudenlaisesta sodasta”, sodasta terrorismia vastaan. Sodan uudenlaisuus antoi samalla hallinnolle tilaisuuden toimia vapaasti kehyksen sisällä ja luoda uusia normeja. (Emt., 18–19.) Vastaiskun oikeuttamisen kannalta Bushin hallinto teki viisaan poliittisen päätöksen kehystäessään terrori-iskut sodaksi ja Yhdysvaltain reaktion vastaukseksi niihin, sillä vastaisku sai taakseen aluksi laajan tuen. Sotakehys, joka piti sisällään myös sotilaalliset iskut, ei kuitenkaan ollut välttämätön. Esimerkiksi Pan Am 103:n pommitus vuonna 1988, World Trade Centerin iskut vuonna 1993, iskut Alfred P. Murrah –rakennukseen vuonna 1995 ja hyökkäykset Yhdysvaltain suurlähetystöihin Keniassa ja Tansaniassa vuonna 1998 kehystettiin kaikki rikollisiksi teoiksi. Sotatilan julistamisen sijaan poliisit olivat kyseisessä kehyksessä vastuussa rikollisten tuomisesta oikeuden eteen. (Ryan 2004, 364.)

Useat tutkimukset ovat tallentaneet sen, kuinka tarkasti media noudatti Bushin sanelemaa kehystä (esim. Domke 2004; Gershkoff and Kushner 2005; Nacos 2007). Yhdysvaltain kymmenen suurimman sanomalehden pääkirjoituksia tutkinut Michael Ryan (2004) esimerkiksi esittää, että pääkirjoitustoimittajat toistivat teksteissään Bushin esittämien kehysten perusteella rakentuvaa yhdenmukaista narratiivia, joka tuki sotilaallista interventiota sodassa terrorismia vastaan. Ryanin (emt., 367) mukaan pääkirjoitustoimittajat odottivat tekstiensä perusteella intervention myös saavan aikaan positiivisen lopputuloksen.

Ryanin kuvaamassa pääkirjoitusten narratiivissa sotilaallinen interventio oli välttämätön ja tarpeellinen, ja se toimisi merkittävänä terrorismin ennaltaehkäisijänä, mikäli amerikkalaiset pysyvät kärsivällisinä pitkän ja vaikean sotilasoperaation aikana. Narratiivi esitti terrorismin

vastaista sotaa käyvän maailman paikkana, jossa hyvät arabit, afgaanit, muslimit, amerikkalaiset ja heidän liittolaisensa – oikeamielisen George W. Bushin ja hänen hallintonsa johdolla – asettuvat yhteiseen rintamaan vihollisiaan vastaan. Vihollisen muodostivat pahat talebanit, Al-Qaida ja sekalaiset terroristit, jotka demonisen Osama bin Ladenin johdolla uhkasivat maailmaa. Lisäksi iskuilla Afganistaniin vapautettaisiin hyvät afganistanilaiset ikeen alta sekä ruokittaisiin ja lääkittäisiin heidät, kuten Yhdysvallat ja sen liittolaiset olivat aikaisemminkin alistettuja kansoja vapauttaneet. Amerikkalaisten puolestaan ei tarvitsisi kuolla tai uhrata omia kansalaisvapauksiaan terrorismin vastaisessa sodassa. (Ryan 2004, 367.)

Ryan korostaa, että pääkirjoitustoimittajat nojasivat vahvasti virallisiin hallituslähteisiin kehystensä rakentamisessa. Pääkirjoituksissa viitattiin yhteensä 90 lähteeseen, joista 66 oli hallituksen johtohahmoja. Kaikki lähteet ilmaisivat tukensa sotilaallisille iskuille. (Ryan 2004, 374.) Median ja hallinnon luomat kehykset kuvasivat Robert Entmanin (1993) määrittelemiä ongelmia, niiden syitä ja moraalisia seurauksia hyvin kapealla tavalla. Ongelmaksi näyttäytyi se, että Yhdysvaltoja vastaan hyökättiin. Hyökkäyksen syypäitä taas olivat pahat, väärässä olevat uskonnolliset fanaatikot, joilla ei ollut hyväksyttäviä tavoitteita. Moraalinen tulkinta tilanteesta oli se, että fanaatikot olivat moraalittomia ja Yhdysvallat oikeassa. Siksi sotilaalliset iskut olivat oikeutettuja ja samalla paras ratkaisu ongelmaan. Hyökkäyksen syitä tai vaihtoehtoisia ratkaisuja pääkirjoituksissa ei käsitelty. Ongelmakin määriteltiin pelkästään sotilaallisista lähtökohdista ja Yhdysvaltain intressien kannalta. (Ryan 2004, 378.)

Ryan arvioi, että iskujen järkyttävä mittakaava synnytti pyrkimyksen vakiinnuttaa uudelleen ne yhteiskunnalliset rakenteet ja tottumukset, joita iskut olivat horjuttaneet. Siksi valtionjohdon ja kymmenen suurimman sanomalehden ääni oli tältä osin yhtenäinen, selvä ja johdonmukainen. Tämän lisäksi niiden välittämä viesti toistui samanlaisena yhä uudelleen, mikä on kriittistä kehysten vahvistamisessa (Bird and Dardenne 1988, 72; Nabi 2003). Uutisoinnin typistyminen yhteen ainoaan kehykseen on harvinaista. Yleensä tutkijat tunnistavat uutisoinnista useita kehyksiä, jotka sisältävät osin vastakkaisia tai kilpailevia näkemyksiä. Näin ei Ryanin mukaan syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen ollut. (Ryan 2004, 377.) Vaikka esimerkiksi viestintätieteilijä James W. Carey (2002, 75) mukaan media osoitti terroritekojen uutisoinnissa myös pitkään kadoksissa ollutta johtajuutta ja tuotti ihmisiä aidosti palvelevaa ja koskettavaa journalismia, Careynkaan ei esitä, että viestimet olisivat kyseenalaistaneet valtiojohdon retoriikkaa.

Terrori-iskuja seuraavan sodan osalta muiden tutkijoiden tulokset ovat samansuuntaisia kuin Ryanilla. Yksi tutkijoiden havainto on, että vastakkainasettelua hyvän Amerikan ja pahan vihollisen välille rakennettiin muun muassa kulttuurien välisen konfliktin mallin avulla. Esimerkiksi kriittisen mediatutkijan Douglas Kellnerin (2002, 143) mukaan valtavirtamedian kehykset loivat kahtiajaon islamistiterroristeihin ja sivilisaatioon ja lietsoivat sotakuumeita ja kostonhimoa. Afganistan-uutisoinnin kuvitusta tutkinut Dana Cloud (2004) toteaa, että afganistanilaisnaisten kärsimysten kuvaaminen palveli erontekoa ”meihin” ja ”niihin” sekä oikeutti sotaa paternalistisella mielikuvalla naisten vapauttamisesta.

4.3 Kriisin kehystämisen kierto

Aiempien tutkimusten havaintoja selittävät osaltaan syyskuun 11. päivän terrori-iskun mittakaava ja yllätyksellisyys. Ihmiset olivat järkyttyneitä ja surullisia, minkä vuoksi Bushin tarina pahuudesta, uhriksi joutumisesta ja koston tuomasta oikeudesta herätti niin laajasti kaikupohjaa kaikissa sosiaalisissa luokissa ja koko poliittisen kentän laajuudelta. Mediakaan ei pystynyt irrottautumaan tragediasta tuottaakseen riippumatonta journalismia. (Nacos 2007.) Sodan edetessä sen kannatus alkoi kuitenkin laantua ja myös uutisointiin tuli uudenlaisia sävyjä. Jim Kuypersin (2006) mukaan jo marraskuussa 2001 osassa Yhdysvaltain medioita jätettiin Bushin esittämä terrorismin vastaisen sodan teema vähemmälle huomiolle ja korostettiin sen sijaan medioiden omia tulkintoja al-Qaidan vastaisesta toiminnasta. (Emt., 142–144.)

Yksi merkittävä tekijä yhdysvaltalaisen sotauutisoinnin kehittämisessä oli vuoden 2003 hyökkäys Irakiin. Poliittisen viestinnän tutkijan Andrew Rojeckin (2008, 78–79) mukaan sotaa edeltäneinä kuukausina sekä New York Times että Washington Post rakensivat uutisointinsa samankaltaisen narratiivin varaan kuin Afganistanin sodan alkaessa, ja Yhdysvaltain erityislaatuisuudella perusteltiin tarve kohdata Saddam Husseinin aiheuttama uhka. Kyseessä oli jälleen uusi hyvän ja pahan kohtaaminen, jossa ainoana ratkaisuna näyttäytyi sotatoimiin turvautuminen. Yhdysvaltain kyseenalaisten lausuntojen ja jopa suoranaisten valheiden paljastuttua median ja yleisön suhtautuminen sotaan kuitenkin muuttui. Lisäksi sotauutisointi sai akateemisessa maailmassa osakseen hyvinkin rajua kritiikkiä, jossa todettiin median toistelleen yksiaanisesti hallinnon kehyksiä. Mediat havahtuivat tähän myös itse. New York Times jopa julkaisi anteeksipyyntön, jossa se totesi, että lehti ei ollut tuottanut niin laadukasta ja objektiivista uutisointia kuin olisi pitänyt. (Boydston & Glazier 2012, 429.)

Poliittisen viestinnän tutkijoiden Matthew Baumin ja Tim Groelingin (2010) mukaan Irakin sodan uutisoinnissa tapahtunut käänne ei ollut pelkästään kyseisen sodan kulkua koskeva erityispiirre. He esittävät, että Valkoisella talolla on minkä tahansa sodan alkuhetkinä merkittävä etulyöntiasema tiedonsaantiin, mistä johtuen media joutuu hyväksymään hallinnon tarjoamat perustelut sodalle. Mutta kun aika kuluu, ja epämääräisiä tai kielteisiä tietoja nousee esiin, presidentin etulyöntiasema väistyy, ja toimittajille avautuu mahdollisuus arvioida hänen väitteidensä luotettavuutta. Baumin ja Groelingin muotoilema todellisuuden joustavuus -hypoteesi (Elasticity of Reality) tiivistää, että mitä suurempi on ero hallinnon alkuperäisen kehyksen ja median myöhemmin hahmottaman todellisuuden välillä, sitä todennäköisemmin uutisointi alkaa ajan kuluessa kuvata sotatapahtumat kielteisessä valossa. (Emt., 34–35.)

Baumiin ja Groelingiin vedoten poliittisen viestinnän tutkijat Amber Boydstun ja Rebecca Glazier (2012) esittävät kolme limittäistä hypoteesia kenen tahansa presidentin ja median kehystämisen dynamiikoista. Ensimmäinen, erilaiset dynamiikat -hypoteesi (Different Framing Dynamics) olettaa, että presidentti käyttää yhdenmukaisia, myönteisiä kehyksiä, kun taas media alkaa käyttää kriittisempiä kehyksiä ajan kuluessa. Erilainen käyttö -hypoteesi (Different Use Frames) esittää, että presidentti korostaa niitä kehyksiä, jotka ovat suotuisimpia hallinnolle, kun taas media käyttää hyväkseen laajempaa kehysvalikoimaa. Kolmas, vähenevä kehysten yhdenmukaisuus -hypoteesi (Declining Frame Alignment) ennustaa, että presidentin ja median käyttämien kehysten yhdenmukaisuus vähenee ajan kuluessa, kun uutisoinnin sävy muuttuu kielteiseksi. Boydstun ja Glazier löysivät kaikille kolmelle hypoteesille tukea tutkimuksessaan, jossa he analysoivat määrällisesti New York Timesissa ja Wall Street Journalissa olleita uutisia syyskuun 11. päivän terrori-iskuihin liittyen ja iskuja seurannutta uutisointia terrorismin vastaisesta sodasta sekä Irakin sodasta vuosien 2001 ja 2006 välillä. Vaikka presidentti Bush puhui järjestelmällisesti “terrorismista”, tapahtumat kehystettiin mediassa monipuolisemmin ja ne rakennettiin erilaisten narratiivien varaan. Alun perin korkea yhdenmukaisuus presidentin ja median kehysten välillä väheni merkittävästi viiden vuoden tutkimuksen aikana. (Emt., 434.)

Saman havainnon teki myös Erica King (2014), joka tutki Afganistanin sodan kehystämistä presidentti Obaman astuttua virkaan vuonna 2008. Obama yritti tunnollisesti vakuuttaa kansalaisia siitä, että Afganistanin sota oli sekä oikeutettu ja tarpeellinen ja että hänen toimintasuunnitelmansa

oli toimivin tapa lopettaa konflikti. Median uutisointi sodasta ja Obaman strategiasta oli kuitenkin kaikkea muuta kuin virallisen linjan mukaista. (Emt., 112.)

King toteaaakin, että kun todellisuus asettuu vastakkain presidentin väitteiden kanssa, media ei kiltisti seuraa virallista kehystä. Mikäli kuilu presidentin retoriikan ja todellisuuden välillä kasvaa ajan kuluessa, median raportointi muuttuu entistä kielteisemmäksi, vaikka johto kuinka yrittäisi maalata myönteistä kuvaa Afganistanin tulevaisuuden mahdollisuuksista ja Yhdysvaltain turvallisuustilanteesta. Kingin mukaan on silti huomattava, että yksikään medialähde ei tästä huolimatta kyseenalaistanut vallitsevaa asiointilaa eli Yhdysvaltain tarvetta käydä pitkittynyttä sotaa terroristivihollisia vastaan. (King 2014, 112.)

Boydston ja Glazier selittävät Kingin havainnoimaa kehitystä median ja hallinnon erilaisilla tavoitteilla. Presidentillä on kaikki syy pitäytyä viestissään ja käyttää järjestelmällisesti myönteisiä kehyksiä saadakseen tukea poliittisille tavoitteilleen, varmistaakseen uudelleenvalintansa ja jättääkseen vahvan perinnön presidenttikaudestaan. Median kannustimet sitä vastoin ovat erilaisia. Uutisten tavoitteena on nostaa esiin ristiriitaisuuksia ja kontrasteja uutistapahtumista ja toisaalta pitää tiukasti hallussaan helposti harhautuvan yleisön mielenkiinto. (Boydston & Glazier 2012, 429.)

Boydstonin ja Glazierin (2012) mukaan yhdysvaltalaismedian osakseen saama kritiikki hallinnon kehysten toistamisesta syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen ja Irakin sodan alkutaipaleella perustuu pitkälti käsitykseen median roolista vallan vahtikoirana. Boydstonin ja Glazierin havainnot kuitenkin ehdottavat, että median riippuvuus eliittilähteistä johtaa todennäköisemmin sylikoiran käyttäytymiseen välittömästi kriisin jälkeen. (Emt., 429.) Tätä kehityskulkua – kehysten lähtökohtaista yhdenmukaisuutta ja eriytymistä ajan kuluessa – Boydston ja Glazier kutsuvat kriisin kehystämisen kierroksi (Crisis Framing Cycle) (emt., 433). Heidän mukaansa on toki mahdollista, että kehysten isot kaaret ovat kytköksissä juuri Afganistanin sodan ominaispiirteisiin, mutta he uskovat, että kaari voisi kuvata laajemminkin kriisiuutisointia mediassa (Boydston & Glazier 2013, 725–726). On mielenkiintoista nähdä, miten Boydstonin ja Glazierin hypoteesi sopii kuvaamaan Afganistanin sodan suomalaisessa uutisoinnissa ajan mittaan mahdollisesti tapahtuneita muutoksia.

5. TUTKIMUSASETELMA

Kolmessa edellisessä luvussa olen taustoittanut tutkielmani aihepiiriä ja hahmotellut omaa lähestymistapaani aiemman tutkimuksen avulla. Tässä luvussa kerron, miten lähestyn aiheeni empiirisesti. Haluan siis valottaa sitä, miten Afganistanin sota esitettiin lukijoille Helsingin Sanomissa sodan keston eri vaiheissa, ja miten prosessin kuluessa rakennettiin kehystämällä mielikuvaa sodan oikeutuksesta tai sen perusteettomuudesta.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten Afganistanin sotaa kehystettiin Helsingin Sanomissa 2001–2014?
2. Miten kehykset muuttuivat sodan kuluessa?
3. Miten kehystämällä oikeutettiin sotaa?

Aiemman tutkimuksen pohjalta oletan, että uutisointi muuttuu kriittisemmäksi sodan edetessä, useammat jutut oikeuttavat sotaa kuin kyseenalaistavat sen, ja että länsimaiset ja etenkin amerikkalaiset lähteet pääsevät uutisoinnissa ääneen muita lähteitä useammin.

Tässä luvussa esittelen ensin aineistoni ja tavan, jolla olen sen koostanut. Sen jälkeen kerron, miten olen aineistoani eritellyt.

5.1 Aineisto ja sen koostaminen

Aineistoni koostuu Helsingin Sanomissa julkaistuista, Afganistanin sotaa käsittelevistä jutuista vuosien 2001 ja 2014 välillä. Aineisto sijoittuu hyvin pitkälle aikavälille siksi, koska halusin tutkia yksittäisten kehysten lisäksi uutisoinnissa sodan jatkuessa mahdollisesti tapahtuvia muutoksia.

Tutkimuskohteekseni valitsin Helsingin Sanomat useasta syystä. Helsingin Sanomat on Suomen suurilevikkisin sanomalehti⁷, joka tavoittaa laajasti yleisöä, ja sillä on jo pitkään ollut sekä kiinnostusta että rahkeita omaan ulkomaanjournalismiin (Uskali 2007, 81). Helsingin Sanomat lähetti Afganistaniin oman kirjeenvaihtajansa jo ennen ensimmäisiä Yhdysvaltain ja liittoutuneiden iskuja, mistä johtuen lehti sai ensikäden tietoa kriisialueelta. Koska juttujen keskimääräisiä

⁷ <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2016/05/LTtilasto2015.pdf>

pituuksia ja tietystä aiheesta kertovien uutisten määrää on helppo sanomalehdessä kasvattaa, ainakin periaatteessa Helsingin Sanomilla oli hyvät mahdollisuudet kertoa Afganistanin sodasta monipuolisesti ja kattavasti, paikalta hankittuun tietoon nojautuen.

14 sotavuoden aikana Helsingin Sanomissa ilmestyi tuhansittain Afganistanin sotaa käsitteleviä juttuja. Massiivista aineistoa rajatakseni ja jäsentääkseni päätin tutkia uutisointia jäsentäviä kehyksiä sodan virstanpylväiden, eli merkittävien ja laajasti uutisoitujen tapahtumien ympäriltä. Virstanpylväiden selvittämiseksi koostin aikajanan sodan tapahtumista eri medioissa esitettyjen aikajanojen pohjalta. Näihin medioihin kuuluivat muun muassa Helsingin Sanomat, New York Times, Washington Post, BBC ja Guardian. Koska tarkoituksena oli löytää medioiden mielestä merkittävät ja siten kattavasti uutisoidut tapahtumat sodan eri vaiheilta, medioiden omat koosteet merkittävistä virstanpylväistä tarjosivat käyttökelpoisen tavan haarukoida mahdollisia tapahtumia. Koostamani aikajana on tutkimukseni liitteenä (ks. Liite 1).

Lopulliselle listalleni virstanpylväistä valikoituivat ne tapahtumat, jotka toistuivat eri aikajanoilla eniten. Lisäksi käytin valitsemisessa apuna omaa harkintaani. Pyrin ottamaan listalle sekä myönteisiä että kielteisiä tapahtumia ja varmistamaan, että aineistoon poimimani virstanpylväät sijoittuvat ajallisesti riittävän etäälle toisistaan. Tämä mahdollisti kehyksissä mahdollisesti tapahtuvien muutosten havaitsemisen.

Valitsemani Afganistanin sodan virstanpylväät ovat seuraavat:

1. Sodan alku. Liittouman ensimmäiset pommitukset Afganistanissa. (7.10.2001)
2. Perinteinen heimoneuvosto, loya jirga, kokoontuu valitsemaan Afganistanille väliaikaisen hallituksen. (13.6.2002)
3. Afganistanin ensimmäiset presidentinvaalit. (9.10.2004)
4. Afganistanin ensimmäiset parlamenttivaalit. (18.9.2005)
5. Afganistanin sotilasoperaatio siirtyy kokonaan Naton hallintaan. (5.10.2006)
6. Presidentti Obama julkistaa uuden Afganistan-strategiansa. (27.3.2009)
7. Yhdysvallat lisää joukkojaan Afganistanissa, mutta ilmoittaa samalla vetäytymisaikataulun. (1.12.2009)
8. Nato sinetöi aikataulunsa vetäytymiselle Afganistanista. (20.11.2010)
9. Tokiossa järjestetyssä konferenssissa Afganistanille myönnetään miljardituki. (8.7.2012)
10. ISAFin Afganistan-operaatio päättyy. (28.12.2014)

Valitsin aineistooni ne Afganistanin sotaa käsittelevät jutut, jotka ilmestyivät yhdeksän päivän mittaisen jakson sisällä valitun virstanpylvään ympäriltä. Jakson pituus on satunnainen, mutta tarpeeksi pitkä, jotta sen aikana ehti ilmestyä sekä tulevaa tapahtumaa pohjustavia että mennyttä tapahtumaa kertaavia ja analysoivia juttuja. Virstanpylväisiin suoraan liittyvän kirjoittelun lisäksi kunkin yhdeksän päivän jakson Afganistanin sodasta aikana julkaistiin juttuja myös muista näkökulmista. Sisällytin myös nämä jutut aineistooni.

Koska tutkimukseni tarkoituksena on kartoittaa Afganistan-utisointia jäsentäviä kehyksiä ja niiden toistuvuutta, yksittäisten uutisten mukaan ottamisella tai pois jättämisellä ei ole tutkimukselleni ratkaisevaa merkitystä. Otokseni on niin ajallisesti kuin sisällöllisesti siinä määrin laaja, että sen pohjalta voi nähdäkseni tehdä havaintoja uutisoinnin tyypillisistä kehyksistä, vakiolähteistä ja näiden muutoksista.

Ajanjaksojen rajaukset tehtyäni hain Helsingin Sanomien verkkoarkistosta kaikki hakusanalla afganistan* kyseisillä ajanjaksoilla julkaistut jutut. Niistä rajasin aineistoni ulkopuolelle jutut, jotka eivät liittyneet Afganistanin sotaan. Jäljelle jääviä juttuja läpi lukiessani tein vielä muutamia lisärajoituksia. Otin ensiksikin aineistooni mukaan vain ne jutut, joiden pääpaino oli Afganistanin sodassa tai sen aiheuttamissa suorissa seurauksissa. Esimerkiksi monissa Irakin sodasta kertovassa jutussa viitattiin myös Afganistaniin, mutta nämä uutiset eivät olleet relevantteja tutkimukseni kannalta, sillä mielekäs kehysten tunnistaminen vaatii mainintaa tai muutamaa lausetta pidemmän pätkän tekstiä. Lisäksi rajauksen ulkopuolelle jäivät mielipideaineistot, mukaan lukien Helsingin Sanomien pääkirjoitukset, kolumnit ja kommentit, sillä halusin keskittyä vain lehden objektiivisimpina pidettyihin aineistoihin eli uutisiin. Lisäksi rajasin pois kaikki alle tuhannen merkin mittaiset tekstit, sillä ne olivat liian lyhyitä valitsemieni analysointityökalujen käyttämiseen. Tuhannen merkin raja voi vaikuttaa summittaiselta, mutta käytännössä kaikki lukemani jutut olivat joko selvästi alle tai yli tuon rajan. Näiden rajausten jälkeen jäljelle jäi 111:n Afganistanin sotaa käsittelevän uutisen otos (ks. Liite 2).

5.2 Kehysanalyysi erittelymetodina

Etsin aineistostani vastauksia tutkimuskysymyksiini kehysanalyysin avulla. Metodin teoreettista taustaa esittelin luvussa 3. Kuten tuossa yhteydessä totesin, kehystämisen tutkimuksen suosiosta

huolimatta kehysanalyysin toteuttaminen käytännössä on hankalaa. Yhtä hyväksyttyä toimintamallia ei ole, vaan aiemmissa tutkimuksissa käytetyt tutkimustavat ovat hyvinkin hajanaisia ja paikoin jopa epämääräisiä (Matthes & Kohring 2008, 258).

Saksalainen viestintätutkija Jörg Matthes (2009, 2012) on toistuvasti paneutunut kehysanalyysin operationaaliin ongelmiin, osin Matthias Kohringin (2008) kanssa. Artikkeleissaan Matthes on vetänyt yhteen ja arvioinut eri tutkimuksissa esitettyjä kehyksen määritelmiä sekä tapoja analysoida kehysten esiintymistä mediateksteissä. Määrittely- ja analyysitapojen erilaisuuksia vertailemalla Matthes on pyrkinyt osoittamaan kunkin lähestymistavan heikkoudet ja vahvuudet. Otan oman aineistoni erittelyssä ja luokittelussa huomioon Matthesin esittämän kritiikin ja parannusehdotukset.

Matthesin (2009, 350) mukaan kehysanalyysia hyödyntävän tutkijan on ratkaistava, millä tavalla hän 1) määrittelee kehyksen ja käyttää tätä määritelmää operationaalisesti, 2) minkätyyppisiin kehyksiin hän tutkimuksessaan keskittyy, 3) miten hän hyödyntää aikaisempaa teoriaa ja 4) millä tavalla hän kehysanalyysin toteuttaa.

Luvussa 3 esittelemistäni kehyksen määritelmistä tukeudun Robert Entmanin (1993) määritelmään, jota Matthes (2009, 354) pitää vaikutusvaltaisimpana alan tutkimuksessa. Entmanin (emt.) mukaan kehysten avulla nimetään ongelmia, esitetään niille syitä ja tarjotaan moraalisia tulkintoja ja mahdollisia ratkaisuja. Määritelmän etuna on, että se tarjoaa selväpiirteisen operationaalisen ohjenuoran analyysimetodin rakentamiselle. Olen huomionut kunkin Entmanin esiin nostaman kehyksen toimintatavan omassa metodissani, jonka esittelen tarkemmin edempänä.

Kehyksen määrittelyn lisäksi tutkijoiden on Matthesin mukaan kehysanalyysia tehdessään tärkeää tuoda esiin seuraavat asiat: eritelty tutkimusyksikkö, kuvien rooli tutkimuksessa, tutkimusyksiköistä etsittyjen kehysten määrä ja niiden aihekohtaisuus tai yleisyys (issue-specific tai generic).

Tutkimuskentän valtavirtaa mukaillen (Matthes 2009, 355) olen valinnut analyysini tutkimusyksiköksi artikkelin (mukaan lukien sen otsikon), koska se on tekstuaalisista vaihtoehtoista selvärajaisin. Olen rajannut analyysini vain tekstien erittelyyn, koska kehysten erittely kuvista olisi aineiston laajuuden vuoksi oman erillisen tutkimuksensa aihe. Kehystämisen laajojen kaarien havaitsemiseksi keskityn tunnistamaan kustakin tutkimusyksiköstä eli artikkelista vain yhden, hallitsevan kehyksen. Yleisten kehysten (esim. konfliktikehys, taloudelliset seuraukset -kehys, human interest -kehys) sijaan haen aineistostani yksityiskohtaisempia, puheena olevan sodan syitä

ja seurauksia arvioivia kehyksiä. Niiden avulla pystyn avaamaan sodan oikeuttamisessa tai kyseenalaistamisessa käytettyjä perusteluja yleisiä kehyksiä syvällisemmin.

Etenkin kuvien ja artikkeleista etsimieni kehysten määrän suhteen olisin voinut toimia myös toisin. Matthes (2009, 360) huomauttaa, että visuaalisten elementtien roolista kehysten rakentumisessa ei vielä tiedetä tarpeeksi. Siksi hänen mukaansa olisi hyödyllistä, jos kehysanalyysia tekevät tutkijat voisivat tuottaa lisätietoa sisällyttämällä kuvat osaksi analyysiaan. Tämä olisi kuitenkin monimutkaistanut analyysiani liiaksi, minkä takia jätin kuvat lopulta pois aineistostani. Liiallisen monimutkaistumisen ja työn paisumisen riskin takia jätin tutkimuksessani tietoisesti huomiotta myös sen, että sama artikkeli voi sisältää useamman kuin yhden kehysten elementtejä. Pureduin ongelmaan lyhyesti kehysten vaikutuksia tarkastellessani: tekstiin tallentuneet ja vastaanottajan mieleen siirtyvät kehykset eivät ole välttämättä identtiset, vaan kunkin tekstin luenta ja tulkinta kytkeytyy vastaanottajan omiin kokemuksiin ja arvoihin. Toisaalta joka ainoan mahdollisen kehysten löytäminen ja tärkeysjärjestykseen asettaminen kunkin artikkelin kohdalla olisi vaikeaa jollei mahdotonta. Tyydyn siis toteamaan, että teksteistä tunnistamani hallitsevat kehykset eivät ole ainoa mahdollinen tapa tulkita kutakin uutista. Aineistoni laajuus toivottavasti paikkaa tätä puutetta. Koska kehysten toimintalogiikka perustuu toistumiseen, yksittäisten kehysten analyysissa mahdollisesti tehty tulkintaerot eivät ole koko aineiston kannalta niin merkittäviä kuin ne olisivat vain muutamia juttuja tutkittaessa.

Matthesin (2009) mukaan yksi kehysanalyysin vahvuuksista on, että sen taustalla olevan teorian avulla pystytään yhdistämään usein erillisiksi jääviä tutkimuksen kohteita, kuten uutisten tuotanto, sisältö ja vaikutukset yleisöön. Kehysanalyysin moniulotteisuutta ei Matthesin mielestä kuitenkaan hyödynnetä tarpeeksi. Hän korostaa, että kehysten tunnistamisen lisäksi on tarpeellista analysoida sitä, miten kehykset ovat syntyneet ja miten ne voivat vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Joissakin tutkimuksissa näin onkin tehty. Kehysten muotoutumista on tutkittu esimerkiksi haastattelemalla toimittajia, minkä lisäksi on selvitetty yleisön reaktioita uutisten sisältämiin kehyksiin. (Emt., 351.) Oma tutkimukseni rajoittuu mediatekstien analysointiin, mutta olen parhaani mukaan tuonut edeltävissä luvuissa esiin koko kehystämisen prosessia sekä pohtinut kehysten muotoutumista ja niiden suhdetta yleiseen mielipiteeseen.

Lähestyn aineistoani induktiivisesti, eli nimeämättä kehyksiä etukäteen. En usko, että mikään lista ennalta mietittyjä kehysvaihtoehtoja voisi olla täysin kattava ja sulkea pois sitä mahdollisuutta, että

tutkituista teksteistä löytyisi listaukseen sopimattomia kehyksiä. Olen käynyt läpi aineistoani manuaalisesti, koska olen halunnut ottaa huomioon uutisissa mahdollisesti esiintyvät rivienväliset viestit. Tietokoneavusteinen analyysitapa ei pysty tulkitsemaan sävyeroja kirjoitetusta tekstistä.

Tietokoneeseen turvautumisen sijaan tutkimukseni luotettavuus perustuu tietyn samana pysyvän muuttujien listan systemaattiseen hyödyntämiseen. Aiempaan tutkimukseen tukeutuen loin luokitusrunгон, jonka avulla olen käynyt läpi jokaisen aineistooni kuuluvan jutun ja merkinnyt huomioni havaintomatriisiin. Luokitusrunko tuo analyysiin järjestelmällisyyttä ja tekee tutkimuksesta toistettavan myös muille tutkijoille. Lisäksi kuvaan tutkimukseni tulosluvussa mahdollisimman tarkasti ja esimerkkejä käyttäen niitä aineistoni piirteitä, joiden perusteella olen omiin tulkintoihini päätenyt.

5.3 Analyysin toteuttaminen

Veikko Pietilän (1973) mukaan sisältöluokkia aineistoanalyysia varten luotaessa on määriteltävä täsmällisesti ne ehdot, joiden perusteella sisällöt luokkiin jaetaan. Mitä täsmällisempi kuvaus on, sitä objektiivisempaa ja systemaattisempaa myös erittely on. Tutkimusongelma muodostaa lähtökohdan sisältöluokkien valinnalle. Sisältöluokat voidaan rakentaa lähtemällä tutkittavasta aineistosta tai vaihtoehtoisesti niiden rakentamisessa voidaan painottaa ulkopuolista käsitejärjestelmää tai teoriaa. (Emt., 94)

Kuten edellisen alaluvun lopuksi totesin, olen käyttänyt sisältöluokkien rakentamisessa ulkopuolista teoriaa. Analyysin edetessä olen tarkentanut luokitusrunkoani tarpeen mukaan. Olen nojannut muun muassa Esa Väliwerroseen (1996, 111), jonka mukaan kehykset rakentuvat jutuissa esiin nostettavista teemoista, puhujista, retoriikasta ja kielikuvista sekä keskustelun yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta kontekstista. Lisäksi Entmanin kehysmäärittelyä soveltaen olen esittänyt aineistolleni seuraavat kysymykset: Mikä on jutun tarjoama määritelmä ongelmasta? Mitkä ovat uutisessa esitetyt syyt sodalle ja sen jo toteutuneet tai mahdolliset seuraukset? Onko sota jutussa moraalisesti oikeutettu vai ei? Vastauksia etsiessäni olen kiinnittänyt huomiota avainsanoihin ja symboleihin, jotka Entmanin mukaan muodostavat kehyksen. Tällaisia symboleja ovat esimerkiksi metaforat, rinnastukset ja yksityiskohtien kuvailut. Huomionarvoisimpia näistä ovat erityisen korostuneet ja toistuvat ilmaisut. (Entman 1991, 6–7.)

Luokitusrunkoni koostuu seuraavista sisältöluokista:

- jutun julkaisupäivämäärä ja otsikko
- julkaisuosasto
- jutun tekijä
- sitaateissa ääneen pääsevät haastateltavat
- muut jutussa mainitut toimijat
- yksi- tai moniäänisyys
- rinnastukset ja viittaukset aiempiin tapahtumiin
- käytetyt metaforat
- yksityiskohtaiset kuvailut
- jutussa esitetyt syyt Afganistanin sodalle
- sodan mahdolliset tai jo toteutuneet seuraukset
- sodan oikeutus

Ensimmäinen ja toinen sisältöluokka ovat yksiselitteisiä. Jutun tekijän osalta merkitsin havaintomatriisiin, onko juttu HS:n oman toimituksen vai jonkun muun (uutistoimistot, muut lehdet) tekemä.

Sitaateissa ääneen päässeiden sisältöluokassa otin huomioon myös epäsuorat lainaukset, joita oli parissa aineiston jutussa. Muiden jutuissa esillä olleiden toimijoiden osalta keskityin vain aktiivisiin toimijoihin. Esimerkiksi lauseessa ”Yhdysvallat lupasi lisäapua afgaaneille” Yhdysvallat on aktiivinen toimija, kun taas afgaanit ovat passiivisia avunsaajia. Käytännössä aktiivinen toimija tarkoittaa siis esitetyn toiminnan subjektia, joka tekee jotain. Eronteko aktiivisten ja passiivisten toimijoiden välillä on tärkeä siksi, että se rakentaa mielikuvaa siitä, kenen hallussa sodan tapahtumat ja niiden kehittyminen ovat.

Yksi- tai moniäänisyyden sisältöluokassa havainnoin, esitettiinkö jutussa eriäviä tai ristiriitaisia mielipiteitä jutun näkökulmaan tai kärkeen nähden. Rinnastusten ja viittausten sisältöluokassa merkitsin havaintomatriisiin jutussa tehdyt rinnastukset Afganistanin sodan ja muiden sotien välillä sekä viittaukset sotaa taustoittaviin tapahtumiin. Toisin sanoen rinnastukset ja viittaukset eroavat toisistaan niin, että rinnastuksissa Afganistanin sotaa verrattiin suoraan toiseen sotaan tai toisen sodan tapahtumiin, kun taas viittauksissa sotaa ei verrattu, vaan se asetettiin kontekstiin nostamalla esiin aikaisempia tapahtumia.

Metaforat ja yksityiskohtaiset kuvailut merkitsin havaintomatriisiini erillisinä, mutta näitä kahta analysoin yhdessä. Metaforilla tarkoitan tässä yhteydessä konkreettisia kielikuvia tai metaforisia ilmaisuja eli merkitysten kytkemistä sanoihin, jotka eivät muuten näitä merkityksiä sisältäisi. Värikäs kielenkäyttö ei siis kuulu metaforisten ilmaisujen kategoriaan. Yksityiskohtien kuvailuilla tarkoitan useista lauseista koostuvia tekstikokonaisuuksia, jotka sisältävät samaan teemaan liittyviä, kuvailevia yksityiskohtia jutuissa kerrotuista tapahtumista. Värikkään kielenkäytön ja yksittäiset sanavalinnat jätin huomiotta.

Kolmessa viimeisessä sisältöluokassa keskityin Entmanin (1993) kehysmääritelmän mukaisesti erittelemään Afganistanin sodan syitä, seurauksia ja oikeutusta eli moraalista tulkintaa. Koska osa jutuista sijoittui aikaan ennen ensimmäisiä iskuja Afganistaniin, niiden osalta merkitsin havaintomatriisiini jutuissa esitetyt sodan mahdolliset seuraukset. Sodan oikeutuksen sisältöluokassa keskityin etenkin siihen, onko sota ongelmien aiheuttaja vai ratkaisu niihin. Toisaalta kiinnitin huomiota siihen, esitettiinkö sota välttämättömyytenä vai kyseenalaistettiin sen tarpeellisuus.

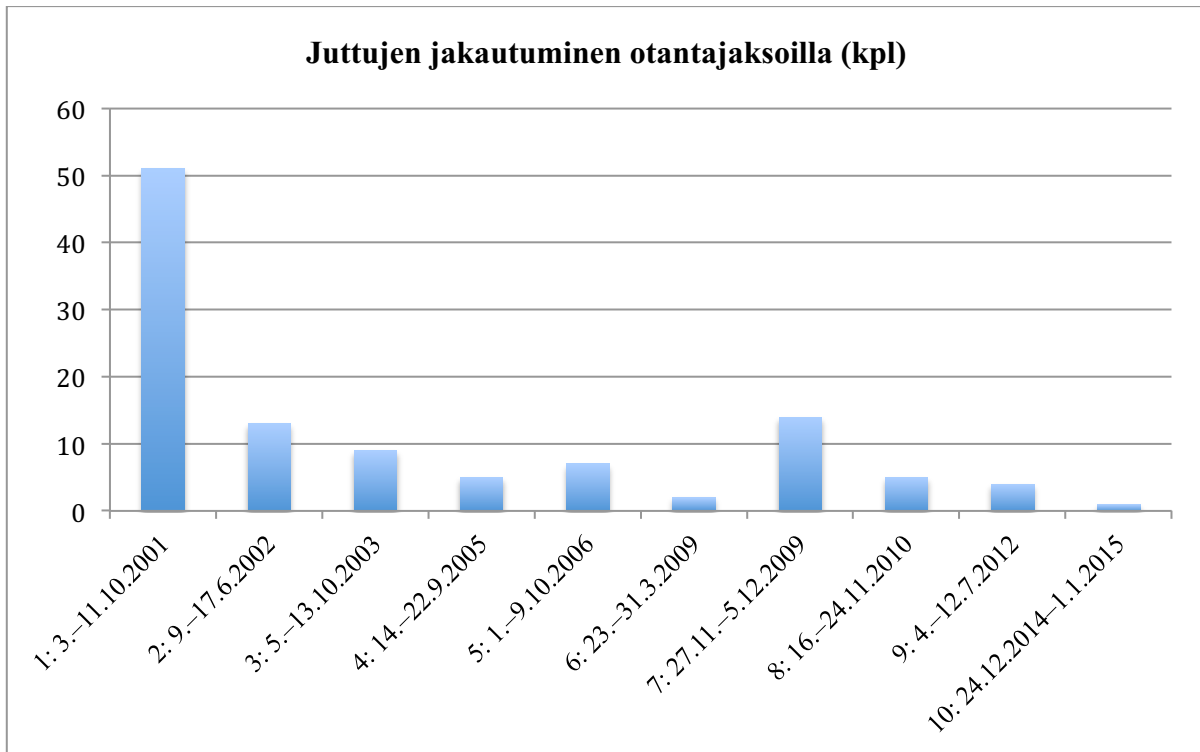
6. ANALYYSI

Tässä ja seuraavassa luvussa raportoin tutkimukseni tulokset. Esitän aineistosta tekemäni havainnot sekä sanallisesti että graafisesti. Aloitan erittelemällä aineistoa luokitusrunkon mukaisesti kohta kohdalta kunkin sisältöluokan piirteitä kuvaillen. Koska kehykset rakentuvat näistä sisältöluokkien muodostamista osasista, niiden melko yksityiskohtainen esittely on tärkeää luotettavan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Seuraavassa luvussa tiivistän aineistosta tunnistamani kehykset ja tarkastelen niiden suhdetta Afganistanin sodan oikeuttamiseen ja kyseenalaistamiseen Helsingin Sanomissa. Viimeisessä luvussa arvioin analyysiani ja hahmottelen jatkotutkimuksen aiheita.

6.1 Kirjoittelun yleispiirteet

Aineistoni koostui kokonaisuudessaan 111:sta Helsingin Sanomien artikkelista. Jutut jakautuivat varsin epätasaisesti kymmenen valitsemani otanta-ajankohdan kesken (ks. Kuvio 2). Lähes puolet aineiston jutuista (51 kpl) julkaistiin ensimmäisen virstanpylvään määrittämän yhdeksän päivän aikaikkunan aikana lokakuussa 2001. Uutisryöppyä selittää se, että Yhdysvaltain hyökkäyksen ja sen valmistelun aikaan Afganistanin mahdolliset sotatoimet olivat ykkösuutinen ympäri maailmaa. Ihmisiä järkyttäneet terrori-iskut Yhdysvalloissa olivat niin ikään ihmisten tuoreessa muistissa.

Kuvio 2 havainnollistaa juttumäärien jakautumista otantajaksojen välillä. Lukumääräisesti juttuja julkaistiin seuraavasti: 1. otantajaksolla 51 kappaletta, 2. otantajaksolla 13 kappaletta, 3. otantajaksolla 9 kappaletta, 4. otantajaksolla 5 kappaletta, 5. otantajaksolla 7 kappaletta, 6. otantajaksolla 2 kappaletta, 7. otantajaksolla 14 kappaletta, 8. otantajaksolla 5 kappaletta, 9. otantajaksolla 4 kappaletta ja viimeisellä eli 10. otantajaksolla 1 kappale.

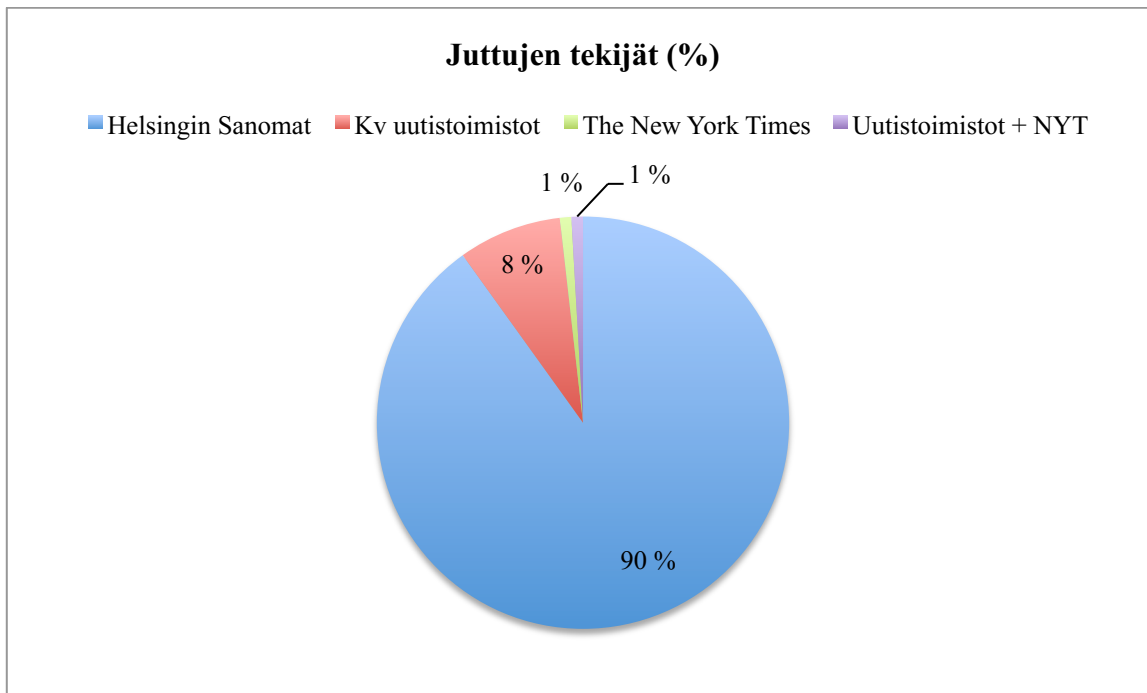

Kuvio 2. Juttujen jakautuminen otantajaksoilla.

Ensimmäiseen otantajaksoon verrattuna Afganistanin sotaa käsittelevien uutisten kokonaismäärä romahti muissa aikaikkunoissa. Pieni poikkeus uutismäärien laskevaan trendiin oli seitsemäs otantajakso vuoden 2009 lopussa, jolloin presidentti Obama julkisti sekä lisäjoukkojen lähettämisen Afganistaniin että Yhdysvaltain vetäytymisaikataulun maasta. Havainto on yhteneväinen edellisessä luvussa esitellyn Erica Kingin (2014) tutkimuksen kanssa: Kingin (emt., 78) mukaan Obaman Afganistanin sotaan kiinnittämä huomio nosti sodan myös yhdysvaltalaismedian kiinnostuksen kohteeksi kuuden vuoden hiljaisuuden jälkeen. Oman tutkimukseni tapauksessa on kuitenkin huomattava, että kaikki seitsemännen otantajakson jutut eivät käsitelleet Obaman Afganistan-strategiaa tai joukkojen lisäyksiä. Jakson aikana uutisissa setvittiin muun muassa suomalaisten rauhanturvaajien turvallisuustilannetta Afganistanissa sekä Saksan Afganistan-joukkojen tekemää harhauskua ja siitä noussutta poliittista skandaalia.

Suurin osa aineistoni jutuista julkaistiin luonnollisesti Helsingin Sanomien Ulkomaat-osastolla. Tarkastelemistani 111 jutusta 12 kappaletta ilmestyi Kotimaa-osastolla ja kaksi juttua Sunnuntai-sivuilla. Suurin osa jutuista oli Helsingin Sanomien omien toimittajien kirjoittamia. Vain 11 jutussa tekijäksi oli merkitty jokin muu taho kuin Helsingin Sanomat. Yhdeksän juttua oli käännetty

kansainvälisten uutistoimistojen materiaalista, yksi juttu New York Timesista ja yksi juttu oli yhdistelmä kansainvälisen uutistoimiston ja New York Timesin materiaalia. (Ks. Kuvio 3.)

Kuvio 3. Juttujen tekijät.

Koska Helsingin Sanomissa julkaistut jutut olivat pääosin toimituksen omaa tuotantoa, kansainvälisten uutistoimistojen vaikutuksen ei pitäisi olla niin suuri, että se olisi voinut muokata koko uutisointia suuntaan tai toiseen. Aineistostani ei kuitenkaan voi päätellä, missä määrin juttuja tekevät toimittajat mahdollisesti käyttivät uutistoimistoja tai muita kansainvälisiä uutislähteitä apuna esimerkiksi näkökulmien ideoinnissa tai niiden taustoittamisessa. Uutisoinnin voi joka tapauksessa sanoa olevan pääosin Helsingin Sanomien oman toimituksellisen työn tulosta.

Kuten luvussa 5 kuvasin, valitsin kymmenen otantajaksoani Afganistanin sodan käännekohtista kokoamani aikajanan perusteella. Ensimmäisten otantajaksojen jutut käsittelivät pääosin kullekin jaksolle osuvaa käännekohtaa (esim. hyökkäys Afganistaniin, loya jirgan kokoontuminen, ensimmäiset parlamenttivaalit), mutta sen jälkeen uutisointi eriytyi valitsemistani käännekohtista. Esimerkiksi viidennellä otantajaksolla vain yksi juttu liittyi jakson käännekohtaan (Nato ottaa koko Afganistanin sotilasoperaation haltuunsa), kun taas neljä jakson jutuista käsitteli suomalaisen rauhanturvaajan loukkaantumista Afganistanissa. Tämä ei mielestäni vie pohjaa analyysini tuloksilta. Satunnaisesti aineistooni päätyneet Afganistanin sotaa käsittelevät aiheet ovat yhtä lailla

osa sitä uutismassaa, jonka perusteella kuvaa Afganistanin sodasta Helsingin Sanomissa rakennettiin.

Viimeistä käännekohtaa eli sodan päättymistä vuoden 2014 lopussa ei noteerattu Helsingin Sanomissa juuri mitenkään. Viimeiseltä eli kymmenenneltä otantajaksolta löytyi vain yksi Afganistania käsittelevä yli 1000 merkin mittainen juttu, joka sekin keskittyi ensisijaisesti suomalaisten rauhanturvaajien huonoon asemaan palveluksen jälkeisenä aikana. Sen kummempaa analyysia Afganistanin sodan syistä, etenemisestä tai onnistumisesta ei sodan loppuhetkillä Helsingin Sanomissa tehty.

Helsingin Sanomien juttukohtainen uutisointi oli huomattavan yksiaänistä. Yksittäisissä jutuissa nostettiin hyvin vähän esille keskenään vastakkaisia mielipiteitä. Jos näin tapahtui, jompikumpi jutun haastateltavien tai toimijoiden esittämistä tulkinnoista sai selkeästi vahvemman aseman, kun taas toinen näkökanta sivuutettiin useimmiten sivulauseessa.

6.2 Ääneen päässeet

Aineistoni artikkeleissa pääsi sitaattien kautta ääneen laaja joukko eri ryhmien edustajia. Kukaan yksittäinen henkilö ei noussut jutuista selvästi muita useammin esiin. Monissa jutuissa haastateltavia ei ollut ollenkaan, vaan juttujen esitettiin perustuvan toimittajan omiin tietoihin.

Analyysin helpottamiseksi luokittelin jutuissa ääneen päässeet puhujat ryhmiin, joita muodostui 15:

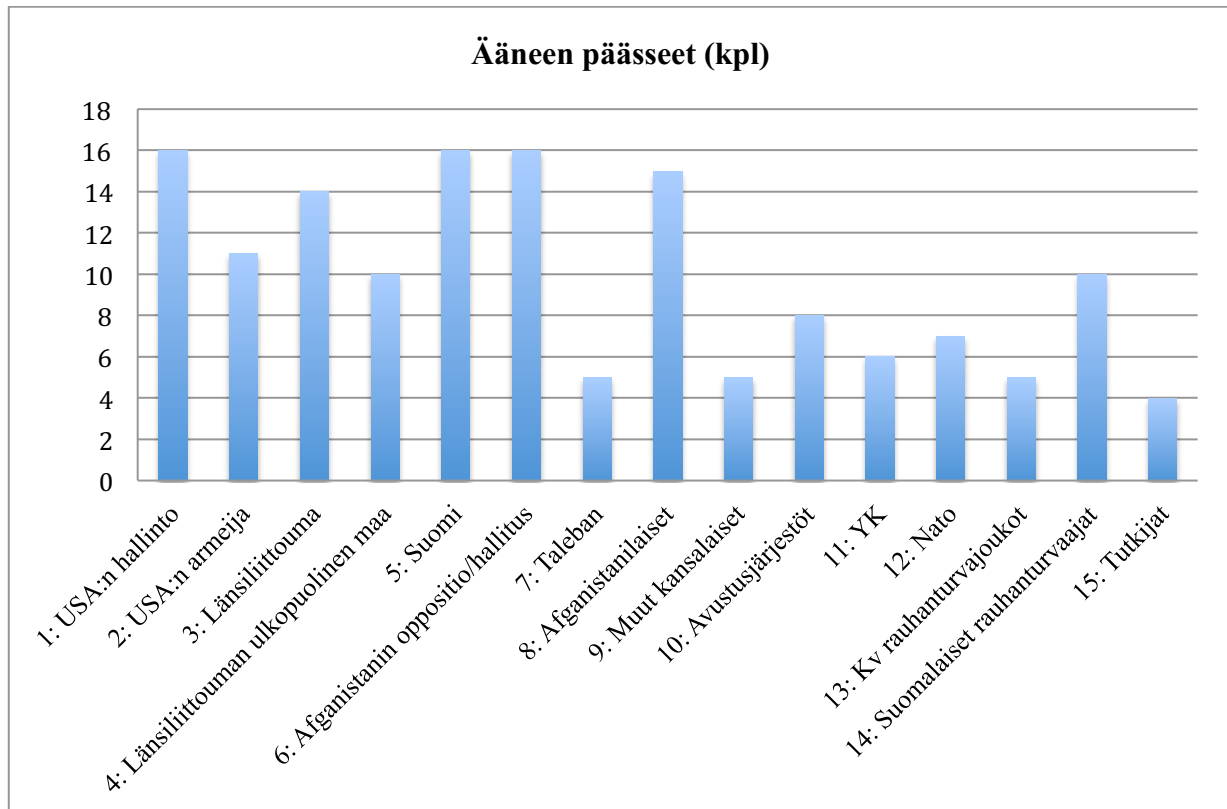
1. Yhdysvaltain poliittinen ja virkamieshallinto
2. Yhdysvaltain armeija
3. Yhdysvaltoja/länsiliittoumaa tukeva maa tai sen edustaja
4. Yhdysvaltain johtamaan liittoumaan kuulumaton tai sitä vastustava maa tai sen edustaja
5. Suomi tai sen edustaja
6. Afganistanin oppositio tai sitä seurannut länsimyönteinen hallitus
7. Taleban
8. Tavalliset afgaanit
9. Muiden maiden tavalliset kansalaiset
10. Avustusjärjestöt
11. YK
12. Nato

13. Kansainväliset rauhanturvajoukot tai niiden edustaja

14. Suomalaiset rauhanturvaajat

15. Tutkijat

Luokkien välille ei muodostunut valtavan suuria eroja sitaattien määrissä, mutta osa ryhmistä oli selvästi toisia enemmän äänessä jutuissa, kuten kuvioista 4 voi havaita.

Kuvio 4. Jutuissa ääneen päässeet.

Yhdysvaltain edustajat (yhteen laskien poliittiset ja sotilaalliset toimijat) olivat odotetusti eniten äänessä aineistoni jutuissa, yhteensä 27 kertaa. Yksittäisistä toimijoista eniten puhetilaa sai George W. Bushin hallituksen puolustusministeri Donald Rumsfeld. Myös Bushia itseään lainattiin useissa jutuissa, samaten häntä seurannutta presidentti Barack Obamaa sekä Obaman hallituksen ulkoministeriä Hillary Clintonia. Loput yhdysvaltalaisjohtoon kuuluvat haastateltavat esiintyivät aineistossa vain kerran, pääosin sotilaallisten instanssiensa edustajina.

Ennakko-odotuksistani poiketen Afganistanin länsimielinen oppositio, Talebanin kaatumisen jälkeen valtaan noussut uusi hallinto ja aivan tavalliset afganistanilaiset olivat myös säännöllisesti

esillä sitaateissa. Etenkin ensimmäisten otantajaksojen aikana tavallisten kansalaisten kokemukset sodasta, vaaleista ja Afganistanin turvallisuustilanteesta nostettiin jutuissa toistuvasti esiin.

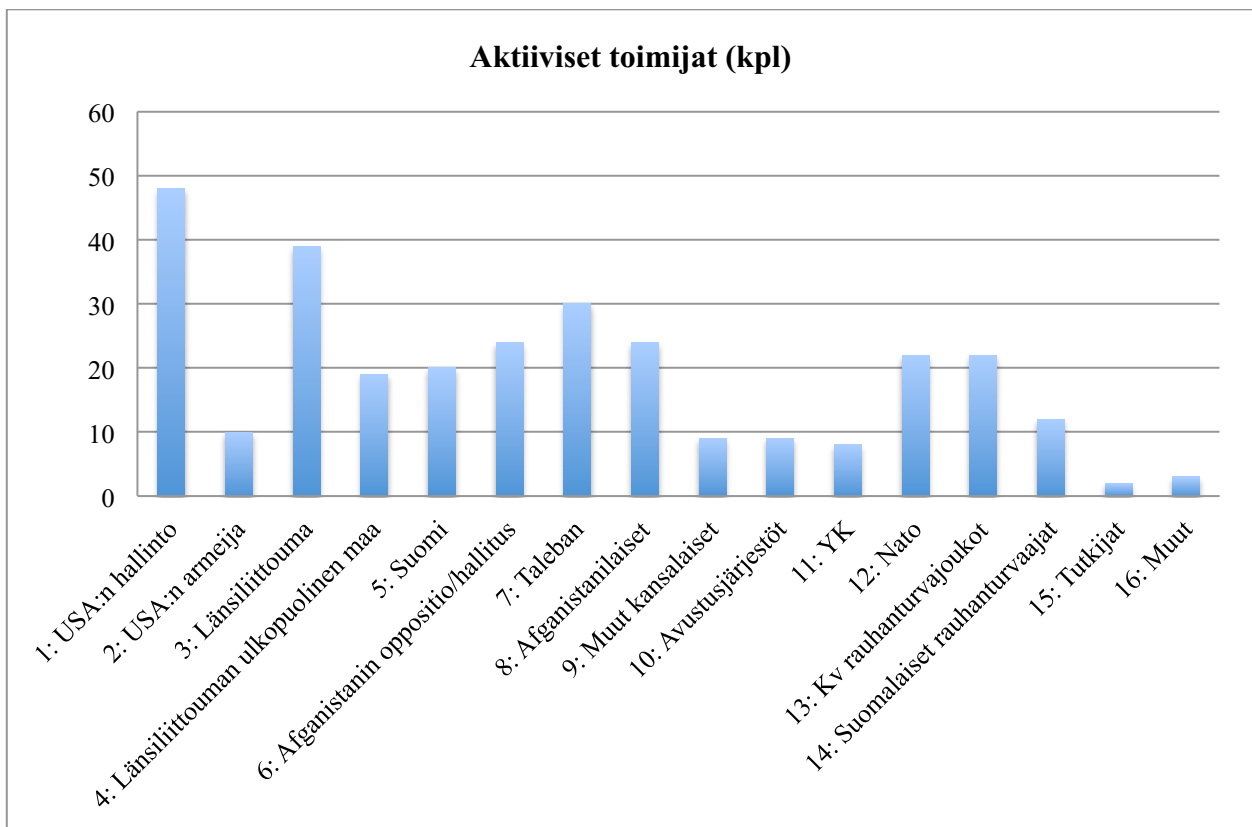
Haastateltujen suomalaisten osalta ääneen päässeiden jakauma noudatteli jutuissa samaa kaavaa yhdysvaltalaishaastateltavien kanssa. Sitaateissa lainattiin joko Suomen poliittista johtoa tai rauhanturvatehtävissä olevien suomalaisten komentajia ja muita armeijan johtohenkilöitä. Tavallisia suomalaisia ei haastateltu aineistossa kertaakaan. Asiantuntijaroolissa jutuissa esiintyi yksi sotilaslakimies ja yksi suomalaistutkija.

Hieman edellisiä pienemmän painoarvon juttujen sitaateissa saivat avustusjärjestöt, Talebanin jäsenet ja kansainvälisten rauhanturvajoukkojen edustajat. Hiljaisimmiksi jäivät tutkijat ja muiden maiden kuin Afganistanin tavalliset kansalaiset. Afganistanilaisia lukuun ottamatta sitaateissa toisin sanoen ääneen pääsivät ensisijaisesti eri maiden korkean tason poliittiset tai sotilaalliset edustajat.

6.3 Aktiiviset toimijat

Jutuissa ääneen päässeiden tapaan luokittelin kirjoittelussa esiintyneet toimijat ryhmiin analyysin helpottamiseksi. Edellisessä alaluvussa lueteltujen 15 ryhmän lisäksi aineistosta löytyi kaksi näihin ryhmiin sopimatonta toimijaa. Sijoitin 16. ryhmään (Muut) nimeämättömän itsemurhapommittajan ja yksittäisen afganistanilaisen sotapäällikön. Aktiivisten toimijoiden määrät aineistossani näkyvät kuviossa 5.

Huomattakoon, että en painottanut tekemiäni havaintoja mitenkään sen perusteella, olivatko nimeämäni toimijat jutussa keskeisessä roolissa vai eivät. Merkitsin havaintomatriisiini tasapuolisesti kaikki subjektit, jotka tekivät jutussa jotain. Erittelyni perusteella ei siis voi arvioida, oliko jokin toimija nostettu jutun sisällä toisia tärkeämmäksi. Tämä johtuu siitä, että en keksinyt järkevää tapaa mitata tai todentaa toimijoiden keskeistä tärkeysjärjestystä jutuissa. Suurimmassa osassa aineistoani toimijoita oli vain yksi, kaksi tai kolme juttua kohden, joten nämä olivat eittämättä tärkeitä sisällön kannalta. Paljon eri toimijoita sisältävissä jutuissa tilanne on toinen, ja havaintomatriisiini päättyi näissä tapauksissa varmasti myös sellaisia toimijoita, jotka olivat toisiin toimijoihin nähden vähäisemmässä asemassa jutussa. Silti näen, että näillekin vähempiarvoisille toimijoille annettiin jutuissa jossain määrin valtaa passiivisiin toimijoihin tai toiminnan kohteisiin nähden. Kokonaisuuden kannalta uskon, että huomioni havainnollistavat aktiivisten toimijoiden sisältöluokkaa riittävän tarkasti.

Kuvio 5. Aktiiviset toimijat.

Lähes kaikki jutut sisälsivät useamman kuin yhden toimijan. Enimmillään yksittäisessä jutussa oli edustettuna seitsemän eri ryhmän toimijoita. Esimerkiksi 9.10.2001 julkaistussa jutussa ”Yhdysvaltojen pommikoneet moukaroivat Afganistania” toimijoiksi nimettiin Yhdysvallat, Taleban, Iso-Britannia, avustusjärjestöt, Pakistan, Afganistanin opposition ulkoministeri ja yhdysvaltalaislentäjät. 20.11.2010 julkaistussa jutussa ”Katse kohti ulospääsyä” toimijoina esiintyivät Nato, Viron puolustusministeri Jaak Aaviksoo, Suomen ulkoministeri Alexander Stubb, Afganistanin presidentti Hamid Karzai, Yhdysvaltain presidentti Barack Obama, kansainvälinen vakausoperaatio ISAF, suomalaiset rauhanturvaajat ja Saksan ulkoministeri Guido Westerwelle.

Kokonaisuudessaan aktiivisten toimijoiden määrät nousivat selvästi suuremmiksi kuin ääneen päässeiden osalta. Ääneen päässeissä suurimmat esiintymismäärät olivat Yhdysvaltain hallinnon, Afganistanin opposition ja Suomen edustajilla (16 kappaletta kullakin), mutta aktiivissa toimijoissa eniten esillä ollut Yhdysvaltain hallinto nostettiin jutuissa esiin peräti 48 kertaa. Aktiivisten toimijoiden kategoriassa ryhmien väliset erot mainintojen määrässä olivat myös suurempia kuin ääneen päässeiden kategorian sisällä.

Yhdysvaltain poliittinen johto oli selvästi kirjoittelun aktiivisin toimija. Ääneen päässeisiin verrattuna aktiivisten toimijoiden sisältöluokassa korostui Yhdysvaltoja tukevien liittolaismaiden rooli. Liittolaismaat olivat aktiivisina toimijoina yhteensä 39 jutussa. Toisaalta myös Taleban nousi aktiivisissa toimijoissa selvästi korkeammalle kuin ääneen päässeissä. Aktiivisissa toimijoissa Taleban mainittiin 30 kertaa, kun taas ääneen päässeissä ryhmä oli esillä vain viidesti. Tämä viittaa siihen, että uutisissa seurattiin säännöllisesti sodan eri osapuolten liikkeitä, vaikka eri osapuolet eivät olisikaan päässeet yhtä tasaisesti ääneen. Havaintoa tukee Naton ja kansainvälisten rauhanturvajoukkojen suhteellisen suuri näkyvyys aktiivisten toimijoiden joukossa.

Samaan tapaan kuin ääneen päässeissä Afganistanin länsimyönteinen oppositio/hallitus, tavalliset afgaanit ja Suomen poliittiset ja sotilaalliset edustajat olivat näkyvästi esillä myös toimijoiden joukossa. Vähäisimmän roolin saivat jälleen muiden maiden tavalliset kansalaiset ja tutkijat.

6.4 Rinnastukset ja viittaukset

Rinnastusten ja viittausten keskinäisen eron selventämiseksi nostan sisältöluokan käsittelyn aluksi esiin kaksi esimerkkiä aineistoni jutuista. Rinnastuksilla tarkoitan Afganistanin sodan vertaamista johonkin toiseen sotaan tai sen tapahtumiin, kun taas viittaukset kontekstoivat Afganistanin sotaa sitä edeltäviä tapahtumia kertaamalla. Rinnastuksesta esimerkiksi käy seuraava lause 3.10.2001 julkaistusta Helsingin Sanomien jutusta: ”Samaa mielenlaatua nähtiin myös Bosnian Sarajevossa, jonne ihmiset jäivät hammasta purren ja sukulaisiaan haudaten, vaikka sodalle ei näkynyt vuosiin minkäänlaista loppua.” 6.10.2001 julkaistussa Helsingin Sanomien jutussa oleva lause käy puolestaan esimerkiksi tyypillisestä viittauksesta: ”Hetimit kun Neuvostoliitto jätti Afganistanin ja kommunismi oli polvillaan 1980-luvun lopussa, keskustiedustelupalvelu CIA jätti uuteen sotaan valmistuvan Afganistanin Pakistanin riesaksi.”

Päätin jättää havaintomatriisini ulkopuolelle ne rinnastukset ja viittaukset aikaisempiin tapahtumiin, jotka olivat uutisen sisällön ymmärtämisen kannalta välttämättömiä. Käytännössä rajanveto osoittautui hankalaksi. Vaikka suuri osa rinnastuksista ja viittauksista oli helppo joko sulkea rajauksen perusteella analyysin ulkopuolelle tai ottaa mukaan aineistoon, rajatapauksia löytyi paljon. Lopulta päädyin jättämään myös rajatapaukset analyysistä pois. Toisin sanoen tarkastelin kehyksiä tunnistaessani vain sellaisia rinnastuksia ja viittauksia, jotka oli sisällytetty juttuun yksiselitteisesti tapahtumien asettamiseksi kontekstiin, eikä niiden tarpeellisen taustoittamisen takia.

Kumpikin edellä esiin nostamistani lainauksista on mukana aineistossa, koska tulkintani mukaan niiden sisällyttäminen juttuun ei olisi ollut välttämätöntä tapahtumien ymmärtämisen takia. Ne on siis otettu mukaan toimittajan valinnasta, Afganistanin sodan tilanteen kuvaamiseksi vertauksen avulla tai sodan kytkemiseksi historialliseen, valikoituun jatkumoon.

Rajausten epäselvyyksien lisäksi rinnastusten ja viittausten sisältöluokka oli sisäisesti hyvin hajanainen. Lukuiset aineistossa esiin nousevat tapahtumat mainittiin vain kerran tai kaksi. Rinnastusten tai viittausten kohteet olivat myös hyvin erityyppisiä keskenään. Jutuissa verrattiin Afganistanin tilannetta muun muassa Sarajevon sotaan ja malawilaisten ennakkoluuloihin maissia kohtaan sekä viitattiin rikospoliisien lakkauttamiseen kylmän sodan loputtua. Näin hajanaisten mainintojen ryhmitteleminen edes osapuilleen yhdenmukaisiin ryhmiin olisi vaatinut liiallista mutkien oikomista, joten jätin ryhmittelyn sikseen.

Aineistosta nousi esiin kuitenkin kaksi viittausta, jotka toistuivat selvästi muita useammin. Yksi niistä oli Neuvostoliiton miehitys Afganistanissa vuosina 1979–1989 ja toinen Afganistanin sotaista historia ennen Yhdysvaltain hyökkäystä vuonna 2001.

Viittaukset toimivat jutuissa varsin eri tavoilla. Neuvostoliiton miehitysaikaan viittaamista käytettiin esimerkiksi Helsingin Sanomien jutussa 28.3.2009 varoituksena siitä, miten huonosti suurvallan miehitys Afganistanissa voi sujua:

Neuvostoliitto elvytti suuren pelin 1979–1989 miehityksellään. Yli 120 000 neuvostosotilaan ja 300 000 afgaanisotilaan armeija hävisi taistelun, jossa hyvin aseistettuja uskonsotureita tukivat Saudi-Arabia, Yhdysvallat ja Pakistan. 15 000 neuvostosotilasta kuoli, afgaaneja jopa miljoona. Viisi miljoonaa pakeni maasta. Moskovassa *afganzit*, neuvostoajan sotaveteraanit, epäilivät vetäytymisen vuosipäivänä helmikuussa, että mikään määrä vieraita sotilaita voisi nytkään päihittää pataaneja.

Toisaalta Neuvostoliiton miehitystä tarjottiin jutuissa oppina Yhdysvalloille, jotta se ei toistaisi samoja virheitä. 7.10.2004 Helsingin Sanomat kirjoitti uutisessaan seuraavasti:

Khan kertoi saaneensa aikoinaan uhkauskirjeitä neuvostokenraaleilta, jotka lopulta joutuivat vetäytymään Afganistanista 1989. Kukaan ei häntä onnistunut tappamaan. ”Taistelijalle jokainen elämän hetki on ponnistus.” Vanha komentaja lähetti lopuksi varoituksen Afganistanin nykyisille vierasjoukoille. ”Amerikkalaisten läsnäolo perustuu Bonnin rauhansopimukseen (joulukuulta 2001). Mutta jos he yrittävät miehittää tämän maan, he kokevat saman kohtalon kuin neuvostojoukot.”

Sen sijaan viittauksilla Afganistanin sotaan historiaan ei varoitettu Afganistaniin tulevia, vaan nimenomaan luotiin kuvaa kärsivästä kansasta, jonka väkivaltaisen kotimaan ulkopuoliset joukot voisivat vihdoinkin rauhoittaa. Helsingin Sanomien jutussa 7.10.2001 tällaista mielikuvaa luotiin listaamalla Afganistanissa tapahtuneita ihmisoikeusloukkauksia:

Afganistan-komitean aluepäälikkö Jan-Erik Wennin mukaan esimerkiksi naisiin kohdistuneen väkivallan juuret ulottuvat aikaan ennen talebanien valtaannousua 1996. ”On runsaasti havaintoja raiskauksista, ryöstöistä ja monenlaisesta väkivallasta”, sanoo Kabulista runsas viikko sitten Tukholmaan palannut Wenn. ”Sisällissodan ajanjakso Neuvostoliiton poistuttua 1989 ja ennen Talebanin valtaannousua oli ihmisoikeuksien kannalta erittäin tuhoisa.” Amnesty Internationalin raportti Kabulista 1994 kertoo, miten ruokaa etsimässä ollut nainen suljettiin kolmeksi päiväksi taloon, jossa 22 Mujahedin-joukkojen miestä raiskasi hänet. Kun nainen palasi kotiin, hänen kolme lastaan olivat kuolleet kylmyyteen. Tämänkaltaiset tragediat olivat päivittäisiä Amnestyn mukaan.

Pitkää sotahistoriaa käytettiin jutuissa myös selityksenä sille, miksi esimerkiksi Afganistanin hallinto oli lähes romahdustilassa liittoutuneiden joukkojen tullessa maahan. Vaaleja ei ollut järjestetty 25 vuoteen, eikä maa tuntenut edes demokratian alkeita. Tätä taustaa vasten Yhdysvaltain väliintulo näyttäytyi kirjoittelussa pelastuksena. Takaiskut jälleenrakennuksessa tai demokratian juurruttamisessa vaikuttivat myös pienemmiltä Talebanin synkkään hallintoaikaan verrattuna, kuten esimerkiksi Helsingin Sanomien jutuissa 9.6.2002 ja 5.10.2004:

Ehdokasasettelun aikana on surmattu ainakin kahdeksan ihmistä. Islamabadissa asuvien länsidiplomaattien mielestä uhrien määrä on kuitenkin hämmästyttävän pieni, kun kysymys on yhtä mittaa 23 vuotta sotineesta maasta, jossa on totuttu ratkomaan keskinäisiä erimielisyyksiä aseiden avulla. (*Helsingin Sanomat* 9.6.2002)

Kun Neuvostoliitto vetäytyi Afganistanista, mujahediinit kääntyivät toisiaan vastaan. Kabulista tuli taistelukenttä. ”Jouduin sulkemaan kaupan. Talomme tuhottiin, ja jouduimme muuttamaan telttaan”, vanha mies kertoo. Kun ääri-islamilainen Taleban-liike valtasi Kabulin 1996, turvallisuus parantui, mutta afganistanilaiset, etenkin naiset, elivät hirmuhallinnon alla jatkuvassa pelossa. Vasta vuosi sitten vanha pariskunta pääsi uudestaan jaloilleen niin, että Mohammedilla on jälleen tulonlähde: pieni varaosakauppa, tai ennemminkin koppi. (*Helsingin Sanomat* 5.10.2004)

6.5 Metaforat ja yksityiskohdat

Tarkastelen metaforia ja yksityiskohtien kuvailuja yhdessä, vaikka ne luokitusrungossani muodostivatkin omat sisältöluokkansa. Päädyin siihen, että yksittäisten metaforien tai yksityiskohtien analysointi ei olisi tarkoituksenmukaista kokonaiskuvan muodostamisen ja kehysten

erottamisen kannalta. Sen takia tarkastelin kunkin jutun sisältämiä metaforia ja yksityiskohtia yhtenä ryppäänä, osana kunkin jutun kokonaisuutta.

Metaforien ja yksityiskohtien kuvailujen kautta aineistostani hahmottui neljä eri teemaa. Ensimmäinen teemoista liittyi afgaanien ahdinkoon sodan keskellä, toinen sodan kulkuun eri näkökulmista, kolmas Afganistanin huonoon tilanteeseen valtiona ja neljäs sodan poliittiseen ja kansainvälispoliittiseen ulottuvuuteen. Teemat eivät olleet täysin toisensa pois sulkevia, vaan yhdessä jutussa saattoi olla aineksia sekä humanitaarisesta kärsimyksestä että sodan poliittisesta ulottuvuudesta. Näissäkin tapauksissa jokin jutun teemoista oli usein muita vahvempi tai hallitsevampi.

Ensimmäistä teemaa rakennettiin kuvailemalla sodan inhimillisiä seurauksia. Jutuissa eriteltiin esimerkiksi sodan aikaansaamia pakolaismääriä sekä sen aiheuttamia kauheuksia ja kaaosta Afganistanissa. Helsingin Sanomien jutussa 3.10.2001 tämä tehtiin YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n tiedottajan kommenttien kautta:

YK ja muut avustusjärjestöt ovat täydessä työn touhussa, kun maailma odottaa Yhdysvaltain ja Afganistanin Taleban-liikkeen välistä yhteenottoa ja sitä seuraavaa humanitaarista katastrofia. ”Vielä emme näe käveleviä luurankoja, mutta koskaan ennen emme ole valmistautuneet tämän mittaluokan kriisiin”, totesi YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n tiedottaja Yusuf Hassan tiistaina Peshawarissa, Pakistanissa. Järjestö on etsinyt kuumeisesti paikkoja uusille pakolaisleireille eri puolilla Keski-Aasiaa, sillä pakolaiskriisi tulee vaikeuttamaan elämänmenoa ainakin viidessä valtiossa Afganistanin naapurissa. Hassan odottaa rajoille nälän murskaamia ja pitkän sodan traumatisoimia ihmisiä, jotka tarvitsevat lääkkeitä, ruokaa, vettä ja telttakangasta pään päälle.

Teemaan lukeutuvia kuvailuja oli etenkin aineistoni alkupään ajanjaksoilla. Kun välittömät sotatoimet loppuivat joulukuussa 2001 ja Afganistaniin perustettiin uusi väliaikainen hallitus, sodan aiheuttamien kärsimysten kuvaaminen korvautui muilla teemoilla.

Toinen teema muodostui yksityiskohtaisten sotavalmistelujen, iskujen sotilaallisen etenemisen ja sotavälineistön kuvailun varaan. Esimerkiksi Helsingin Sanomien jutussa 6.10.2001 eriteltiin sotastrategiaa ja 9.10.2001 julkaistussa jutussa listattiin risteilyohjusten määriä sekä rynnäkkökoneiden tyyppejä:

Vastaiskun ensimmäisessä vaiheessa Yhdysvallat ja luultavasti myös britit yrittäisivät ilma-aseella ja risteilyohjuksilla tuhota talebanien ilmantorjuntakyvyn varmistaakseen kommandojoukkoja kuljettaville

helikoptereille turvallisen pääsyn talebanien alueelle. Samaan aikaan bin Ladenin koulutusleirejä ja talebanien tukikohtia moukaroitaisiin risteilyohjuksilla ja täsmäpommituksilla. (*Helsingin Sanomat* 6.10.2001)

Sunnuntaina oli käytössä 50 pinta-aluksista ja sukellusveneistä ammuttua risteilyohjusta, 25 lentotukialuksilta toiminutta F-18- ja F-14-rynnäkökonetta ja 15 B-12-, B-1- ja B-2-pommikonetta. Viimeksi mainitut toimivat yli 11 000 kilometrin päästä Whitemanin tukikohdasta Missouriista USA:sta. Koneet lensivät Afganistaniin, pudottivat 16 kappaletta tuhannen kilon pommeja, lensivät Diego Garcian saarelle Intian valtamerelle ja palasivat miehistön leväytyä takaisin Missouriin. (*Helsingin Sanomat* 9.10.2001)

Kuten luvussa 3 toin esiin, tämäntyyppinen teknisillä yksityiskohdilla mässäilevä kuvailu etäännyttää yleisöä sodan todellisuudesta. Sota alkaa näyttäytyä pelinä, jossa eri osapuolet luovat strategioita, tekevät siirtoja ja joko etenevät, vetäytyvät tai häviävät pelikentällä. Sotavälineistöön keskittyminen siirtää huomion toisaalle niistä ihmisistä, jotka tekevät päätöksen iskujen toteuttamisesta tai ovat iskujen kohteena.

Useimmin aineiston jutuissa nostettiin metaforien ja yksityiskohtien avulla esiin kolmatta erottamaani teemaa eli Afganistanin huonoa tilannetta valtiona. Teema esiintyi säännöllisesti jutuissa läpi 14 vuoden tarkastelujakson. Jutuissa kuvailtiin muun muassa ihmisten köyhyyttä, hallinnon kaoottisuutta, turvallisuustilanteen kireyttä, demokratian haurautta ja jatkuvia väkivaltaisuuksia. Otteet Helsingin Sanomien kirjoittelusta tarkastelujakson alku- ja loppupäästä havainnollistavat tämän teeman luonnetta ja rakentumista:

Afganistanin historian ensimmäisistä presidentinvaaleista tuli sekasortoinen näytelmä, kun presidentti Hamid Karzain kaikki vastaehdokkaat ilmoittivat vetäytyvänsä niistä. Ehdokkaat vetosivat siihen, että joillakin äänestyspaikoilla äänestäjät olivat saattaneet käydä urnilla useammin kuin yhden kerran. Vaalivirkailijat olivat erehdyksessä merkinneet joidenkin äänestäjien sormet poispestävällä musteella. (*Helsingin Sanomat* 10.10.2004)

Jopa lainvalvonta loukkaa Afganistanissa räikeästi ihmisoikeuksia ja etenkin naisten oikeuksia. Afganistanin hallituksen oli helpompi niellä vaatimus maata lamauttavan korruption kitkemisestä kuin naisten aseman parantamisesta. (...) Myös rauhassa on rakentamista. Sunnuntaina tiepommit ja muut iskut surmasivat Afganistanissa yli kaksikymmentä ihmistä Kandaharin ja Helmandin maakunnissa. (*Helsingin Sanomat* 9.7.2012)

Afganistanin sotaan historiaan tehtyjen viittausten tapaan myös Afganistanin huonoa nykytilannetta kuvailevat yksityiskohdat ja metaforat korostavat maan avuntarvetta. Sotilaiden ja rauhanturvajoukkojen läsnäolo ja kansainvälisen yhteisön tuki näyttäytyvät niinä keinoina, joiden

avulla Afganistan voisi saada sisäiset levottomuutensa rauhoitetuksi ja rakennetuksi paremmat elinolot kansalleen.

Viimeinen teema keskittyi Afganistanin sijaan muihin kansainvälisen politiikan toimijoihin. Kuvailuissa nostettiin esiin esimerkiksi yksityiskohtia liittoutuneiden kokouksista, keskustelua lisäjoukkojen lähettämisestä ja sotatapahtumien peittelystä syntynyttä poliittista skandaalia. Helsingin Sanomien jutussa 5.12.2009 esiteltiin lisäjoukoista käytyä keskustelua ja viitattiin ulkoministeri Stubbin henkilökohtaiseen suhteeseen EU:n tuoreen ulkoministerin kanssa:

Rasmussen ei yksilöinyt sitä, mitkä maat ovat luvanneet lisäjoukkoja. Yhdysvaltain ulkoministerin Hillary Clintonin mukaan lisäyksiä ei ole paisuteltu. ”Ne ovat joukkoja, jotka eivät muuten olisi Afganistanissa 2010”, hän sanoi. Stubbin mukaan häntä ei kovisteltu siitä, että Suomi ei luvannut lisää joukkoja. Esimerkiksi Ranskan ulkoministeri Bernard Kouchner ilmoitti perjantaina suoraan, että Ranska ei lisää sotilaita Afganistanissa: ”Vastuualueellamme ei tarvita lisäjoukkoja. Lisäsimme niitä vuosi sitten.” Stubb piti Naton ulkoministerikokouksen lomassa myös kahdenkeskisen neuvonpidon EU:n tuoreen ulkoministerin Catherine Ashtonin kanssa. Stubb kutsui Ashtonin Lappiin hiihtämään ja sai kutsulleen vahvistuksen. Samassa porukassa Lappiin lähtee myös 8–10 EU-maan ulkoministerit. ”Cathy Ashton on aivan selvästi joukkuepelaaja. Hän ei tule ajamaan sanelupolitiikkaa”, Stubb sanoi.

Kansainvälisen politiikan kiistoihin keskittyminen siirtää jutuissa huomiota pois Afganistanin sodan konkreettisista seurauksista. Olisi silti väärin sanoa, että sodan todellisuudesta etäännyttäminen palvelisi yksinomaan sodan oikeuttamista. Poliittisten erimielisyyksien ja sotatoimien epäselvyyksien kuvailu voi osaltaan nakertaa sodan uskottavuutta ja kannatettavuutta, kuten Helsingin Sanomien jutussa 28.11.2009:

Nopeasti paisunut tiedotusskandaali liittyen syyskuun veriseen iskuun Afganistanissa johti kolmanteen korkeaarvoiseen eroon perjantaina Berliinissä, kun työministeri Franz Josef Jung ilmoitti jättävänsä hallituksen. (...) Jungia syytettiin jo tuolloin löperöstä suhtautumisesta iskuun. Torstaina hän joutui poliittisen myrskyn keskelle ja syytöksiin valehtelusta, muttei vaatimuksista huolimatta suostunut eroamaan.

Kirjoittelussa käytettyjen metaforien osalta Taulukko 1 havainnollistaa, millaiset kielikuvat erottamieni neljän teeman rakentumisessa toistuivat.

Esimerkkejä metaforista			
Teema 1: Inhimilliset seuraukset	Teema 2: Sodan kulku ja välineet	Teema 3: Afganistanin ongelmat	Teema 4: Poliittiset asetelmat
Nälän murskaamat ihmiset	Tukikohtia moukaroidaan risteilyohjuksilla	Maa on raunioina	Kommunismi oli polvillaan
Kranaattikauhu	Erityisjoukkoja pumpataan Afganistaniin	Väkivallan juuret ulottuvat	Sukkuladiplomatia
Pakolaisaalto tai –tulva	Ilmatorjunta ei ole hampaaton	Naiset on määrätty vangeiksi	Nukkehallitus
Pakolaisten vyöry	Iskun rytmitys	Terveystenhuollon romahdustila	Pakistan käänsi kelkkansa
Kävelevät luurangot	Ohjusten aalto	Räjähdyssaltnit kaupungit	Salkkujako
	Avainkohde	Köyhyys kertoo ikävää tarinaansa	Kokouksen kulissit
		Pihalla lojuvat paloautot ovat pelkkiä raatoja	Kokouksessa on väännetty kättä

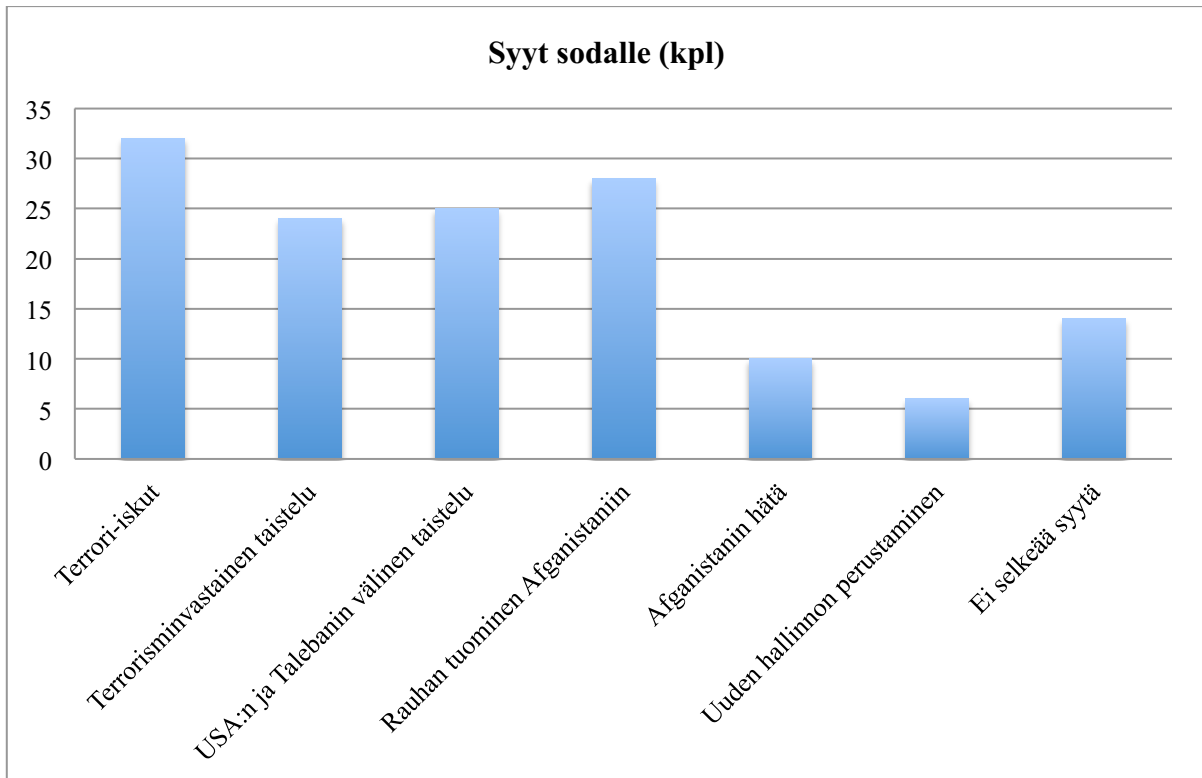
Taulukko 1. Esimerkkejä metaforista.

Teemoja rakentavien metaforien lisäksi jutuissa oli lukuisia muita metaforia ja yksityiskohtien kuvailuja. Mitkään niistä eivät kuitenkaan esiintyneet aineistossa useammin kuin kerran tai pari. Koska kehyksen yksi keskeinen elementti on nimenomaisesti sitä rakentavien ja ylläpitävien elementtien toistuvuus, en avaa näitä yksittäisiä metaforia ja kuvailuja tämän tarkemmin.

6.6 Sodan syyt ja seuraukset

Afganistanin sodan syiden osalta Helsingin Sanomien kirjoittelu oli yllättävänkin yhdenmukaista. Jutusta ja aikaikkunasta toiseen sodan ja kansainvälisten sotilasjoukkojen läsnäolon syyksi Afganistanissa esitettiin joko terrori-iskut ja terrorisminvastainen sota tai vaihtoehtoisesti – ja joskus myös samoissa jutuissa – rauhan tuominen Afganistaniin.

Terrorismiin viittaavista jutuista osa nosti vahvimpana sodan taustasyynä esiin syyskuun 11. terrori-iskut ja niiden kostamisen. Toiset jutut korostivat enemmän joko terrorismin tai talebanien vastaista taistelua ylipäättään. Myös humanitaariset syyt ja uuden hallinnon perustaminen Afganistaniin olivat esillä, mutta kokonaisuainnoiltaan ne jäivät selvästi kahta edellä mainittua kategoriaa vähäisemmiksi. (Ks. Kuvio 6.)

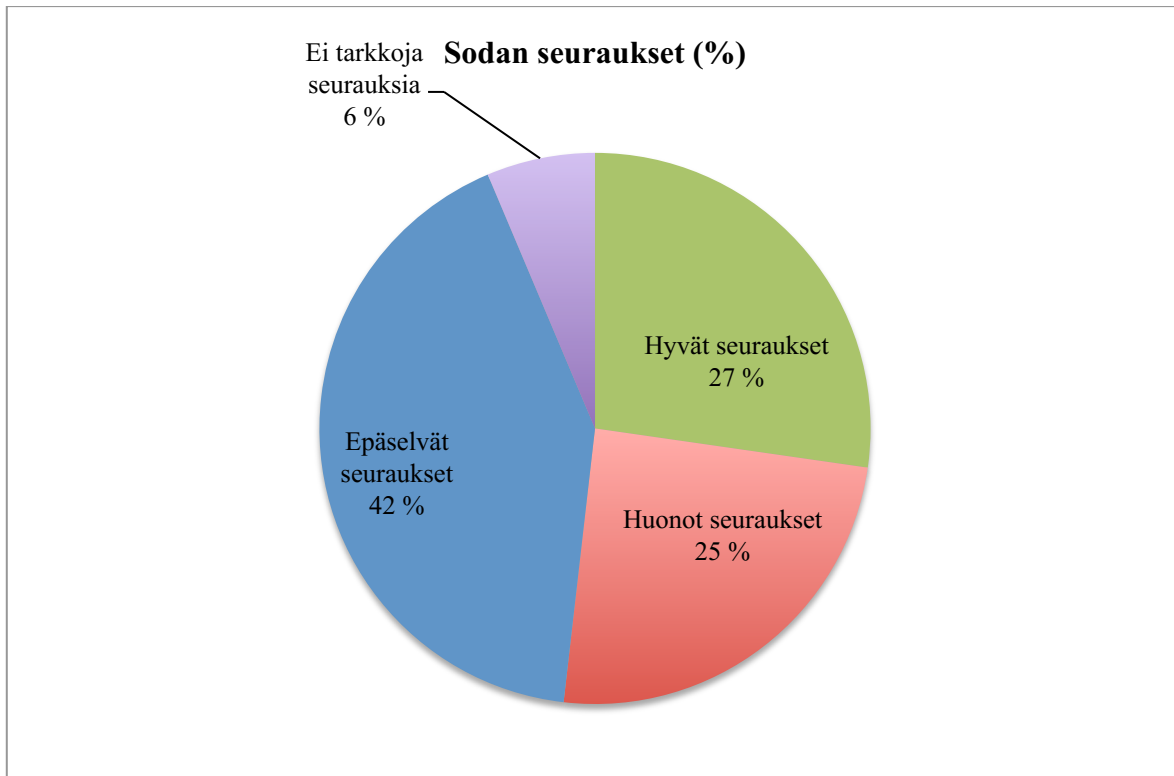

Kuvio 6. Jutuissa mainitut syyt sodalle.

Otantajaksojen välillä oli suuria eroja siinä, mitä syitä sodalle kirjoittelussa esitettiin. Tarkastelujaksoni ensimmäisessä aikaikkunassa kaikki jutut viittasivat tavalla tai toisella terrorismiin. Vain neljässä jutussa 51:stä mainittiin terrorismin ohella sodalle jokin muu syy. Kahdessa viimeisessä aikaikkunassa puolestaan sodan syyksi mainittiin useimmiten rauhan tuominen Afganistaniin.

Jutuissa mainitut sodan seuraukset olivat syitä moninaisemmat. Kehysten tunnistamisen kannalta riittävä analyysin taso on se, olivatko kussakin jutussa luetellut seuraukset pääosin hyviä, huonoja tai epäselviä. Osassa jutuista sodan mahdollisia tai jo toteutuneita seurauksia ei mainittu ollenkaan. Kuvio 7 havainnollistaa seurausten jakaumaa.

Koska sodan seuraukset liittyvät olennaisesti sodan oikeutukseen tai perusteettomuuteen ja näistä jommankumman tulkinnan rakentumiseen, palaan aiheeseen tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

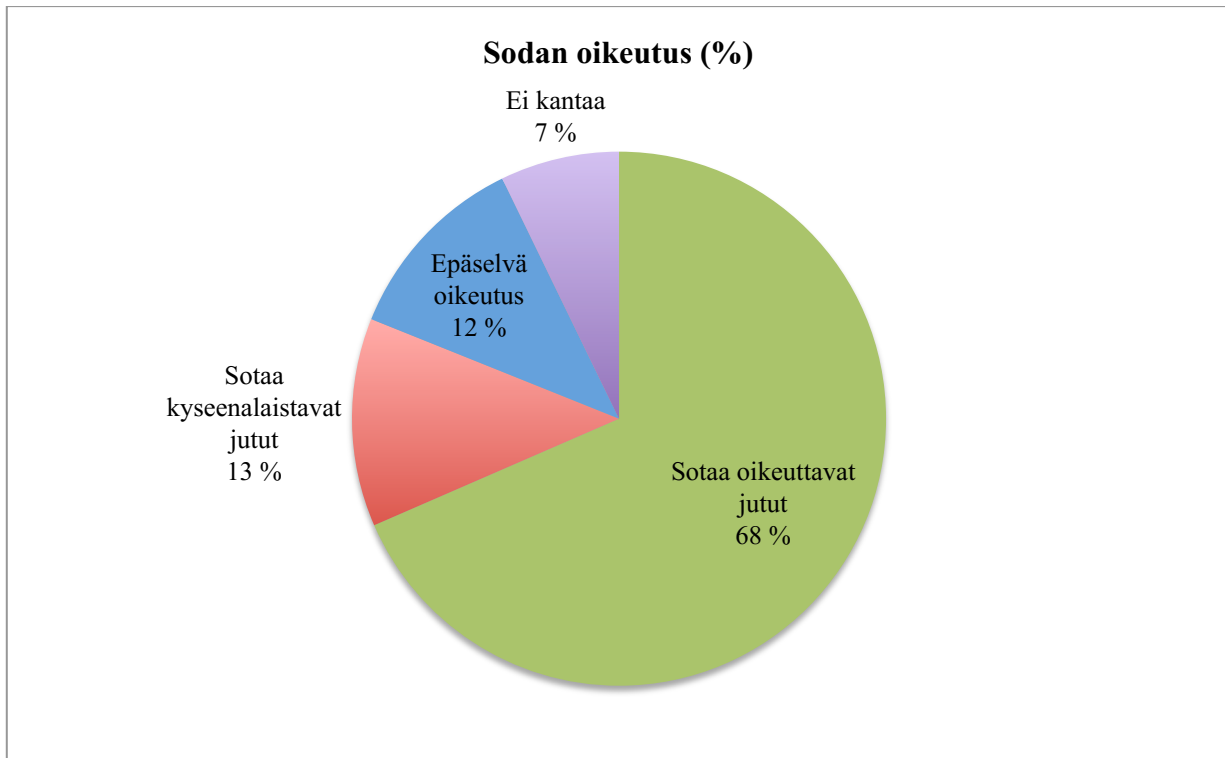

Kuvio 7. Jutuissa mainitut sodan seuraukset.

6.7 Sodan oikeutus

Sodan oikeutusta käsittelevä sisältöluokka on hyvin keskeinen sekä tutkimusongelmani että tutkimuskysymysteni kannalta. Havainnoin oikeutusta käymällä läpi kussakin jutussa esitetyjä syy- ja seuraussuhteita ja arvioimalla, rakensivatko ne sodalle legitimitettä vai kyseenalaistivatko ne sotaa ja kansainvälisten joukkojen läsnäoloa Afganistanissa. Kirjasin jokaisessa jutussa esitetyt perusteet erikseen havaintomatriisiin, minkä jälkeen luokittelin havainnot joko sotaa oikeuttaviin, sitä kyseenalaistaviin tai epäselviin perusteluihin. Tässä alaluvussa esittelen aineistosta tekemiäni havaintoja.

Kolmiportaisen jaottelun (oikeuttaa, kyseenalaistaa, epäselvä) perusteella voi huomata, että yleisellä tasolla suurin osa jutuista oikeutti sotaa. Ero sekä sotaa kyseenalaistavien että molempia kantoja sisältävien uutisten määrään on selvä. Lisäksi osa jutuista ei ottanut suoraan kantaa sodan oikeutukseen. (Ks. Kuvio 8.)

Kuvio 8. Sodan oikeutus.

Kymmenen neljästätoista sodan oikeutusta kyseenalaistavasta jutusta ajoittui ensimmäiselle otantajaksolle. Jutut joko kuvailivat sodan aikaansaamaa hätää ja pakolaisuutta tai kertoivat iskujen aiheuttamista vastareaktioista eri puolilla maailmaa. Lisäksi yhdessä jutussa nostettiin esiin, että sota saattaa vahvistaa Yhdysvaltoihin jo valmiiksi kohdistuvaa vihaa, minkä takia maa joutuu alttiiksi uusille terrori-iskuille. On kuitenkin tärkeää huomata, että sotaa sinänsä ei kyseenalaistettu tai epäilty lainkaan. Sota näytti aineistoni ensimmäisissä jutuissa vääjäämättömältä sen huonoista seurauksista huolimatta, kuten 3.10.2001 julkaistu Helsingin Sanomien juttu havainnollistaa:

Teltoja, muovialustoja, ruokailuvälineitä, vehnää, Japanista, Britanniaasta, Tanskasta, laivoilla, lentokoneilla ja aasien selässä. YK ja muut avustusjärjestöt ovat täydessä työn touhussa, kun maailma odottaa Yhdysvaltain ja Afganistanin Taleban-liikkeen välistä yhteenottoa ja sitä seuraavaa humanitaarista katastrofia.

Aineistoni seitsemännessä, kahdeksannessa ja yhdeksännessä otantajaksossa kansainvälisten joukkojen läsnäolon oikeutus kyseenalaistettiin yhteensä neljä kertaa. Pääperusteiksi operaation kyseenalaistamiselle nousivat Afganistanissa tehdyt virheet ja niiden seurauksena kuolleet viattomat siviilit ja toisaalta omien joukkojen turvallisuus ja operaation tehokkuus. Jutuissa tunnuttiin pohtivan enemmänkin sitä, onko Afganistanissa järkevää olla, kuin sitä, onko ulkomaisten

joukkojen läsnäolo siellä oikeutettu. Esimerkiksi 24.11.2010 julkaistussa jutussa sodan järkevyyttä kyseenalaistettiin kertomalla sotilasliitto Naton joutumisesta vedätyksen kohteeksi:

Paljon puhutut neuvottelut Afganistanin hallituksen ja Taleban-kapinallisten välillä saattavat olla pelkkää vedätystä. Sanomalehti The New York Times paljasti tiistaina, että sotilasliitto Nato on neuvotellut syksyllä huijarin kanssa. Naton saattueet olivat lennättäneet neuvotteluihin pakistanilaismiehen, joka oli esiintynyt Akhtar Muhammad Mansourina. (...) Uutiset alustavista neuvotteluista alkoivat tihkua lokakuussa. Tiedot otettiin vastaan varovasti. Miksi Taleban ryhtyisi neuvotteluihin, kun sota Afganistanissa on sen käsissä? Moni liittoutuman maista on vetänyt joukkojaan pois, eikä mikään viittaa siihen, että kapinallisten vastarinta laantuisi.

Sodan legitimizeettiä rakentavia tekijöitä löytyi aineistosta monipuolinen valikoima. Jutuissa nostettiin esiin terrori-iskujen kauheus ja Osama bin Ladenin sekä al-Qaidan pahuus, Yhdysvaltain kattavat ja perusteelliset todisteet terrori-iskujen tekijöistä, liittoutuman maiden järkähtämätön yksimielisyys sodan tarpeellisuudesta, YK:n turvallisuusneuvoston siunaus, afgaanien suojele, rauhan palauttaminen Afganistaniin, demokratian rakentaminen, afganistanilaisten kiitollisuus ja niin edelleen.

Erityisen mielenkiintoinen ryhmä sotaa oikeuttavista jutuista on se, jossa sodan seuraukset oli kuvailtu pääosin huonoiksi. Tällaisia juttuja aineistosta löytyi yhdeksän: viisi ensimmäiseltä otantajaksolta, kaksi seitsemänneltä otantajaksolta ja yksi kahdeksannelta otantajaksolta. Viidessä jutussa viitattiin sodan aiheuttamaan pakolaisuuteen, kasvavaan terrorismin uhkaan ja yhdysvaltalaiskuolemiin, mutta korostettiin Yhdysvaltain ja länsimaiden velvollisuutta sotia. Esimerkiksi Helsingin Sanomien jutussa 9.10.2001 kerrottiin aavistuksen humoristiseen tyyliin brittien seisovan sotatoimien takana:

Ulkomaalaisen olisi sitä tahditonta sanoa, mutta briteiltä sen kuuli eilen useasti: mikä maanantai! Maa sodassa Afganistania vastaan, Railtrack-rautatieteyhtiö konkurssikunnossa ja sade se vain jatkuu. Ei niin, että jokainen olisi ottanut jokaista vastoinikäymistä yhtä raskaasti. ”Hyvä, että viimeinkin hyökättiin. Sitä nopeammin sotatoimet voidaan lopettaa. Odottelu ei auta ketään”, haalariasuinen rakennustyömies Robert Hendricks totesi lounaansa lomassa pubissa Sloane Squaren tuntumassa. Hendricksin mukaan Britannian velvollisuus on taistella terrorismia vastaan Yhdysvaltain rinnalla. Mieliptidekyselyjen mukaan suurin osa kansasta on samaa mieltä.

Yhdessä jutussa kritisoitiin Yhdysvaltain tapaa auttaa afgaaneja, mutta sota sinänsä nähtiin oikeutettuna. Niin ikään yhdessä jutussa noteerattiin sodan johtavan pakolaisuuteen, mutta kuvailtiin tilanteen olevan siitä huolimatta liittoutuneiden maiden ja niiden viranomaisten hallussa.

Kaksi juttua nosti esiin sodan tulosten vähäisyyden, mutta kumpikaan jutuista ei kyseenalaistanut sodan motiiveja tai sen oikeutusta. Esimerkiksi 2.12.2009 julkaistussa jutussa amerikkalaisten kuvailtiin olevan kyllästyneitä sotaan, mutta siitä huolimatta Yhdysvaltain sotimista oikeutettiin ääri-islamilaisten Taleban-liikkeen ja terroriverkosto al-Qaidan uhalla:

Lisäjoukot tulevat vahvistukseksi taisteluun kapinallisia vastaan. Vaikka Afganistanin vastarinta koostuu useista erilaisista ryhmistä, Yhdysvallat pitää päävastustajanaan ääri-islamilaisten valtion palauttamista tavoittelevaa Taleban-liikettä. Yhdysvallat uskoo, että kukistamalla Talebanin heikkenevät myös terroriverkosto al-Qaidan toimintaedellytykset Afganistanissa merkittävästi. (...) Obaman Afganistan-puhetta pidettiin etukäteen hänen vajaan vuoden kestäneen presidenttikautensa tärkeimpänä, joka voi jopa vaikuttaa hänen uudelleenvalintamahdollisuuksiinsa seuraavissa vaaleissa. Amerikkalaiset ovat yhä enemmän kyllästyneet kalliiseen ja toistaiseksi tuloksiltaan vaatimattomaan sotaan ja haluavat poikansa ja tyttärensä kotiin.

Tässä luvussa olen tarkastellut luokitusrunkoni mukaisesti Helsingin Sanomien jutuista tunnistamiani kehyslementtejä. Jutuissa ääneen pääsi ja aktiivisina toimijoina esiintyi laaja joukko eri ryhmien edustajia, mutta näkyvimmän ja kuuluvimman roolin saivat odotetusti Yhdysvaltain sotilaallisen ja poliittisen eliitin edustajat. Rinnastuksilla ja viittauksilla nostettiin esiin Afganistanin sotaista historiaa ja Neuvostoliiton miehitysaikaa, kun taas metaforilla ja yksityiskohtien kuvailuilla rakennettiin mielikuvaa sodasta neljän eri teeman kautta. Sodan pääasiallisena syynä esitettiin terrorismi, ja sodan ajoittain epäselvistä tai huonoista seurauksista huolimatta sotatoimet näyttäytyivät juttujen perusteella useimmiten oikeutettuina. Seuraavassa luvussa siirryn tarkastelemaan näiden rakennusosasten perusteella aineistostani esiin nousevia kehyksiä.

7. HELSINGIN SANOMAT AFGANISTANIN SOTAA KEHYSTÄMÄSSÄ

Edeltävässä luvussa olen kuvaillut Helsingin Sanomien Afganistanin sotaa koskevaa kirjoittelua luokitusrunkoni avulla. Tässä luvussa vastaan varsinaisiin tutkimuskysymyksiini. Sisältöluokista keräämieni havaintojen avulla tunnistan Helsingin Sanomien jutuissa esiintyneet kehykset ja tarkastelen, miten ne muuttuivat sodan edetessä. Pohdin myös löytämieni kehysten suhdetta Afganistanin sodan oikeuttamiseen Helsingin Sanomissa.

Tunnistin jutuissa esiintyviä kehyksiä kahdessa vaiheessa. Ensin etsin korrelaatioita eri sisältöluokkien väliltä havaintomatriisini avulla. Tarkastelin korrelaatioiden kertautumista ja niputin korrelaatioiden esiintymät kehysaihioiden ryhmiksi. Toisessa vaiheessa analysoin kutakin näistä ryhmistä erikseen listaten niiden olennaiset piirteet, sisäiset samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Ryhmien perusteella lopulta nimesin aineistossani esiintyneet kehykset.

Määritin jokaisesta jutusta vain hallitsevan kehyksen, vaikka jutussa saattoi olla yksittäisiä piirteitä myös muista kehyksistä. Kaikki aineistooni kuuluvat jutut eivät sisältäneet mitään selvää kehystä. Jokaisessa jutussa oli toki jokin näkökulma, mutta näkökulma yksinään ei riitä kehyksen muodostumiseen. Kehykset rakentuvat useista, selvästi tunnistettavista osista, jotka nostavat esiin yhdenmukaisen kuvan jutun aiheesta. Kehyksen sisältävissä jutuissa ei siis ole sisäistä ristiriitaa. Lopulta kehyksen määrittää sen johdonmukaisuus, eli tiettyjen elementtien toistuminen samalla tavalla yhdisteltynä jutusta toiseen. Tämä on se kehyksen keskeinen ominaisuus, joka varmistaa, että kehyksen välittämät arvot ja normit tallentuvat kulttuurisesti jaettuun tietokantaan tai säilyvät siellä entistäänkin vahvempina.

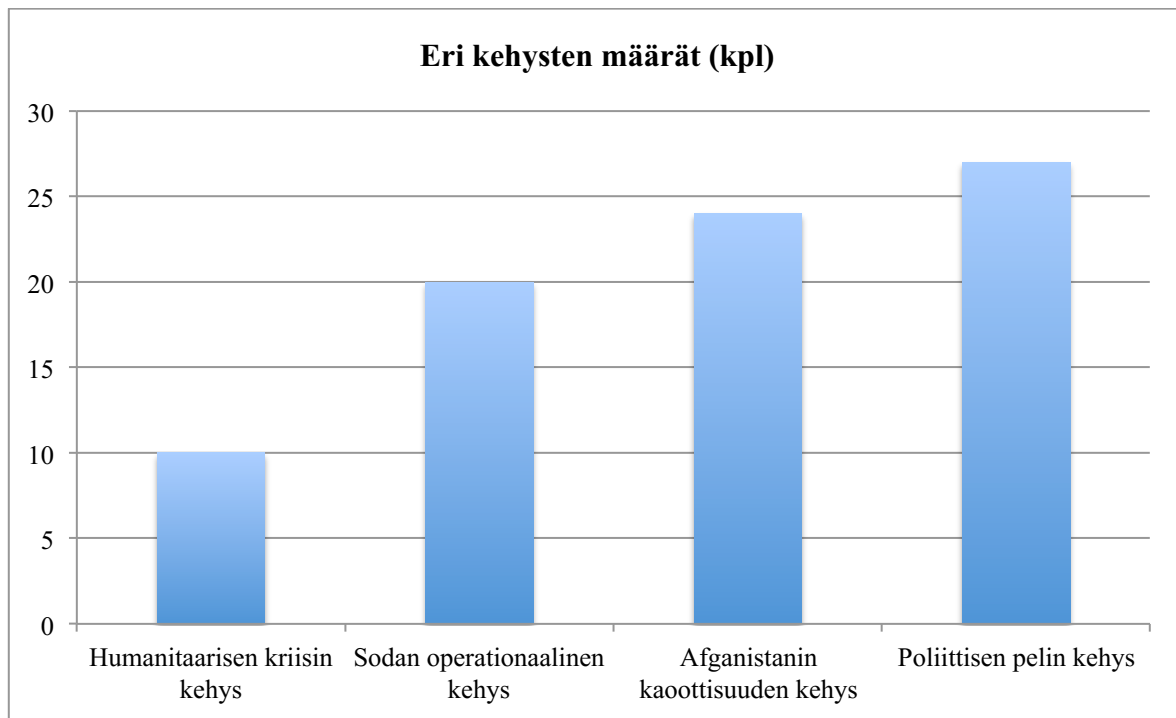
Näiden kriteereiden pohjalta aineistostani nousi esiin neljä eri kehystä:

- 1) humanitaarisen kriisin kehys
- 2) sodan operationaalinen kehys
- 3) Afganistanin kaoottisuuden kehys
- 4) poliittisen pelin kehys

Huomiota kiinnittää, että kehykset ovat samat kuin alaluvussa 6.5 metaforien ja yksityiskohtien sisältöluokassa havaitsemani neljä teemaa (ks. Kuvio 10). Kehysten ja teemojen vastaavuus osoittaa, kuinka keskeinen osuus metaforilla ja yksityiskohtien kuvailulla on kehysten

rakentumisessa. Juuri yksityiskohtien kautta uutistekstit nostavat esiin joitakin piirteitä tapahtumasta ja häivyttävät näkyvistä toisia.

Humanitaarisen kriisin kehys oli hallitseva 10 jutussa, sodan operationaalisuuden kehys 20 jutussa, Afganistanin kaoottisuuden kehys 24 jutussa ja poliittisen pelin kehys 27 jutussa. 30 jutusta en tunnistanut kehystä ollenkaan.

Kuvio 9. Eri kehysten määrät koko aineistossa.

Ensimmäistä eli humanitaarisen kriisin kehystä oli aineistoni jutuissa selvästi muista vähemmän. Kehyksessä pääsivät eniten ääneen avustusjärjestöjen edustajat, mutta myös afganistanilaiset ihmiset ja kotimaiset sekä ulkomaiset virkamiehet ja poliitikot olivat jutuissa edustettuina. Ääneen päässeiden ja toimijaluokan osalta kehys oli siis melko hajanainen. Kuvailun kannalta kehyksessä keskityttiin pakolaismääriin ja sodan aiheuttamaan inhimilliseen kärsimykseen; rinnastuksissa puolestaan nostettiin esiin tavallisten ihmisten koettelemukset Sarajevon sodassa tai Jugoslavian ilmapommitusten aikana tehdyt virheet. Jutuissa kuvatut sodan seuraukset olivat yksinomaan huonoja. Tämä kehys oli ainoa, jossa sodan oikeutus kyseenalaistettiin valtaosassa Helsingin Sanomien juttuja.

Taulukko 2 havainnollistaa näitä edellä mainittuja elementtejä, jotka luokittelurunkoni soveltamisen perusteella rakensivat humanitaarisen kriisin kehystä Helsingin Sanomien kirjoittelussa.

Humanitaarisen kriisin kehys		
Ääneen päässeet	Viittaukset	Kuvailut
<p>Avustusjärjestöt (UNHCR:n tiedottaja Yusuf Hassan, IOM:n Dushanben-toimiston päällikkö Igor Bosc)</p> <p>Länsimainen poliittinen johto (George W. Bush, EU-komission tiedottaja Michael Curtis)</p> <p>Afganistanilaiset (mies, jonka savitiilinen koti tuhoutui, vihannestorin kantaja, vanha vammaisen mies)</p> <p>Suomalaiset virkamiehet (TEM:n maahanmuuttotiimin johtaja Mervi Virtanen)</p> <p>Taleban (tiedottaja Abdul Hai Mutmaen)</p>	<p>Sarajevon sota (samaa mielenlaatua nähtiin myös Bosnian Sarajevossa, jonne ihmiset jäivät hammasta purren ja sukulaisiaan haudaten, vaikka sodalle ei näkynyt vuosiin minkäänlaista loppua)</p> <p>Jugoslavian ilmapommitukset (toukokuussa 1999 Naton hävittäjät murskasivat Kiinan suurlähetystön Belgradissa Jugoslavian ilmapommituksissa)</p>	<p>Pakolaismäärät (Afganistanin naapurivaltiot pienimmästä suurimpaan pelkäävät hallitsemattomia pakolaistulvia Yhdysvaltain Afganistan-hyökkäyksen jälkeen)</p> <p>Sodan kauhut (uusi uneton yö oli edessä vuosikausien sotimisen tuhoamassa kaupungissa; hän suri erityisesti yhtä 27-vuotiasta vartijaa, jonka ruumis oli pahoin silpoutunut iskussa)</p> <p>Avustusoperaatiot (ruokapakettien sijasta EU vie Afganistaniin ennen kaikkea lääkkeitä ja terveydenhoitovälineitä sekä muuta humanitaarista apua kuten telttoja ja huopia)</p>
Sodan syy	Sodan seuraukset	Sodan oikeutus
<p>Yhdysvaltain ja Talebanin välinen yhteenotto</p> <p>Talebanin vastustaminen</p> <p>Iskut Talebania vastaan sotilas- ja terroristikohteisiin</p> <p>Talebanin sotakoneiston lamauttaminen</p>	<p>Pelko, tuhoutuneet kodit, lapsille jäävät traumat, amerikkalaisviha</p> <p>Pakolaistulvat ja nälänhätä, ulkopoliittinen kireys</p> <p>Siviilien kuolemat, pakolaisuus, mielenosoitukset Yhdysvaltoja vastaan</p> <p>Jihadin voimistuminen</p>	<p>Sota aiheuttaa inhimillisen kriisin</p> <p>Sota luo hätää</p> <p>Sota aiheuttaa vihaa yhdysvaltalaisia kohtaan ja tekee tuhoa</p>

Taulukko 2. Humanitaarisen kriisin kehysten rakennusosat.

Toinen useasti esiintyvä kehys eli sodan operationaalisuuden kehys nosti huomion keskipisteeseen itse sotatoimet (Taulukko 3). Ääneen pääsivät pääosin länsimaiset sotilaalliset ja poliittiset lähteet. Jutuissa kuvailtiin sodan etenemistä ja sotakalustoa, ja tilannetta verrattiin aikaisempiin sotiin. Vaikka sodan seuraukset näyttäytyivät varsin usein epäselvinä, sotatoimia ei kuitenkaan kyseenalaistettu.

Sodan operationaalisuuden kehys		
Ääneen päässeet	Viittaukset	Kuvailut
<p>Nato (päättiedottaja Yves Brodeur, pääsihteeri George Robertson)</p> <p>Yhdysvaltain sotilaalliset ja poliittiset lähteet (Pentagon, puolustusministeri Donald Rumsfeld, George W. Bush, kenraali Karl Eikenberry, prikaatikenraali Eric Tremblay)</p> <p>Muut länsimaiset poliittiset lähteet (Saksan puolustusministeri Rudolf Scharping, Ison-Britannian pääministeri Tony Blair)</p> <p>Suomalaiset sotilaslähteet (majuri Carl-Magnus Wasenius, komentajakapteeni Pekka Varjonen, suomalaisjoukkojen komentaja Mikael Feldt)</p>	<p>Aikaisemmat sotaoperaatiot (Rumsfeld totesi tulevan taistelun muistuttavan kylmää sotaa eli länsimaiden vuosikymmeniä kestänyttä taistelua kommunismia vastaan kuin varsinaista sodankäyntiä; esimerkiksi Irakin-vastaisen sodan ja Jugoslavian ilmapommitusten alla tehtiin paljon miehittämättömiä vakoilulentoja)</p>	<p>Sotateknologia (Nato-maat omistavat yhdessä parikymmentä Boeing 707 Awacs –tutkatiedustelukonetta, joita säilytetään Gelsenkirchenin tukikohdassa Saksassa; noin 2500 kilometrin kantaman omaavat risteilyohjukset eivät suhteellisen alhaisesta lentonopeudestaan (noin 800 km/h) huolimatta ole lainkaan helppoja maaleja, mutta täysin mahdotonta niiden alas ampuminen ei tutkaohjatuilla konetykeillä ole)</p> <p>Sodan kulku (Yhdysvallat on tähän mennessä keskittänyt Afganistanista iskuetäisyydellä olevalle maantieteelliselle alueelle neljä lentotukialusta. Carl Vinson, Independence ja Enterprise ovat Persianlahden ja Arabianmeren välisellä vesialueella, ja neljäs eli Theodore Roosevelt on itäisellä Välimerellä)</p>
Sodan syy	Sodan seuraukset	Sodan oikeutus
<p>Vastaisku/bin Ladenin vastaiset toimet</p> <p>Terrorisminvastainen taistelu/kosto</p> <p>Talebanin vastustaminen</p> <p>Uuden hallinnon perustaminen</p> <p>Avun toimittaminen Afganistaniin</p> <p>Rauhan tuominen Afganistaniin</p>	<p>Sodasta kärsivät myös ystävällismieliset muslimit</p> <p>Taleban kaatunee ja Afganistaniin saadaan uusi hallitus</p> <p>Taleban tuhoutuu</p> <p>Sota saattaa johtaa vastaiskuihin</p> <p>Miljoonat joutuvat pakenemaan, mutta liittoutuneet tuntevat heistä vastuunsa</p> <p>Turvallisuustilanne on heikentynyt</p>	<p>Nato hyväksyi Yhdysvaltain avunpyynnöt</p> <p>Sota on oikeutettu, mutta vain, jos ei pommiteta siviilikohteita</p> <p>Vastaisku on hyvin suunniteltu ja toteutettu</p> <p>Pohjoinen liitto ei pystyisi yksinään uhmaamaan Talebania</p> <p>Suomalaisten operaatio on arvokas</p>

Taulukko 3. Sodan operationaalisuuden kehyksen rakennusosat.

Kolmas kehys keskitti huomion Afganistanin tilanteen kaoottisuuteen (Taulukko 4). Hyvin suuri osa ääneen päässeistä henkilöistä oli joko tavallisia afgaaneja tai Afganistanin länsimyynteisen opposition/hallituksen edustajia. Tämän kehyksen jäsentämissä jutuissa viitattiin tiheään Afganistanin sotaan historiaan, Talebanin ajan kauheuksiin tai aikaisempiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Kuvailuissa nostettiin toistuvasti esiin hallinnon riitaisuudet ja kansalaisten köyhyys. Sodan seuraukset esitettiin hyvinä tai epäselvinä, mutta kehyksen perusteella sota näyttäytyi kaoottiseen menneisyyteen verrattuna vahvasti oikeutettuna.

Afganistanin kaoottisuuden kehys		
Ääneen päässeet	Viittaukset	Kuvailut
<p>Afganistanilaiset (orpokodin klinikan lääkäri Mabob Fawad, majatalon vartija Ammo, Khair Mohammed ja hänen vaimonsa Kobra, burkhaan pukeutunut Masira)</p> <p>Afganistanin opposition/hallituksen/hallinnon edustajat (järjestelykomitean jäsen Abdul Salam Rahimi, väliaikaishallinnon johtaja Hamid Karzai, ex-presidentti Burhanuddin Rabbani, loya jirgan jäsen Safar Muhammed)</p>	<p>Afganistanin sotaista ja kaoottinen historia (Afganistanin humanitaarinen saldo on vuosikymmenten levottomuuksien ja sisällissodan jälkeen järkyttävästi miinuksella; Islamabadissa asuvien länsidiplomaattien mielestä uhrien määrä on kuitenkin hämmästyttävän pieni, kun kysymys on yhtä mittaa 23 vuotta sotineesta maasta, jossa on totuttu ratkomaan keskinäisiä erimielisyyksiä aseiden avulla)</p> <p>Talebanien aika (kyläläiset pakenivat kodeistaan jo mujahediinien taistellessa toisiaan vastaan 1990-luvun alkupuolella, mutta ääriuskonnollisen Taleban-hallinnon aikana koko kylä tyhjentyi; stadionilla, jossa Taleban-liikkeen valtakautena järjestettiin julkisia teloituksia; 1990-luvun taisteluiden aikaan kaduilla lojui ruumiita)</p>	<p>Afganistanin hallinnon kaoottisuus (loya jirga vajosi katkeraksi syyttelyksi; kokouksesta kasvoi farssi; tiistain aikana kansalliskokouksen osanottajamäärä paisui 2000 henkeen. Paikalle oli ilmaantunut runsaasti väkeä, jolla ei etukäteen pitänyt olla mitään asiaa loya jirgaan.)</p> <p>Afganistanin huonot elinolosuhteet (Maa on raunioina, samoin inhimillisen elämän mahdollisuudet; Hodzhasafa-vuoren asukkailla ei myöskään ole sähköjä tai viemäreitä. Jokaisessa talossa on pientä tornia muistuttava mutatiilistä rakennettu pyöreä huussi, jossa on pitkulainen reikä lattiassa; Paloasemalla ei ole yhtään ehjää ikkunaa, katto on hajonnut rakettikeskityksessä ja pihalla lojuvat paloautot ovat pelkkiä raatoja)</p>
Sodan syy	Sodan seuraukset	Sodan oikeutus
<p>Talebanin syökseminen vallasta</p> <p>Vastaisku</p> <p>Terrorismi on saanut maailman silmät aukeamaan Afganistanin hädälle</p> <p>Afganistanin turvattomuus</p> <p>Terrorisminvastainen taistelu</p> <p>Afganistanin palauttaminen rauhan tilaan</p> <p>Yhteiskunnan rakentaminen</p> <p>Rauhan turvaaminen Talebanin hirmuhallinnon jälkeen</p> <p>al-Qaidan jatkuva uhka</p>	<p>Uuden hallituksen valtaannousu</p> <p>Ulkomaiset joukot ovat pystyneet tukemaan ja rauhoittamaan Afganistania</p> <p>Isaf on saanut tilanteen haltuunsa</p> <p>Hyviä asioita on saatu aikaan, mutta työtä on vielä paljon jäljellä</p> <p>Afganistan on siirtymässä kohti vauraampia aikoja</p> <p>Kabul on rauhoitettu, mutta uhat ovat silti arkipäivää</p> <p>Kehitystä on tapahtunut, mutta väkivaltaisuuksien on kiihtyneet</p> <p>Demokraattisesta vaalitivasta on päästy jyvälle, mutta rauha on hauras</p>	<p>Sota aiheuttaa vaikeuksia, mutta toisaalta Taleban piti Afganistanissa hirmuhallintoa</p> <p>Länttä tarvitaan Afganistanissa, koska turvallisuustilanne on hauras</p> <p>Afganistan tarvitsee tukea köyhyyden poistamiseksi</p> <p>Isafin tukea tarvitaan rauhan rakentamiseksi</p> <p>Afganistan ei pysty huolehtimaan omistaan, joten suomalaisten tulee auttaa</p> <p>Afganistanin nykytilanne on puutteellinen, mutta huomattavasti parempi kuin ennen</p> <p>Kansa on kiitollinen rauhan tuomisesta maahan</p>

Taulukko 4. Afganistanin kaoottisuuden kehysten rakennusosat

Viimeinen eli poliittisen pelin kehys kytki sotatapahtumat poliittiseen ja kansainvälispoliittiseen kontekstiin (Taulukko 5). Kehykselle sopivasti äänessä olivat suomalaiset ja ulkomaalaiset

poliittiset toimijat sekä pari kansainvälisen politiikan tutkijaa. Sodan poliittisuutta korostettiin vanhoja kansainvälisen politiikan tapahtumia kertaamalla ja kuvailemalla poliittista päätöksentekoa sekä sen ympärillä vellovia erimielisyyksiä tarkasti. Vaikka sodan seuraukset näyttäytyivät tässä kehityksessä usein huonoina, sotaa itsessään ei kyseenalaistettu.

Poliittisen pelin kehys		
Ääneen päässeet	Viittaukset	Kuvailut
<p>Ulkomaiset poliitikot (Venäjän presidentti Vladimir Putin, Pakistanin sotilasjohtaja Pervez Musharraf, Saksan liittokansleri Gerhard Schröder, EU:n ulkopoliittinen edustaja Javier Solana, Yhdysvaltain puolustusministeri Donald Rumsfeld)</p> <p>Suomalaiset poliitikot (ulkoministeri Erkki Tuomioja, sisäministeri Ville Itälä, pääministeri Paavo Lipponen, Eurooppa-ministeri Kimmo Sasi)</p> <p>Tutkijat (Brookings-tutkimuslaitoksen asiantuntija Michael Oanlon)</p>	<p>Kv politiikan tapahtumat (Venäjän kokemus Afganistanissa ja muualla Keski-Aasiassa voi olla kullannarvoista; CIA jätti uuteen sotaan valmistautuvan Afganistanin Pakistanin riesaksi; Afganistanista tehtiin Venäjän kanssa puskurivaltio, jonka rajat pirstoivat kansallisuuksia; Wellingtonin herttua varoitteli Britanniaa menemästä Afganistania valloittamaan 1830-luvun lopulla)</p>	<p>Poliittinen päätöksenteko ja sen väännöt (Häkämiehen lausunto sai Eero Heinäluoman (sd) syöksymään salissa Jutta Urpilaisen (sd) ja Kimmo Kiljusen (sd) kylkeen. Häkämiehen heitto tuli jonkinlaisena tyrmäysiskuna kesken muuksi tarkoitetun keskustelun; myöhään perjantaina Natolla oli meneillään pelkästään jäsenmaiden johtajille tarkoitettu kokous, jossa suurin mielenkiinto kohdistui epäilemättä Yhdysvaltain presidenttiin Barack Obamaan. Obaman on määrä ottaa Yhdysvaltain strategia suurennuslasin alle joulukuussa)</p>
Sodan syy	Sodan seuraukset	Sodan oikeutus
<p>Terrorisminvastainen taistelu</p> <p>al-Qaidan syyllisyydestä saadut todisteet</p> <p>Talebanin juuriminen vallasta</p> <p>Itsepuolustus tai vastaisku</p> <p>Vallanvaihto Afganistanissa</p> <p>Humanitaarisen avun toimittaminen</p> <p>Osama bin Ladenin etsiminen</p> <p>Talebanin vastainen sota</p> <p>Kapinallisia vastaan taistelevien</p> <p>Turvallisuuden edistäminen</p> <p>Afganistanin suojeleminen</p>	<p>Terrorismin estäminen</p> <p>Afganistanin mullistuminen</p> <p>Uuden iskun riskin kasvaminen</p> <p>Afganistanin hallinnon vaihtaminen ja maan vakauttaminen, toisaalta myös pakolaiskriisi</p> <p>Naapurimaiden epävakauden kasvu</p> <p>Länsimaisten sotilaiden turvallisuustilanne on heikentynyt</p> <p>Afganistanissa on ajautettu entistä lähemmäs sotaa, lisäjoukkoja tarvitaan</p> <p>Väkivalta on kiihtynyt, Yhdysvallat tarvitsee uuden strategian</p> <p>Sodan kannatus on vähentynyt ja siviilejä on kuollut</p>	<p>Terrorismia vastaan taistelu ehkäisee tulevia iskuja</p> <p>Todisteet al-Qaidan syyllisyydestä iskuihin ovat perusteellisia</p> <p>Länsimaat seisovat yhteisessä rintamassa</p> <p>Iskut Afganistaniin ovat YK-päätöksen mukaisia ja tulkittavissa itsepuolustukseksi</p> <p>Yhdysvallat on seurannut kansainvälisiä sodan oikeussääntöjä</p> <p>Taleban haastoi liittouman</p> <p>Sodalla on Afganistanin hallinnon tuki</p> <p>Afganistan tarvitsee apua, mutta siellä olemisen ei välttämättä ole järkevää liittouman joukkojen kannalta</p>

Taulukko 5. Poliittisen pelin kehysten rakennusosat.

Selvästi erottuvien kehysten lisäksi aineistossa toistui muutamaan kertaan kaksi eri näkökulmaa. Ensimmäinen niistä keskittyi kuvaamaan Afganistanin kehitystä etenkin ensimmäisten parlamentti- ja presidentinvaalien aikaan. Toisessa näkökulmassa nostettiin esiin suomalaisten rauhanturvaajien oloja Afganistanissa sekä alueen kiristynyttä turvallisuustilannetta. En luokitellut näitä kehyksiksi, sillä näkökulmat toistuivat aineistossa kumpikin vain kolme kertaa hyvin lyhyen ajan sisällä. Lisäksi juttujen elementit olivat hieman epäselviä: kuvailuja tai rinnastuksia ei ollut juuri ollenkaan tai ne keskittyivät keskenään eri asioihin. Haluan kuitenkin nostaa kyseiset näkökulmat esiin havainnollistaakseni, että tutkijan tekemä kehysten tunnistaminen on valintaa ja rajanvetoa siinä missä uutisten kirjoittaminenkin.

Taulukko 6 tiivistää kunkin kehysten keskeiset piirteet.

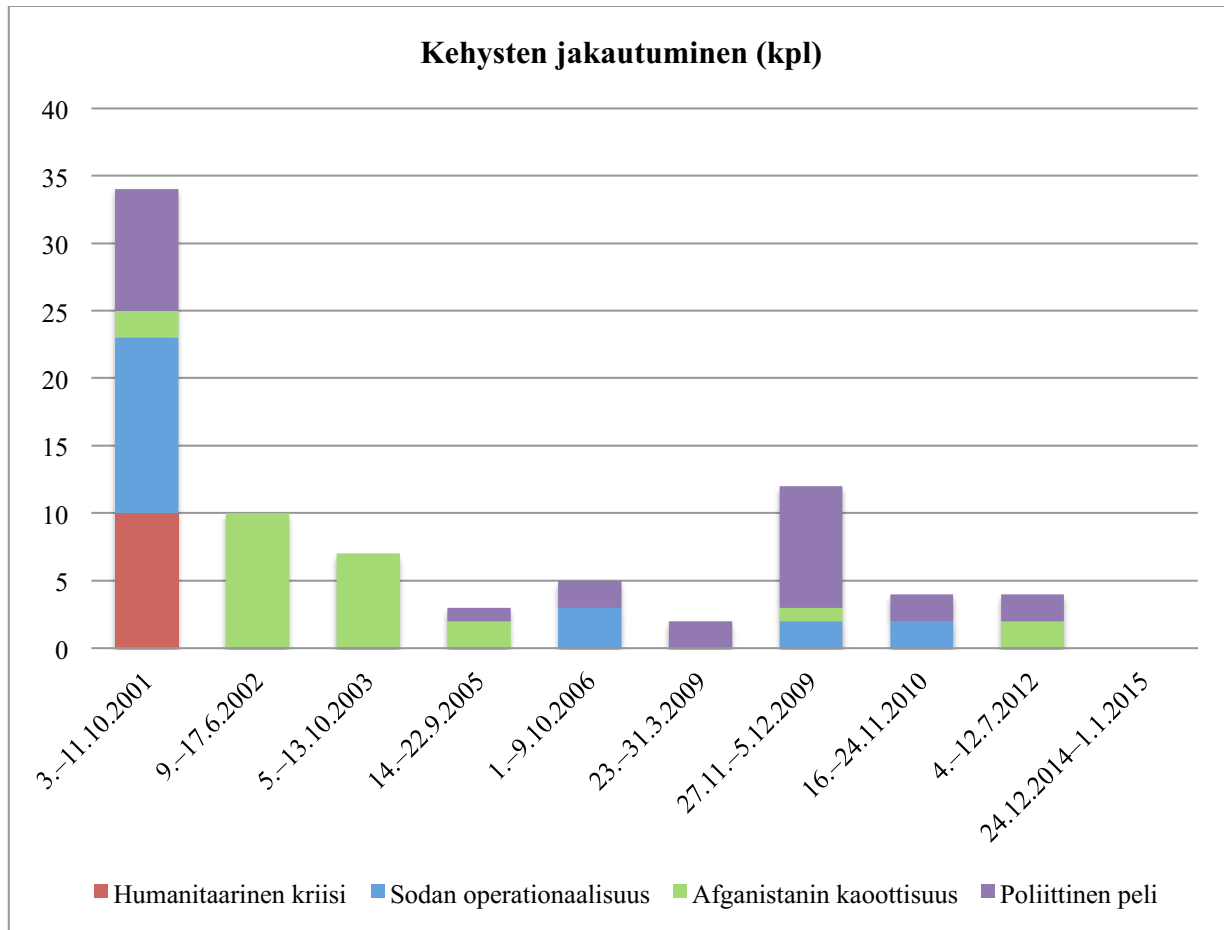
Kehysten rakennusosat						
	Ääneen päässeet	Rinnastukset ja viittaukset	Kuvailut	Syy	Seuraus	Oikeutus
Humanitaarinen kriisi	Avustusjärjestöt, sekalaiset	Muiden sotien koettelemukset	Pakolaismäärät, kärsimys	Terrorismi	Huonot	Ei
Sodan operationaalisuus	Länsimaiset sotilaalliset ja poliittiset lähteet	Muiden sotien kulku	Sodan kulku, sotavälineet	Terrorismi & rauhan rakennus	Epäselvät	Kyllä
Afganistanin kaoottisuus	Afganistanilaiset (hallinto ja kansalaiset)	Afganistanin sotaista historia	Hallinnon riittäisyys, köyhyys	Terrorismi & rauhan rakennus	Hyvät tai epäselvät	Kyllä
Poliittinen peli	Poliittiset toimijat & tutkijat	Kv politiikan tapahtumat	Poliittinen päätöksenteko & kiistat	Terrorismi & rauhan rakennus	Epäselvät tai huonot	Kyllä

Taulukko 6. Koonti kehysten rakennusosista.

Afganistanin sodan kehysten muutoksista Helsingin Sanomien kirjoittelussa voi aineistoni perusteella tehdä muutaman havainnon. Ensinnäkin humanitaarisen kriisin kehys oli läsnä aineistossa pelkästään ensimmäisessä otantajaksossa. Vaikka otantajaksojen juttujen määrä laskikin merkittävästi ensimmäisen aikaikkunan jälkeen, pidän epätodennäköisenä, että humanitaarisen kriisin kehys olisi ollut kovin hallitseva otantajaksojen ulkopuolella. Jos näin olisi, humanitaarisen kriisin kehys olisi todennäköisesti ilmennyt edes jonkin otantajaksoni aikana. Afganistanin kansan kärsimykset olivat jutuissa esillä siis vahvimmin ensimmäisten Yhdysvaltain iskujen aikaan.

Toinen ajallisessa tarkastelussa vahvasti esiin nouseva piirre on, että Afganistanin kaoottisuuden kehys korostuu toisen, kolmannen ja neljännen otantajakson aikana. Muille kehyksille ei jutuissa jäänyt juurikaan sijaa. Tarkastelujaksoni loppupään aikaikkunoissa poliittisen pelin kehys alkoi

korostua sodan operationaalisuuden ja Afganistanin kaoottisuuden kehysten ohella ja hieman niitä vahvempana. Kehykset siis elivät sodan vaiheiden mukana. Kuvio 10 havainnollistaa näitä kehysten muutoksia.

Kuvio 10. Kehysten jakautuminen eri ajanjaksoille.

Kuten aiemmin totesin, humanitaarisen kriisin kehys oli ainoa, jossa Afganistanin sodan oikeutus kyseenalaistettiin. Kyseenalaistamisen syy oli yksiselitteisesti sodan aiheuttama inhimillinen kärsimys. Tästä huolimatta sota nähtiin varsinkin ensimmäisiä iskuja edeltävissä jutuissa väistämättömänä. Sota alkaisi, oli tämä oikeutettua tai ei.

Sodan operationaalisuuden, Afganistanin kaoottisuuden ja poliittisen pelin kehyksissä sota kuvattiin oikeutettuna. Perustelut olivat moninaiset, mutta ne johtivat kaikki samaan argumenttiin: Terrorismia vastaan on taisteltava yhtenäisessä rintamassa ja afganistanilaisia on autettava, koska he eivät pysty itse pitämään itsestään huolta.

Löytämäni kehykset eivät yllätä. Kuten luvussa 2 totesin, stereotyyppiset kuvaukset inhimillisestä kärsimyksestä ja ”toisen” yhteiskunnan kaoottisuudesta ovat tyypillisiä tapoja käsitellä meille muuten etäisten maiden ja kulttuurien tapahtumia (Hadenius 1992; Kivikuru & Pietiläinen 1998, 201). Tällä tavalla toimiessaan uutiset samalla rakentavat identiteettejä ja ylläpitävät oman yhteiskunnan jatkuvuutta (Parsons 1991). Tutkimuskirjallisuudesta löytyy myös runsaasti esimerkkejä sodan kehystämisestä joko sen teknologista tai poliittista puolta korostavasta näkökulmasta. Poliitiikan kuvaaminen kiistana on ollut tavanomainen esitystapa journalismissa jo pitkään (Väliaverron 1996), kun taas teknologisuuden kehyksestä on tullut entistä hallitsevampi sodan elektronisoitumisen myötä (Nieminen 1991).

Kehyksissä ääneen päässeistä puhujista ja toimijoista suurin osa edusti oletusteni mukaisesti Yhdysvaltain sotilaallista tai poliittista eliittiä. Yhdysvaltalaislähteet eivät kuitenkaan hallinneet uutisointia ylivoimaisesti, vaan sitaattien kautta ääneen pääsi kohtuullisen monipuolinen joukko eri tahoja edustavia ihmisiä. Myös afganistanilaisia siteerattiin jutuissa tiheään, mutta lainaukset keskittyivät Afganistanin kaoottisuudesta kertoviin uutisiin. Afganistanilaisten esiintyminen pääsääntöisesti tässä kehyksessä loi kielteisen mielikuvan heidän kyvyistään rakentaa toimivaa yhteiskuntaa.

Kehysten esiintyminen vaihteli sodan keston ja uutisoinnin eri vaiheissa. Ensimmäisellä otantajaksolla kaikki Helsingin Sanomien kirjoittelussa tunnistamani kehykset olivat läsnä, joskin Afganistanin kaoottisuuden kehys jäi muita kehyksiä pienempään rooliin. Ensimmäisen otantajakson jälkeen humanitaarisen kriisin kehys ei enää noussut aineistossa esiin. Toisella, kolmannella ja neljännellä otantajaksolla Afganistanin kaoottisuuden kehys oli hallitseva, kun taas aineiston loppupäässä poliittisen pelin kehys korostui aiempaa enemmän. Kehysten vaihtelu tarjoaa omanlaisensa tulkinnan sodan kulusta.

Ennakko-oletusteni vastaisesti kehykset eivät muuttuneet entistä kriittisemmiksi uutisoinnin edetessä. Sotaa vahvimmin kyseenalaistavat jutut keskittyivät kirjoittelun alkupäähän ja nimenomaisesti ensimmäiselle otantajaksolle. Havainto eroaa Glazierin ja Boydstonin (2012) esittämästä kriisin kehystämisen kierron teoriasta selvästi. Syitä tähän voin vain arvailla. Yksi vaikuttava tekijä saattaa olla se, että Suomi ei ollut mukana Afganistanin sotatoimissa vielä niiden alkuvaiheessa. Syyskuun 11. päivän terrori-iskut eivät yleisestä järkyttävyydestään huolimatta myöskään kohdistuneet suoraan suomalaisiin. Tapahtumien maantieteellinen ja henkinen etäisyys

Suomeen saattoi mahdollistaa sen, että suomalainen uutisointi keskittyi yhdysvaltalaisista enemmän sodan aiheuttamiin huonoihin seurauksiin.

Huonot seuraukset olivatkin säännöllisesti esillä Helsingin Sanomien kirjoittelussa eri otantajaksojen aikana. Tästä huolimatta selvästi suurin osa jutuista oikeutti sotaa kyseenalaistamatta iskujen tai sotilaallisen läsnäolon tarpeellisuutta. Oikeuttamisen mallit olivat kehyksissä erilaiset. Afganistanin kaoottisuuden kehyksessä sodan oikeutusta edusti Afganistanin avuntarve. Tulokseni on näiltä osin yhdenmukainen Afganistanin sotaa Yhdysvalloissa tutkineen Dana Cloudin (2004) kanssa. Cloud nostaa tutkimuksessaan esiin politiikan tutkija Samuel Huntingtonin ”kulttuurien kamppailu” -mallin ja osoittaa, miten alistettujen afganistanilaisnaisten esittäminen uutiskuvissa perusteli ”humanitaarista väliintuloa” ja sitä kautta oikeutti Afganistanin sotaa. Myös omassa tutkimuksessani Yhdysvaltain yleväksi tehtäväksi näyttäytyi Afganistanin ja sen kansan pelastaminen itseltään.

Sodan operationaalisuuden ja poliittisen pelin kehykset puolestaan oikeuttivat Afganistanin sotaa ohjaamalla ajatukset sotatantereilta muihin tapahtumiin. Kumpikin kehys siirsi lukijan katseen pois sodan konkreettisesta todellisuudesta, ruumiista ja rakennusten raunioista kiinnittäen sen sijaan huomion kokoushuoneisiin tai tietokoneen ruudulla näkyvään tähtäimeen. Poliittisen pelin kehyksessä sodan oikeuttamisessa tukeuduttiin kansainvälisen yhteisön yhteiseen rintamaan ja hyväksyntään. Operationaalisuutta korostavissa jutuissa oikeutusta ei rakennettu aivan näin suorasukaisesti, mutta kuvailut iskujen tarkasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä lännen sotilaallisesta ylivoimasta selvästi legitimoivat sotilaallista toimintaa ratkaisuna terrorismin aiheuttamaan uhkaan.

Edes ennen hyökkäyksen alkamista julkaistuissa, sotaan kriittisesti suhtautuvissa jutuissa ei kyseenalaistettu tulevan sodan väistämättömyyttä. Hyökkäystä käsiteltiin itsestäänselvyytenä, oli se oikeutettu tai ei. Uutissosiologi Gaye Tuchmanin (1978, 213–214) mukaan ilmiössä on kyse *status quon* vahvistamisesta korostamalla tapahtumien kontrolloimattomuutta. Uutiset kannustavat ihmisiä riemuitsemaan saavutettujen voittojen myötä tai suremaan menetettyjä ihmishenkiä, mutta ne eivät rohkaise heitä poliittiseen järjestäytymiseen. Ihmisten rooliksi jää seurata tapahtumia yleisönä, jolle legitimoidut johtajat median kautta kertovat ongelmasta ja sen ratkaisemiseksi tehtävistä toimista.

Afganistanin sodan loppumista ja ISAF-operaation päättymistä 14 vuoden jälkeen ei noteerattu Helsingin Sanomissa juuri mitenkään. Pääuutispaikkoja hallitsivat jo toiset aiheet, ja tuhansia ihmishenkiä vaatineen operaation päätös kuitattiin muutaman rivin mittaisella pikku-uutisella sanomalehden sivupalkissa. Erica Kingin (2014) mukaan tämä ilmentää yleisemminkin 2000-luvun sotauutisoinnin luonnetta. Kun vielä viime vuosisadalla sodasta kotiin palaavia joukkoja esiteltiin ja juhlistettiin mediassa, nykysotien päättymisen uutisointi muistuttaa hitaasti himmenevää televisioruutua. Viestimet vain siirtävät katseensa toisaalle konflikteista, joiden lopputulokset ovat yhä epäselvempiä, sotkuisempia ja turhauttavampia. (Emt., 187.)

8. LOPUKSI

Olen tutkimuksessani pyrkinyt selvittämään, miten Afganistanin sotaa esitettiin Helsingin Sanomien lukijoille sodan eri vaiheissa. Kehysanalyysin avulla löysin uutisista paljon piirteitä, jotka vahvistivat aikaisempien tutkimusten havaintoja median tavasta käsitellä sotauutisia aina sotauutisina – tiettyjen tuttujen kaavojen mukaisesti. Pystyin nähdäkseni avaamaan myös niitä syitä, joiden perusteella sota voi mediassa vaikuttaa joko oikeutetulta tai tarpeetonta kärsimystä aiheuttavalta.

Kehysanalyysin metodologiset ongelmat huomioiden pyrin rakentamaan oman analyysini mahdollisimman läpinäkyväksi sekä yhdistelemään kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia tutkimustapoja tulosten luotettavuuden vahvistamiseksi. Joitakin kehysanalyysia käyttäviä tutkimuksia on kritisoitu siitä, että analyysi on rakentunut liikaa kokonaisvaltaisen (ja väistämättömästi) subjektiivisen tulkinnan varaan. Omalta osaltani voin todeta, että analyysin toteuttaminen tarkasti määriteltyjen sisältöelementtien varassa ei sekään ole täysin ongelmaton lähestymistapa. Yksityiskohtia tarkastellessa juttujen suuret linjat hämärtyvät helposti. Tulokseni olisivat saattaneet olla hieman erilaiset, mikäli olisin esimerkiksi arvioinut eri yksityiskohtien painoarvoa yksittäisissä jutuissa ja toteuttanut analyysini nämä painotuksen huomioiden.

Lisäksi analyysini rajoittui kehystämisen tutkimusperinteelle tyypillisesti vain kehysten tunnistamiseen mediateksteissä. Kuten Jörg Matthes (2009) huomauttaa, suurimman arvon kehysanalyysista metodina saa silloin, kun mediatekstien analysointia täydennetään esimerkiksi toimittajien haastatteluilla tai kehysten vaikutusten tutkimisella. Näiltä alueilta löytyy varmasti paljon työtä tulevilla tutkimuksissa perattavaksi.

Kehyksen käsitteeseen nojautuvalle ja sitä empiirisesti hyödyntävälle tutkimukselle asettuu tänä päivänä yhä suurempia haasteita mediaympäristön muuttumisen takia. Sosiaalisen median alustat ja mobiilit älylaitteet ovat murtaneet perinteisten viestinten valta-asemaa ja mahdollistaneet kilpailevien kehysten rakentamisen ja levittämisen muun muassa Facebookin, Twitterin tai YouTubein avulla.⁸ Esimerkiksi Egyptin kansannousu keväällä 2011 kehystettiin sosiaalisessa mediassa tapahtumien alusta lähtien vallankumoukseksi, kun taas perinteisessä arabiankielisessä

⁸ <https://www.journalism.co.uk/news/how-social-media-is-changing-dynamics-in-conflict-reporting/s2/a563036/>

mediassa tapahtumat nimitettiin protesteiksi tai jyrkimmillään joukkoliikkeeksi (Hamdy & Gomaa 2012, 207). Mikäli Afganistanin sota syttyisi nyt, sosiaalisen median luoma julkisuustila saattaisi luoda painetta aikaisempaa moniäänisempään journalismiin.

Kehitystä tähän suuntaan on toki jo tapahtunut, eikä sotajournalismin objektiivisuuden kyseenalaistaminen suinkaan ole uusi avaus journalismin tutkimusperinteessä. Myös ulkomaantoimituksissa on jo pitkään tiedostettu riippumattoman uutistytön vaikeus sodan paineen ja tiedonhankinnan hankaluuksien keskellä. Turo Uskali (2007, 84) mukaan viimeistään Irakin sota nosti journalistisen itsekritiikin sekä kansainväliseen että suomalaiseen mediaan.

Lehtiin on toimittajien mukaan ilmestynyt enemmän erilaisia näkökulmia, mikä on tietenkin vain hyvä asia (Uskali 2007, 84). Työ ei ole kuitenkaan lopussa. Tietojen paikkansapitävyyden lisäksi huomiota on kiinnitettävä myös sanavalintoihin sekä lähteiden ja näkökulmien valintaan, sillä niillä vaikutetaan jutusta muodostuvaan kokonaiskuvaan ja tätä kautta ihmisten käsityksiin ja yhteiskunnan toimintaan. Vain totuttuja esitystapoja ja -malleja pohtimalla, kyseenalaistamalla ja niitä tarvittaessa myös rikkomalla toimittajat voivat muuttaa uutisointia nyt kahlitsevia konventioita ja rakenteita. Tämä puolestaan on välttämätöntä, jotta toimitukset voivat tuottaa aidosti moniarvoista ja tapahtumien monisyisyyttä kuvaavaa sotajournalismia.

LÄHTEET

Kirjat ja artikkelit

Alasuutari, Pertti (2007) *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

Allan, Stuart & Zelizer, Barbie (2004) *Reporting War: Journalism in Wartime*. New York – London: Routledge.

Allen, Tim (1999) Perceiving Contemporary Wars. Teoksessa Allen, Tim & Seaton, Jean (eds.) *The Media of Conflict: War Reporting and Representations of Ethnic Violence*. London – New York: Zed Books, 11–42.

Barfield, Thomas J. (2010) *Afganistan: A Cultural and Political History*. New Jersey: Princeton University Press.

Bateson, Gregory (1972) A Theory of Play and Fantasy. Teoksessa Bateson, Gregory (ed.) *Steps to an Ecology of Mind: A Revolutionary Approach to Man's Understanding of Himself*. New York: Ballantine Books, 177–193.

Baum, Matthew A. & Groeling, Tim J. (2010) *War Stories: The Causes and Consequences of Public Views of War*. New Jersey: Princeton University Press.

Berkowitz, Dan (1997) *Social Meanings of News: A Text-Reader*. Thousand Oaks – London – New Delhi: Sage.

Bird, Elizabeth S. & Dardenne, Robert W. (1988) Myth, Chronicle, and Story: Exploring the Narrative Qualities of News. Teoksessa Carey, James W. (ed.) *Media, Myths and Narratives: Television and the Press*. Newbury Park – Beverly Hills – London – New Delhi: Sage, 67–86.

Boydston, Amber E. & Glazier, Rebecca A. (2012) The President, the Press, and the War: A Tale of Two Framing Agendas. *Political Communication* 29(4): 428–446.

Boydston, Amber E. & Glazier, Rebecca A. (2013) A Two-Tiered Method for Identifying Trends in Media Framing of Policy Issues: The Case of the War on Terror. *Policy Studies Journal* 41(4): 707–736.

Carey, James W. (2002) American Journalism On, Before, and After September 11. Teoksessa Zelizer, Barbie & Allan, Stuart (eds.) *Journalism After September 11*. London: Routledge, 71–90.

Carruthers, Susan (2000) *The Media at War. Communication and conflict in the Twentieth Century*. Basingstoke: Macmillan.

Catmur, Will Barton (2000) Theatre of War: High Culture and Popular Entertainment in the Spectacle of Kosovo. *Javnost/The Public* 7(3): 67–75.

Chambers, Simone & Costain, Anne (2000) *Deliberation, Democracy and the Media*. London – Boulder – New York – Oxford: Rowman & Littlefield.

- Cloud, Dana (2004) To Veil the Threat of Terror: Afghan Women and the “Clash of Civilizations” in the Imagery of the US War on Terrorism. *Quarterly Journal of Speech* 90(3): 285–306.
- Cohen, Akiba A., Levy, Mark R., Roeh, Itzhak & Curevitch, Michael (1996) *Global Newsrooms, Local Audiences: A Study of the Eurovision News Exchange*. London: John Libbey.
- en
- Cottle, Simon (2006) *Mediatized Conflict: Developments in Media and Conflict Studies*. Maidenhead: Open University press.
- D’Angelo, Paul (2002) News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication* 52(4): 870–888.
- Dennis, Everette E. & Merrill, John C. (1991) *Media Debates: Issues in Mass Communication*. New York: Longman.
- Domke, David (2004) *God Willing? Political Fundamentalism in the White House, the War on Terror and the Echoing Press*. London – Ann Arbor: Pluto Press.
- Druckman, James N. (2001) The Implications of Framing Effects for Citizen Competence. *Political Behavior* 23(3): 225–256.
- Eibach, Richard P. & Purdie-Vaughns (2011) How to Keep on Keeping on: Framing Civil Rights Accomplishments to Bolster Support for Egalitarian Policies. *Journal of Experimental Social Psychology* 47(1): 274–277.
- Entman, Robert M. (1991) Framing U.S. Coverage of International News. Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents. *Journal of Communication* 41(4): 6–27.
- Entman, Robert M. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(4): 51–58.
- Entman, Robert M., Matthes, Jörg & Pellicano, Lynn (2009) Nature, Sources, and Effects of News Framing. Teoksessa Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (eds.) *The Handbook of Journalism Studies*. New York – London: Routledge, 175–190.
- Galtung, Johan & Ruge, Mari Holmboe (1965) The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research* 2(1): 64–91.
- Gamson, William A., Croteau, David, Hoynes, William & Sasson, Theodore (1992) Media Images and the Social Construction of Reality. *Annual Review of Sociology* 18: 373–393.
- Gamson, William A. & Modigliani, Andre (1989) Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology* 95(1): 1–37.
- Gandy, Oscar H. (2001) Framing at the Horizon: A Retrospective Assessment. Teoksessa Reese, Stephen D., Gandy, Oscar H. & Grant, August E. (eds.) *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. London – New York: Routledge, 355–378.
- Gans, Herbert (1979) *Deciding What’s News*. New York: Pantheon Books.

- Gershkoff, Amy & Kushner, Shana (2005) Shaping Public Opinion: The 9/11-Iraq Connection in the Bush Administration's Rhetoric. *Perspectives on Politics* 3(3): 525–537.
- Gitlin, Todd (1980) *The Whole World Is Watching: Mass Media in the Making & Unmaking of the New Left*. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press.
- Goffman, Erving (1974) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Row.
- Greenberg, Bradley S. & Gantz, Walter (1993) *Desert Storm and the Mass Media*. New Jersey: Hampton Press.
- Hadenius, Stig (1992) Hotet mot Sverige. *Nordicom Information* 14(3–4): 65–71.
- Hall, Stuart (1977) Culture, the Media and the “Ideological Effect”. Teoksessa Curran, James, Gurevitch, Michael & Woollacott, Janet (eds.) *Mass Communication and Society*. London: Edward Arnold, 315–348.
- Hall, Stuart (1992) Sisäänkoodaus/uloskoodaus. Teoksessa Hall, Stuart (ed.) *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Tampere: Vastapaino, 133–148.
- Hamdy, Naila & Gomaa, Ehab H. (2012) Framing the Egyptian Uprising in Arabic Language Newspapers and Social Media. *Journal of Communication* 62(2): 195–211.
- Hallin, Daniel C. (1986) *The “Uncensored War”: The Media and Vietnam*. New York: Oxford University Press.
- Hemánus, Pertti (1991) Panisimmeko vihdoin totuuden viralta? Teoksessa Luostarinen, Heikki & Nieminen, Hannu (eds.) *Persianlahden sota ja journalismi*. Tiedotusopin laitoksen julkaisu C 15. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu, 23–29.
- Herman, Edward S. & Chomsky, Noam (1988) *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. London: Bodley Head.
- Hertog, James K. & McLeod, Douglas M. (2001) A Multiperspectival Approach to Framing Analysis: A Field Guide. Teoksessa Reese, Stephen D., Gandy, Oscar H. & Grant, August E. (eds.) *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. London – New York: Routledge, 139–161.
- Hiebert, Ray Eldon (1993) Public Relations as a Weapon of Modern Warfare. Teoksessa Greenberg, Bradley S. & Gantz, Walter (eds.) *Desert Storm and the Mass Media*. New Jersey: Hampton Press, 29–36.
- Hjarvard, Stig (2002) The Study of International News. Teoksessa Jensen, Klaus Bruhn (ed.) *A Handbook of Media and Communication Research: Qualitative and Quantitative Methodologies*. New York – London: Routledge, 91–97.
- Holsti, Ole R. (2011) *American Public Opinion on the Iraq War*. Michigan: University of Michigan Press.

- Ivie, Robert L. (1980) Images of Savagery in American Justifications for War. *Communication Monographs* 47(4): 279–294.
- Jaramillo, Deborah L. (2009) *Ugly War, Pretty Package: How CNN and Fox News Made the Invasion of Iraq High Concept*. Bloomington – Indianapolis: Indiana University Press.
- Kahneman, Daniel & Tversky, Amos (1979) Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica* 47(2): 263–292.
- Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 23(2): 78–84.
- Katz, Elihu (1992) The End of Journalism? Notes on Watching the Persian Gulf War. *Journal of Communication* 42(3): 5–13.
- Kayser, Jacques (1953) *One Week's News. Comparative Study of 17 Major Dailies for a Seven Day Period*. Pariisi: Unesco.
- Kellner, Douglas (2002) September 11, the Media, and War Fever. *Television & New Media* 3(2): 143–151.
- King, Erica G. (2014) *Obama, the Media, and Framing the U.S. Exit from Iraq and Afghanistan*. Surrey – Burlington: Ashgate.
- Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (1998) *Uutisia yli rajojen. Ulkomaan uutisten maisema Suomessa*. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Knightley, Phillip (1975) *The First Casualty: From Crimea to Vietnam, the War Correspondent as Hero, Propagandist and Myth-Maker*. New York – London: Harcourt Brace Jovanovich.
- Kunelius, Risto (2003) *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. 5.–6. painos [1997] Porvoo: Werner Söderström.
- Kuypers, Jim A. (2006) *Bush's War: Media Bias and Justifications for War in a Terrorist Age*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Lakoff, George & Johnson, Mark (1980) *Metaphors We Live By*. Chicago – London: University of Chicago Press.
- Lichtenberg, Judith (2000) In Defence of Objectivity. Teoksessa Curran, James & Gurevitch, Michael (eds.) *Mass Media and Society*. Third edition [1991] London: Arnold, 216–231.
- Lippmann, Walter (1922) *Public Opinion*. New York – London: Free Press.
- Long, Paul & Wall, Tim (2012) *Media Studies: Texts, Production, Context*. Second Edition [2009] Edinburgh: Pearson.
- Maley, William (2013) Statebuilding in Afghanistan: Challenges and pathologies. *Central Asian Survey* 32(3): 255–270.

- Maras, Steven (2013) *Objectivity in Journalism*. Cambridge: Polity.
- Matthes, Jörg & Kohring, Matthias (2008) The Content Analysis of Media Frames: Towards Improving Reliability and Validity. *Journal of Communication* 58(2): 258–279.
- Matthes, Jörg (2009) What's in a Frame? A Content Analysis of Media Framing Studies in the World's Leading Communication Journals, 1990–2005. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 86(2): 349–367.
- Matthes, Jörg (2012) Framing Politics. An Integrative Approach. *American Behavioral Scientist* 56(3): 247–259.
- McDermott, Rose (2004) Prospect Theory in Political Science: Gains and Losses from the First Decade. *Political Psychology* 25(2): 289–312.
- McNair, Brian (2009) Journalism and Democracy. Teoksessa Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (eds.) *The Handbook of Journalism Studies*. New York – London: Routledge, 237–249.
- Meraz, Sharon (2009) Is There an Elite Hold? Traditional Media to Social Media Agenda Setting Influence in Blog Networks. *Journal of Computer-Mediated Communication* 14(3): 682–707.
- Miliband, Ralph (1969) *The State in Capitalist Society*. New York: Basic Books.
- Miller, Joanne M. & Krosnick, Jon A. (2004) Threat as a Motivator of Political Activism: A Field Experiment. *Political Psychology* 25(4): 507–523.
- Molotch, Harvey & Lester, Marilyn (1974) News as Purposive Behavior: On the Strategic Use of Routine Events, Accidents and Scandals. *American Sociological Review* 39(1): 101–112.
- Morrison, David E. & Tumber, Howard (1988) *Journalists at War: The Dynamics of News Reporting during the Falklands Conflict*. Newbury Park – Beverly Hills – London – New Delhi: Sage.
- Nabi, Robin L. (2003) Exploring the Framing Effects of Emotion: Do Discrete Emotions Differentially Influence Information Accessibility, Information Seeking, and Policy Preference? *Communication Research* 30(2): 224–247.
- Nacos, Brigitte L. (2002) *Mass-Mediated Terrorism: The Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism*. Lanham – Boulder – New York – Oxford: Rowman & Littlefield.
- Nieminen, Hannu (1991) Persianlahden sotako simulaatiota? Teoksessa Luostarinen, Heikki & Nieminen, Hannu (eds.) *Persianlahden sota ja journalismi*. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja C 15. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu, 14–22.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2009) *Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Helsinki: Loki-kirjat.
- Nohrstedt, Stig A. & Ottosen, Rune (2001) Globalization of War News: Challenges for Media Research. Teoksessa Hjarvard, Stig (ed.) *News in a Globalized Society*. Göteborg: Nordicom, 197–220.

- Parsons, Talcott (1991) *The Social System*. Second Edition [1951] London: Routledge.
- Pietilä, Veikko (1973) *Sisällön erittely*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pietilä, Veikko (1997) *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tutkimusalan kehitystä jäljittämässä*. Tampere: Vastapaino.
- Pietiläinen, Jukka (1998a) Ulkomaan uutistutkimuksen vaihteita ja tuloksia. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) *Uutisia yli rajojen. Ulkomaan uutisten maisema Suomessa*. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 15–43.
- Pietiläinen, Jukka (1998b) Ulkomailta Suomeen: määrällinen analyysi. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) *Uutisia yli rajojen. Ulkomaan uutisten maisema Suomessa*. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 84–108.
- Reese, Stephen D. (2007) The Framing Project: A Bridging Model for Media Research Revisited. *Journal of Communication* 57(1): 148–154.
- Reunanen, Esa & Koljonen, Kari (2014) *Toimittajan sanansijat*. Tampere: Tampere University Press.
- Roach, Colleen (1993) Information and Culture in War and Peace: Overview. Teoksessa Roach, Colleen (ed.) *Communication and Culture in War and Peace*. Newbury Park – London – New Delhi: Sage, 1–40.
- Rojecki, Andrew (2008) Rhetorical Alchemy: American Exceptionalism and the War on Terror. *Political Communication* 25(1): 67–88.
- Ryan, Michael (2004) Framing the War against Terrorism: US Newspaper Editorials and Military Action in Afghanistan. *The International Communication Gazette* 66(5): 363–382.
- Scheufele, Dietram A. (1999) Framing as a Theory of Media Effects. *Journal of Communication* 49(1): 103–122.
- Schuck, Andreas R. T. & de Vreese, Claes H. (2006) Between Risk and Opportunity. *European Journal of Communication* 21(1): 5–21.
- Seddon, David (2003) Imperial Designs: A Deep History of Afghanistan. *Critical Asian Studies* 35(2): 175–194.
- Tankard, James W. (2001) The Empirical Approach to the Study of Media Framing. Teoksessa Reese, Stephen D., Gandy, Oscar H. & Grant, August E. (eds.) *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. London – New York: Routledge, 95–106.
- Thussu, Daya Kishan (2003) Live TV and Bloodless Deaths: War, Infotainment and 24/7 News. Teoksessa Thussu, Daya Kishan & Freedman, Des (eds.) *War and the Media: Reporting Conflict 24/7*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage, 117–132.

Thussu, Daya Kishan & Freedman, Des (2003) *War and the Media: Reporting Conflict 24/7*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage.

Tuchman, Gaye (1978) *Making News: A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press.

Tumber, Howard (2009) Covering War and Peace. Teoksessa Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (eds.) *The Handbook of Journalism Studies*. New York – London: Routledge, 386–397.

Uskali, Turo (2001) *Mediatesti: Syyskuun yhdestoista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston mediainstituutti.

Uskali, Turo (2007) *Ulkomaanuutisten uusi maailma*. Tampere: Vastapaino.

Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (2009) *The Handbook of Journalism Studies*. New York – London: Routledge.

Väliaverronen, Esa (1996) *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.

Zaller, John R. (1992) *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Östgaard, Einar (1965) Factors Influencing the Flow of News. *Journal of Peace Research* 2(1): 39–63.

Sanomalehtiartikkelit

Korva, Heidi (2002) *Kuinka usein luet sanomalehteä?* Helsingin Sanomat 3.1.2002.

Ollikainen, Marjo (2002) *Halonen päätti Afganistanin rauhanturvaoperaatiosta*. Helsingin Sanomat 22.1.2002.

Tulonen, Hannele (2002) *Nuoret lukivat sanomalehtiä viime vuonna aiempaa ahkerammin*. Helsingin Sanomat 3.1.2002.

LIITTEET

Liite 1: Aikajana Afganistanin sodan tapahtumista

- 2001 lokakuu 7: Yhdysvallat ja sen kumppanimaat hyökkäävät Afganistaniin.
- 2001 lokakuu: Afganistanin oppositiojoukot ottavat Kabulin hallintaansa.
- 2001 joulukuu: Taleban häviää Kabulissa ja Kandaharissa, taistelu Tora Borassa.
- 2001 joulukuu 5: Afganistanin johtajat allekirjoittavat Bonnin sopimuksen.
- 2001 joulukuu 6: YK:n päätöslauselma 1386 hyväksytään.
- 2001 joulukuu 7–9: Talebanit luovuttavat viimeiset hallinnoimansa alueet ja pakenevat.
- 2001 joulukuu 20: ISAF-joukot ja Afganistanin väliaikainen hallitus perustetaan Saksan Bonnissa.
- 2001 joulukuu 27: Guantanamo valmistautuu ottamaan vastaan vankeja Afganistanista.
- 2002 tammikuu: ISAF-joukot saapuvat Afganistaniin.
- 2002 maaliskuu 2–16: Operaatio Anaconda Paktian provinssissa.
- 2002 huhtikuu: Entinen kuningas Zahir Shah palaa Afganistaniin.
- 2002 toukokuu: YK pidentää ISAFin mandaattia.
- 2002 kesäkuu 13: Loya jirga valitsee Karzain väliaikaisen hallituksen johtajaksi.
- 2002 marraskuu: Nato perustaa nopean toiminnan iskujoukon vastaamaan uusiin turvallisuushkiin.
- 2003: Suhteellisen rauhallista aikaa, länsijoukkoja vain 5000 sotilaan verran.
- 2003 toukokuu 1: Yhdysvaltain puolustusministeri Donald Rumsfeld julistaa suurten sotatoimien loppuneen.
- 2003 elokuu 11: Nato ottaa ISAF-joukkojen johtajuuden.
- 2004 tammikuu: Uusi perustuslaki Afganistaniin.
- 2004 lokakuu 9: Presidentinvaalit, Karzaista presidentti.
- 2004 lokakuu 29: Osama bin Laden uhkaa länttä televisioidussa viestissä.
- 2005 toukokuu 23: Karzai ja Bush julkistavat sopimuksen sotilaallisesta yhteistyöstä.
- 2005 syyskuu 18: Parlamenttivaalit.
- 2005 joulukuu: Parlamentti aloittaa toimintansa.
- 2006-2007: Väkivalta kiihtyy.
- 2006: Yhdysvaltain operaatio Enduring Freedom ja ISAF yhdistyvät.
- 2006 toukokuu: Väkivaltaisia Yhdysvaltain vastaisia mielenosoituksia Kabulissa.
- 2006 heinäkuu: Nato ottaa komennon operaatiosta etelässä, kiivaita taisteluita.
- 2006 lokakuu 5: Nato ottaa vastuun koko Afganistanin turvallisuudesta.
- 2006 lokakuu 5: ISAFin toiminta laajentuu koko Afganistaniin.
- 2006 marraskuu 20: Senaattori Obama pitää puheen Afganistanin sodasta.
- 2007 maaliskuu: Naton ja afgaanien operaatio Akilles, suurin operaatio Talebania vastaan etelässä.
- 2007 toukokuu: Mullah Dadullah, yksi Talebanin johtohahmoista, kuolee.
- 2007 elokuu: Presidenttiehdokas Obama linjaa, että Afganistanissa tarvitaan lisäjoukkoja.
- 2007 elokuu: YK-raportti: Oopiumin tuotanto on lähtenyt räjähdysmäiseen kasvuun.
- 2007 marraskuu: Sodan tuhoisin itsemurhapommitus Baghlanissa.
- 2007 joulukuu 11: Musa Qalan kaupunki voitetaan Talebanilta.

2008 kesäkuu 12: Afganistanin tukijoiden konferenssissa Pariisissa luvataan 15 miljardia apua.
 2008 helmikuu 27: Yli sata kuolee itsemurhapommituksessa Kandaharissa.
 2008 kesäkuu: 350 kapinallista pakenee vankilasta Kandaharissa.
 2008 heinäkuu: Kymmeniä kuolee itsemurhauskassa Kabulissa.
 2008 heinäkuu 23: Presidenttiehdokas Obama vaatii Pakistania rauhoittamaan Afganistanin vastaisen rajansa.
 2008 syyskuu: Yhdysvallat lähettää 4500 sotilasta lisää Afganistaniin.
 2008 syyskuu: Yhdysvaltalaisuhrien määrä jatkaa nousuaan, väkivaltaisinkin vuosi ja kuukausi sodan alun jälkeen.
 2008 lokakuu: Ääriryhmien hyökkäykset jatkuvat sotilaiden lisäämisestä huolimatta.
 2008 marraskuu: Taleban hylkää rauhanneuvottelut.
 2008 joulukuu: Yhdysvallat lupaa lähettää 3000 sotilasta lisää.

2009-2010: Talebanin toiminta laajenee koko Afganistaniin, Yhdysvallat lähettää 33 000 sotilasta lisää maahan.
 2009 tammikuu: Robert Gates kertoo kongressille, että Afganistan on uuden hallinnon suurin testi.
 2009 helmikuu 17/18: Nato ja Yhdysvallat lupaavat lähettää lisää joukkoja Afganistaniin.
 2009 maaliskuu 27: Obamalta uusi Afganistan-strategia.
 2009 toukokuu 7: Obama korostaa yhteistyön tärkeyttä Pakistanin ja Afganistanin kanssa.
 2009 toukokuu 11: Yhdysvaltain komentaja vaihdetaan Afganistanissa entistä aggressiivisemmän sodankäynnin toivossa.
 2009 heinäkuu: Iso hyökkäys Talebanin hallitsemaan Helmandin provinssiin.
 2009 elokuu: Presidentinvaalit (tulokset vasta lokakuussa).
 2009 elokuu: Pommi räjähtää Naton päämajan portilla, kolme kuolee ja 70 haavoittuu.
 2009 syyskuu 20: Afganistan-kenraalin arvio joukkojen tarpeesta vuotaa julki. Painetta Obamalle.
 2009 lokakuu: Karzai julistetaan vaalien voittajaksi.
 2009 joulukuu 1: Lisää joukkoja. Obama lupaa, että vetäytyminen alkaa viimeistään 2011.
 2009 joulukuu 30: Itsemurhapommittaja tappaa seitsemän CIA:n agenttia tukikohtauksessa.

2010 helmikuu: Nato-johtoinen operaatio Moshtarak Helmandin provinssissa, suuri kiinniotto.
 2010 huhtikuu: Karzai pitää kaksi lännen vastaista puhetta, suhteet heikkenevät.
 2010 kesäkuu 23: Obama hyllyttää kenraali Stanley McChrystalin lehtikommenttien vuoksi, komento Afganistanissa kenraali David Petraeukselle.
 2010 heinäkuu: Wikileaks julkaisee tuhaisia salaisia Afganistania käsitteleviä dokumentteja.
 2010 heinäkuu: Kuusi itsemurhapommittajaa hyökkää USAIDin toimistoon.
 2010 elokuu: Hollannin joukot vetäytyvät.
 2010 elokuu: Karzai vaatii yksityisiä turvallisuusfirmoja lopettamaan toimintansa Afganistanissa.
 2010 syyskuu 18: Parlamenttivaalit.
 2010 marraskuu 18: Nato-kokous Lissabonissa. Kokouksessa päätetään siirtää vastuu turvallisuustilanteesta Afganistanin omille joukoille vuoden 2014 lopussa.
 2010 joulukuu: Obama määrää 30 000 sotilaan lisäjoukot Afganistaniin.

2011: Väkivalta siviilejä kohtaan ennätyslukemissa. Afganistanin armeijalle aletaan siirtää vastuuta.
 2011 tammikuu: Ensimmäisen afgaanijohtajan (Karzai) valtiovierailu Venäjälle Neuvostoliiton invaasion jälkeen.
 2011 helmikuu: Raportti: Tapettujen afgaanisiviilien määrä nousi ennätyslukemiin vuonna 2010.
 2011 huhtikuu: Noin 500 vankia pakenee vankilasta Kandaharissa.
 2011 huhtikuu: Seitsemän kuolee iskussa YK:n tukikohtaan, protesteja.
 2011 toukokuu 2: Obama bin Laden tapetaan.

2011 kesäkuu 22: Obama ilmoittaa 10 000 sotilaan vetämisestä vuonna 2011 ja 23 000 sotilaan kotiuttamisesta vuonna 2012.

2011 heinäkuu: Karzain puoliveli ja Kandaharin kuvernööri tapetaan.

2011 elokuu 6: Chinook-kopterin alasampumisessa kuolee 38 yhdysvaltalaisotilasta.

2011 syyskuu: Ex-presidentti ja talebanien yhdysmies tapetaan.

2011 lokakuu: Afganistan ja Intia allekirjoittavat kumppanuussopimuksen.

2011 marraskuu: Yhdysvaltain ja Afganistanin välinen sotilaallinen sopimus allekirjoitetaan.

2011 joulukuu: Ainakin 58 kuolee hyökkäyksissä Kabulissa ja Mazar-i-Sharifissa.

2011 joulukuu: Pakistan ja Taleban boikotoivat Bonnin konferenssia.

2012: Yhdysvallat kotiuttaa lisäjoukot 2012 lopussa.

2012 tammikuu: Taleban suostuu avaamaan välitystoimiston osana rauhanneuvotteluja.

2012 helmikuu: Yhdysvaltain tukikohdassa poltetaan Koraaneja.

2012 maaliskuu: Yhdysvaltalaisen kersantin syytetään tappaneen 16 siviiliä Kandaharissa.

2012 huhtikuu: Taleban ryhtyy ”keväthyökkäykseen”.

2012 toukokuu 21: Naton vetäytymisaikataulu vahvistetaan.

2012 toukokuu: Ranska ilmoittaa vetäytyvänsä Afganistanista vuoden 2012 loppuun mennessä.

2012 toukokuu: Rauhanneuvottelija ammutaan kuoliaaksi Kabulissa.

2012 heinäkuu: Tokion konferenssissa Afganistanille luvataan rahallista lisäapua.

2012 elokuu: Yhdysvaltain armeija rankaisee sotilaitaan Koraanien polttamisesta ja kuolleiden talebanien päälle virtsaamisesta.

2012 syyskuu: Bagramin korkean tason vankilan hallinta annetaan afgaaneille.

2012 syyskuu: Yhdysvallat jäädyttää afgaanipoliisien kouluttamisen.

2013 helmikuu: Obama ilmoittaa 34 000 sotilaan vetämisestä Afganistanista.

2013 helmikuu: Afganistan ja Pakistan sopivat rauhanneuvotteluista.

2013 maaliskuu: Kaksi Kabulin pankin johtajaa tuomitaan vankilaan miljoonakavalluksista.

2013 heinäkuu 18: Afganistanin armeija ottaa komennon Natolta.

2013 marraskuu: Loya jirga tukee Karzain turvallisuussopimusta, Karzai venyttää allekirjoitusta.

2014 tammikuu: Talebanit iskevät diplomaattien suosimaan ravintolaan.

2014 syyskuu: Afganistanille uusi hallitsija ja seuraaja Karzaille.

2014: Kansainvälinen operaatio päättyy, Afganistaniin jää joukkoja koulutustehtäviin.

Liite 2: Listaus aineistoon kuuluvista Helsingin Sanomien jutuista

Päivä	Otsikko	Osasto	Tekijä
3.10.01	Afganistaniin virtaa apua maalta, mereltä, ilmasta	Ulkomaat	HS
3.10.01	Afganistanin suurin avustusjärjestö on ruotsalainen	Ulkomaat	HS
3.10.01	Afgaanien hätä saa Suomessa uusia auttajia	Kotimaa	HS
3.10.01	Putin: Venäjä valmis sotilaalliseen yhteistyöhön	Ulkomaat	HS
3.10.01	Yhdysvallat antoi Natolle todisteet Osama bin Ladenin syyllisyydestä	Ulkomaat	HS
4.10.01	Yhdysvallat pyysi Natolta tukea vastaiskuihin	Ulkomaat	HS
4.10.01	USA selosti Suomellekin bin Ladenin syyllisyyttä	Ulkomaat	HS
4.10.01	Ruotsin hallitus tyytyväinen todisteisiin	Ulkomaat	HS
5.10.01	Yhdysvalloilta humanitaarista apua Afganistaniin	Ulkomaat	HS
5.10.01	USA:n puolustusministeri jatkoi suostuttelua islamilaisissa maissa	Ulkomaat	Toimistot
5.10.01	Britannia julkisti todisteita al-Qaidan syyllisyydestä	Ulkomaat	HS
5.10.01	Nato-maat suostuivat USA:n kaikkiin pyyntöihin	Ulkomaat	HS
6.10.01	Pakistan - liittolainen ilman ystäviä	Ulkomaat	HS
6.10.01	Humanitaariset ylilennot sallitaan Suomen ilmatilassa	Kotimaa	HS
6.10.01	Yhdysvaltojen erikoisjoukkoja lähti kohti Uzbekistania	Ulkomaat	HS
6.10.01	Odotettavissa kaksivaiheinen vastaisku	Ulkomaat	HS
7.10.01	Myös talebanien vastustajat rikkoneet räikeästi ihmisoikeuksia	Ulkomaat	HS
7.10.01	Taleban tarjosi USA:lle vankikauppaa	Ulkomaat	HS
7.10.01	Afgaanisiviilit jätettiin vuosikausiksi oman onnensa nojaan	Ulkomaat	HS
8.10.01	Arabianmereltä ammuttujen risteilyohjusten kohteina Kabul, Kandahar ja Jalalabad	Ulkomaat	HS
8.10.01	Bin Laden: Pelon aika alkaa	Ulkomaat	HS
8.10.01	Britannia hyökkäsi Afganistaniin Yhdysvaltojen joukkojen rinnalla	Ulkomaat	HS
8.10.01	Länsimailta tuli heti tukea iskuille	Ulkomaat	Toimistot
8.10.01	Ilmatilan sulkua oli ensimmäinen merkki	Ulkomaat	HS
8.10.01	Perusläksy Afganistanista: On hyvä pysyä poissa	Ulkomaat	HS
8.10.01	Risteilyohjukset heti käyttöön - kuten Jugoslavian sodan aikana	Ulkomaat	HS
8.10.01	Bush: Iskun kohteina bin Laden ja Taleban	Ulkomaat	HS
8.10.01	Tadzhikit tukevat pommituksia - ja vastustavat	Ulkomaat	HS
9.10.01	Suomi tehosti tarkastuksia raja-asemilla	Kotimaa	HS
9.10.01	Kiivaita vastalauseita muslimimaissa	Ulkomaat	Toimistot

9.10.01	"Emme nukkuneet silmäystäkään"	Ulkomaat	HS
9.10.01	Naapurimaat pelkäävät pakolaistulvia	Ulkomaat	HS
9.10.01	Yhdysvaltojen pommikoneet moukaroivat Afganistania	Ulkomaat	HS
9.10.01	"Normaali" on New Yorkissa aivan muuta kuin ennen	Ulkomaat	HS
9.10.01	EU hajanaisten tietojen varassa	Ulkomaat	HS
9.10.01	Afganistanin oppositio odottaa tilaisuutta suurhyökkäykseen	Ulkomaat	HS
9.10.01	Tavallista kurjempi maanantai Lontoossa	Ulkomaat	HS
9.10.01	Suomi hyväksyy iskut sotilaskohteisiin	Kotimaa	HS
9.10.01	Terrorin pelko leviää Saksassa	Ulkomaat	HS
10.10.01	Yhdysvallat jatkoi kolmantena perättäisenä...	Ulkomaat	HS
10.10.01	Tukirintama uhkaa rakoilla, jos USA iskee muualle kuin Afganistaniin	Ulkomaat	HS
10.10.01	Ilmaiskujen kohteet hupenemassa Afganistanissa	Ulkomaat	HS
10.10.01	Ajam Fazdullah pakeni Talebania Helsinkiin	Kotimaa	HS
10.10.01	Avustusjärjestöt arvostelevat Yhdysvaltojen "ruokapommituksia"	Ulkomaat	HS
10.10.01	Pakistan rauhoitti katuja kovin ottein	Ulkomaat	HS
10.10.01	Suomi ei ole varautunut ottamaan afgaanipakolaisia	Kotimaa	HS
10.10.01	Yhdysvallat ilmoitti olevansa valmis jatkuviin iskuihin	Ulkomaat	HS
10.10.01	EU:lta Afganistanille apua lähes kahdella miljardilla	Ulkomaat	HS
11.10.01	Islamilaiset maat varoittavat laajentamasta iskuja muihin maihin	Ulkomaat	Toimistot
11.10.01	Oppositio valmis hyökkäämään	Ulkomaat	HS
11.10.01	Neljäs pommitusten yö Kabulissa	Ulkomaat	HS
9.6.02	Kansalliskokoukseen valmistautuvassa Afganistanissa kireä tunnelma	Ulkomaat	HS
10.6.02	Afgaanit uskovat kansalliskokouksen tuovan rauhan	Ulkomaat	HS
11.6.02	Kiistat lykkäsivät Afganistanin kansalliskokouksen aloittamista	Ulkomaat	HS
12.6.02	Karzain valinta sekoitti loya jirgan rivit	Ulkomaat	HS
12.6.02	Köyhyys asuu Kabulin laidalla	Ulkomaat	HS
13.6.02	Suomalaiset auttavat Kabulin jälleenrakennuksessa	Ulkomaat	HS
13.6.02	Loya jirga vajosi katkeraksi syyttelyksi	Ulkomaat	HS
14.6.02	Loya jirga sai afgaanit television ääreen	Ulkomaat	HS
14.6.02	Karzai valittiin Afganistanin johtoon	Ulkomaat	HS
15.6.02	Karzai lupasi laajapohjaisen hallituksen Afganistaniin	Ulkomaat	Toimistot
15.6.02	Kabulin orpocodeissa huutava pula kaikesta	Ulkomaat	HS
16.6.02	Kansalliskokous jatkui riitaisana Afganistanissa	Ulkomaat	Toimistot

17.6.02	Kabulin rauniot täyttyvät pakolaisista	Ulkomaat	HS
5.10.04	Aseet hallitsevat Afganistania vaalien alla	Ulkomaat	HS
5.10.04	Sodat veivät kodin ja työn Kabulin mattokauppiaalta	Ulkomaat	HS
7.10.04	Murhayritys varjosti Afganistanin vaalikampanjaa	Ulkomaat	HS
7.10.04	Virasta potkittu Ismail Khan horjuttaa turvallisuutta Heratissa	Ulkomaat	HS
7.10.04	Tappiot eivät lannistaneet Heratin "emiiriä"	Ulkomaat	HS
9.10.04	Naiset jäävät miesten varjoon Afganistanin presidentinvaaleissa	Ulkomaat	HS
9.10.04	"Kabulin pormestari", monta sotapäällikköä ja nainen, jolta puuttuu tukiryhmä	Ulkomaat	HS
10.10.04	Ehdokkaiden vetäytyminen varjosti Afganistanin presidentinvaaleja	Ulkomaat	HS
11.10.04	Riippumaton komissio tutkii Afganistanin vaalisyytökset	Ulkomaat	HS
14.9.05	Nato kiistelee Afganistan-operaation laajentamisesta	Ulkomaat	HS
15.9.05	USA haluaisi Naton avulla leikata Afganistan-joukkojaan	Ulkomaat	NYT + toimistot
18.9.05	Turvallisuus avainasia Afganistanin vaaleissa	Ulkomaat	HS
19.9.05	Väkivaltaisuudet varjostivat Afganistanin vaalipäivää	Ulkomaat	Toimistot
20.9.05	Afganistanilaisten äänestysinto laski	Ulkomaat	HS
1.10.06	Sodan säännöt	Sunnuntai	HS
2.10.06	Afganistan koettelee Naton uskottavuutta	Ulkomaat	HS
2.10.06	Suomalainen rauhanturvaaja haavoittui Afganistanissa	Kotimaa	HS
3.10.06	Suomalaisia rauhanturvaajia ampuneet saattoivat olla afganistanilaisia poliiseja	Kotimaa	HS
3.10.06	Kääriäinen: Tapaus tutkitaan perusteellisesti	Kotimaa	HS
4.10.06	Loukkaantunut rauhanturvaaja tuotiin hoitoon Suomeen	Kotimaa	HS
6.10.06	Afganistan kokonaan Naton valvontaan	Ulkomaat	Toimistot + HS
28.3.09	Obama nosti Pakistanin al-Qaidan terroristien vastaisen sodan keskiöön	Ulkomaat	HS
28.3.09	Obaman haasteena on kaataa myytti Afganistanista "imperiumien hautausmaana"	Ulkomaat	HS
27.11.09	Uudet paljastukset Afganistan-iskusta nostivat poliittisen myrskyn Saksassa	Ulkomaat	HS
27.11.09	USA pyytää kumppaneilta 10 000 sotilasta lisää Afganistaniin	Ulkomaat	NYT
28.11.09	Afganistan-skandaali johti ministerin eroon Saksassa	Ulkomaat	HS
28.11.09	Afganistan-sotku tuodaan eduskunnan suureen saliin	Kotimaa	HS
2.12.09	Kahdeksan vuoden ajojahti	Ulkomaat	HS
2.12.09	Obama luottaa voimaan	Ulkomaat	HS

3.12.09	Amerikkalaisten aavemaiset aikamatkat	Ulkomaat	HS
3.12.09	Stubb: Obama tuli Suomen linjoille	Ulkomaat	HS
3.12.09	Obamalle ylistystä ja haukkuja	Ulkomaat	HS
4.12.09	Nato: Talvi ei hiljennä sotimista Afganistanissa	Ulkomaat	HS
4.12.09	Kova kesä Afganistanissa	Ulkomaat	HS
4.12.09	Häkämies arvosteli presidenttiä Nato-kirjeen pimitämisestä	Ulkomaat	HS
5.12.09	Saksan Afganistan-jupakka siirtyi uudelle ministerille	Ulkomaat	HS
5.12.09	Suomi kierrätti vanhoja Afganistan-lupauksia	Kotimaa	HS
20.11.10	Suomalaiset selvisivät täpärästi sinkoiskusta	Ulkomaat	HS
20.11.10	Katse kohti ulospääsyä	Ulkomaat	HS
21.11.10	Halonen: Vuosi 2014 on ohjeellinen	Ulkomaat	HS
22.11.10	Suomalainen haavoittui iskussa tukikohtaan Afganistanissa	Ulkomaat	HS
24.11.10	Nato kuskasi huijaria neuvotteluihin Afganistanissa	Ulkomaat	HS
5.7.12	Pakistanin sumppu purkautuu	Ulkomaat	HS
7.7.12	Sotainvalidi Lucca sai uuden kodin Suomesta	Ulkomaat	HS
8.7.12	Yhdysvallat lupasi erityissuojelua Afganistanille	Ulkomaat	Toimistot + HS
9.7.12	Afganistanin miljardituen ehtona naisten aseman parantaminen	Ulkomaat	HS
29.12.14	Afganistan jätti jäljen - rauhanturvaajalla on veteraanin kokemus, mutta ei titteliä	Sunnuntai	HS